

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดอย่างยั่งยืน
Evaluation of Creative Tourism Pattern of Trat Province for Sustainability

โดย

ดร. สมหมาย อุดมวิทิต และคณะ

สิงหาคม 2558

เลขที่สัญญา RDG5750134

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดอย่างยั่งยืน
Evaluation of Creative Tourism Pattern of Trat Province for Sustainability

คณะผู้วิจัย

ดร. สมหมาย อุดมวิทิต

ดร. ธนา สมพรเสริม

ดร. ปิยะพรรณ ช่างวัฒนชัย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชุดโครงการ

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด
Research for Creative Tourism Pattern Development of Trat Province

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช. - สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

โครงการวิจัย “การประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดอย่างยั่งยืน”

ในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ทั้งสิ้น 2 ข้อ คือ 1) เพื่อประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดที่ได้พัฒนาขึ้น และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดบนพื้นฐานของผลการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยการศึกษาได้ใช้ทั้งข้อมูลทุติยภูมิโดยการสังเคราะห์ผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 1 และโครงการย่อยที่ 2 เข้าด้วยกัน และข้อมูลปฐมภูมิโดยการสำรavnักท่องเที่ยวและการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน โดยผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ปรากฏอยู่และมีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยและมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จ คือ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม อันสะท้อนจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประเภทมรดกทางวัฒนธรรมที่มีการกระจายตัวอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศไทยและเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม เห็นได้จากประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขององค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน)

สำหรับการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดตราดในครั้งนี้ ได้อาศัยแบบจำลอง CIPP เป็นตัวแบบในการประเมิน สรุปได้ว่า

การประเมินด้านบริบท แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในครั้งนี้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ รวมทั้งเป้าหมายในการพัฒนาของจังหวัด ที่มุ่งเน้นการพัฒนาโดยอาศัยการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ

การประเมินปัจจัยเข้า แสดงให้เห็นว่าเมื่อพิจารณาเฉพาะทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้น ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ถูกคัดเลือกมานั้นมีศักยภาพในระดับสูง แต่สิ่งที่ทำให้การนำทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพก็คือในเรื่องของการขาดแคลนบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวภายในจังหวัด รวมทั้ง การที่ศักยภาพทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างต่ำ

การประเมินกระบวนการ พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขึ้นภายในจังหวัดตราดนั้น ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับที่ค่อนข้างสูง ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับและ เป็นไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ตกอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นไปตาม แนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่ากังวล คือ การกระจายผลประโยชน์ ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม อีกทั้งในประเด็นของการติดตามและ ประเมินผลกระทบ และการควบคุมผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่ยังอยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก

การประเมินผลผลิต พบว่า พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราด ได้ส่งผลให้การ ท่องเที่ยวภายในตัวเมืองตราดเติบโตขึ้นโดยคาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้นประมาณ 373,623 คน และก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในชุมชนเพิ่มขึ้นประมาณ 56,176,238 บาทต่อปี ซึ่งตัวชี้วัด ทั้งสองนับได้ว่าเป็นตัวสะท้อนถึงความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี

จากผลการศึกษามีข้อเสนอดังนี้

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ควรมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ใหม่ๆ ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มเป็นอย่างดี การจัดทำ คู่มือการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดตราดและพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย รวมทั้งพัฒนาสินค้าพื้น ถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชน

การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ควรมีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ รวมทั้งฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อสามารถให้คำปรึกษาแก่ประชาชนในชุมชน รวมถึงสามารถให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาด้านภาษาต่างประเทศให้สำหรับ มัคคุเทศก์และผู้ประกอบการ

การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยของสถานที่ท่องเที่ยว ผ่านทางการพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐานรองรับนักท่องเที่ยว การพัฒนาที่พักให้ได้มาตรฐาน การปรับปรุงระบบ ป้ายบอกทางและระบบขนส่งสาธารณะที่เชื่อมโยงเมืองกับแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังควรมีการปรับปรุงและ ยกกระดับมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว

การประชาสัมพันธ์ ควรมีการพัฒนารูปแบบข้อมูลและเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ของจังหวัดตราด และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดผ่านสื่อสังคม ออนไลน์

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยควรให้ความรู้กับชุมชนและเจ้าบ้านในการร่วมดูแลรักษา สภาพแวดล้อมในชุมชน การส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเพื่อร่วมในการดูแลและ บริหารการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการจัดการ การท่องเที่ยว และการติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

การประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดอย่างยั่งยืน

สมหมาย อุดมวิทิต

ธนา สมพรเสริม

ปิยะพรรณ ช่างวันชัย

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ทั้งสิ้น 2 ข้อ คือ 1) เพื่อประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดที่ได้พัฒนาขึ้น และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดบนพื้นฐานของผลการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยการศึกษาได้ใช้ทั้งข้อมูลทุติยภูมิโดยการสังเคราะห์ผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 1 และโครงการย่อยที่ 2 เข้าด้วยกัน และข้อมูลปฐมภูมิโดยการสำรวจนักท่องเที่ยวและการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน โดยผลการศึกษาเบื้องต้น

สำหรับการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดตราดในครั้งนี้ ได้อาศัยแบบจำลอง CIPP เป็นตัวแบบในการประเมิน สรุปได้ว่า การประเมินด้านบริบท แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในครั้งนี้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ รวมทั้งเป้าหมายในการพัฒนาของจังหวัด การประเมินปัจจัยเข้า แสดงให้เห็นว่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ถูกคัดเลือกมานั้นมีศักยภาพในระดับสูง แต่กลับพบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวภายในจังหวัด รวมทั้งการที่ศักยภาพทางด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างต่ำ การประเมินกระบวนการ พบว่า ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับที่ค่อนข้างสูง และจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ตกอยู่ในชุมชน แต่ประเด็นที่น่ากังวล คือ การกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวและการติดตามและประเมินผลกระทบที่ยังอยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก สุดท้ายการประเมินผลผลิต พบว่า พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดได้ส่งผลให้การท่องเที่ยวภายในตัวเมืองตราดเติบโตขึ้นโดยคาดว่าจะก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในชุมชนเพิ่มขึ้นประมาณ 56,176,238 บาทต่อปี

จากผลการศึกษาข้อเสนอแนะดังนี้ ด้านการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดตราดและพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย รวมทั้งการพัฒนาสินค้าพื้นถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ด้านการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ควรมีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการพัฒนาด้านภาษาต่างประเทศให้สำหรับมัคคุเทศก์และผู้ประกอบการ ด้านการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยของสถานที่ท่องเที่ยว ผ่านทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐานรองรับนักท่องเที่ยว การพัฒนาที่พักให้ได้มาตรฐาน การปรับปรุงระบบป้ายบอกทางและระบบขนส่งสาธารณะที่เชื่อมโยงเมืองกับแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังควรมีการปรับปรุงและยกระดับมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรมีการพัฒนาฐานข้อมูลและเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราด และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเพื่อร่วมในการดูแลและบริหารการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว และการติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, การประเมินผลการท่องเที่ยว, แบบจำลอง CIPP

Evaluation of Creative Tourism Pattern of Trat Province for Sustainability

Sommai Udomwitid

Thana Sompornserm

Piyaphan Changwatchai

Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University

Abstract

The objectives of this study is divided into 2 points; the first point is to evaluate the creative tourism pattern in Trat in economics and social dimensions and the second point is to recommend the creative tourism in Trat based on the evaluation results in term of economics and society. The study used the secondary data and the synthesis of the project 1 and project 2. The primary data is from the tourist survey and the interview of tourism entrepreneur to integrate the data analysis as following.

The evaluation of creative tourism in Trat is applied by CIPP Model and the result from context evaluation demonstrated the creative tourism is appropriate and relevant with the vision including the objectives in development plan of Trat province. Input evaluation showed that, the creative tourism's destination was selected as the high potential level but the shortage human resources became the problem and also low marketing capability in tourist area of Trat. The result form process evaluation has been verified that the high community cooperation will gain benefits within the community. The concerned issues are profit distribution, the monitor and impact assessment in the range between the low and the lowest levels. The final, output evaluation found out the development of creative tourism in Trat especially in the provincial town, it has been expected tourists to attend the planned activities approximately 373,623 tourists and the increased revenue will be THB 56,176,238 per year.

The research suggestion in term of developing the potential creative tourism should be the guideline manual in Trat for creative tourism, the development of conveyed media and value-added local products. Human resource development in tourism should have the workshop on creative tourism and the foreign language class for tour guides and entrepreneurs. Facilities improvement and security in tourist area are suggested to meet the standard including with the accommodations. The directional signage and transportation system should be improved and connected with the tourist area. Moreover, the standard of security for tourists should be increased. The database of public relation and website need to be developed for creative tourism in Trat via online media. The cooperated management and the integrated tourism parties can work as a team to manage the tourism system within the community and the tracking of changed valuation from tourism.

Key words: creative tourism; tourism evaluation; CIPP Model

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง	5
2.1.1 ความเป็นมาและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)	5
2.1.2 แนวคิด หลักการ และเป้าหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	7
2.1.3 หลักการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยว	10
2.2 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	21
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย	22
3.1 การประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	22
3.2 ขั้นตอนในการศึกษา	24
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	25
บทที่ 4 ผลการศึกษา	26
4.1 รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทยและต่างประเทศ	26
4.2 การประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	52
4.2.1 การประเมินด้านสถานะแวดล้อม (Context Evaluation)	56
4.2.2 การประเมินด้านปัจจัยเข้า (Input Evaluation)	61
4.2.3 การประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation)	69

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
4.2.4 การประเมินผลผลิต (Output Evaluation)	75
4.2.5 สรุปผลการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด	79
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	82
5.1 สรุปผลการศึกษา	82
5.1.1 รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในประเทศไทยและต่างประเทศ	83
5.1.2 การประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	84
5.2 ข้อเสนอแนะ	86
เอกสารอ้างอิง	89
ภาคผนวก แบบสอบถามนักท่องเที่ยว	94

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย	28
ตารางที่ 2 รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในต่างประเทศ	50
ตารางที่ 3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดตราด จำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว	57
ตารางที่ 4 ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดตราด	57
ตารางที่ 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาจังหวัดตราด พ.ศ. 2558-2561	58
ตารางที่ 6 ตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว	63
ตารางที่ 7 ตัวชี้วัดการประเมินผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมการท่องเที่ยว	64
ตารางที่ 8 ตัวชี้วัดการประเมินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว	65
ตารางที่ 9 ตัวชี้วัดการประเมินสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ	66
ตารางที่ 10 ความต้องการการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยว	67
ตารางที่ 11 งบประมาณตามแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2558-2561	68
ตารางที่ 12 ตัวชี้วัดการประเมินด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	71
ตารางที่ 13 ตัวชี้วัดการประเมินด้านการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม	72
ตารางที่ 14 ตัวชี้วัดการประเมินด้านการติดตามและประเมินผลของการท่องเที่ยว	73
ตารางที่ 15 ตัวชี้วัดการประเมินด้านการควบคุมผลกระทบ	74
ตารางที่ 16 จำนวนผู้เยี่ยมชมภายในเมืองตราด	76
ตารางที่ 17 ความต้องการเดินทางมาเยือนจังหวัดตราดของนักท่องเที่ยว	76
ตารางที่ 18 ความเต็มใจจ่ายสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	77

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของเป้าหมายหลัก 3 ประการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	9
ภาพที่ 2 ภาพจำลองแนวคิดของระบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	11
ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ของจังหวัดตราดอย่างยั่งยืน	21
ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดอย่างยั่งยืน	23

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นภาคบริการที่สำคัญอันสามารถสร้างรายได้อย่างมากให้แก่ประเทศ ทั้งยังมีบทบาทและเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้รัฐบาลได้ส่งเสริมและสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 เป็นต้นมา จนกระทั่งปัจจุบัน เนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเหมาะสมแก่การนำมาพัฒนาเป็นปัจจัยการผลิตในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งรายได้จากการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถนำมาทดแทนรายได้ของภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มถดถอยลง การส่งเสริมและสนับสนุนของภาครัฐดังกล่าวมีส่วนช่วยให้รายได้จากการท่องเที่ยวมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนให้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยยังคงสามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่องเช่นกัน ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงมีส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่ง และก่อให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจของประเทศ ช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ ก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง รวมทั้งทำให้เกิดการพัฒนาสาขาธุรกิจที่เกี่ยวข้องให้กระจายในทุกพื้นที่ นับเป็นการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ

ในขณะที่ยังคงมีการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization: UNWTO) ได้ประเมินไว้ว่า จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเพิ่มขึ้นจาก 21.1 ล้านคนในปี พ.ศ. 2533 เป็น 59.6 ล้านคนในปี พ.ศ. 2550 และมีโอกาสที่จะเพิ่มเป็น 133.3 ล้านคนในปี พ.ศ. 2563 นั้น กลุ่มของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่เองก็มีแนวโน้มที่จะแสวงหาทิศทางการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ (new travel paradigm) ที่แตกต่างไปจากการท่องเที่ยวมวลชน (mass tourism) แบบเดิมที่เน้นการพักผ่อนหย่อนใจ (sun-sea-sex tourism) หรือการเยี่ยมชมวัฒนธรรมที่แปลกแตกต่าง (cultural tourism) ซึ่งได้รับข้อวิจารณ์ว่าส่งผลกระทบทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และความยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญ หากผลกระทบของการท่องเที่ยวมิได้มีเฉพาะด้านที่เป็นบวกเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงมีผลกระทบทางด้านลบ โดยเฉพาะการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วโดยที่เน้นเฉพาะผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยการขาดการพิจารณาถึงผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงการขาดการวางแผนและการจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีระบบในทิศทางที่ถูกต้อง ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ และสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาเหล่านี้ทำให้ความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและ

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และยังเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (creative tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับความผูกพัน (engaged) ของนักท่องเที่ยว (guest) กับเจ้าบ้าน (host) สนใจการเข้าไปเรียนรู้และมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในพื้นที่ท่องเที่ยว (authentic-active participation) ได้เริ่มมีความสำคัญมากขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างยั่งยืน ซึ่งรูปแบบและลักษณะของการท่องเที่ยวดังกล่าว จะเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค์ของตนไปร่วมกันซึ่งจะก่อให้เกิดความจดจำประทับใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ของการท่องเที่ยว (understanding specific cultural of the place) และการท่องเที่ยวแนวใหม่นี้ นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้เข้าใจแหล่งท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง ซึ่งสามารถนำประสบการณ์ดังกล่าวไปปรับใช้กับหน้าที่การงานของตนแล้ว ยังถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะรักษาความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืนอีกด้วย

จังหวัดตราดเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่สุดเขตแผ่นดินภาคตะวันออก ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่เป็นป่าดงดิบผืนใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออก คือ พื้นที่ป่าประมาณ 495,625 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 27 ของพื้นที่จังหวัด รวมทั้งมีชายฝั่งทะเลที่ติดกับอ่าวไทย ทำให้มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล มีหาดทรายขาวและแนวปะการังน้ำตื้นที่สมบูรณ์ รวมถึงเกาะน้อยใหญ่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ เกาะช้าง เกาะกูด และเกาะหมาก เป็นต้น นอกจากนี้ จังหวัดตราดยังมีเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่สำคัญตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยพระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงเลือกตราดเป็นเมืองหน้าด่านทำหน้าที่ส่งเสบียงอาหาร ก่อนยกทัพออกจากจันทบุรีไปกอบกู้เอกราชของประเทศไทย และในสมัยรัตนโกสินทร์ ฝรั่งเศสได้บังคับให้ไทยมอบเมืองตราดให้แต่รัฐบาลไทยเห็นว่าตราดมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ และพลเมืองส่วนใหญ่เป็น คนไทย ด้วยพระปรีชาสามารถของสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฝรั่งเศสจึงยอมคืนเมืองตราด โดยแลกเปลี่ยนกับเมืองพระตะบอง เมืองเสียมราฐ และเมืองศรีโสภณ และในสมัยสงครามอินโดจีน (พ.ศ. 2483-2484) ฝรั่งเศสพยายามเข้ายึดเมืองตราดอีกครั้ง โดยส่งเรือรบล่องลำน้ำน่านน้ำทะเลตราด บริเวณเกาะช้าง ก่อเกิดเป็นวีรกรรมของทหารเรือไทยที่รู้จักในนามยุทธนาวีเกาะช้าง ปัจจุบันมีร่องรอยประวัติศาสตร์เหล่านี้ยังคงเหลือให้ศึกษาและเรียนรู้ ประเพณี ภูมิปัญญาดั้งเดิม ลักษณะวิถีชีวิตที่สงบเรียบง่ายของชุมชนเก่าแก่และความหลากหลายของชนชาติ ได้แก่ ชนชาติขอม ชนชาติญวน ชนชาติจีน ชนชาติแขก และชนชาติกุ่มล่า หรือไทยใหญ่ ส่งผลให้จังหวัดตราดมีวัฒนธรรมที่ผสมผสาน และสะท้อนออกมาในรูปของสำเนียงภาษาพูดที่มีความเป็นเอกลักษณ์แตกต่างไปจากคนไทยภาคกลางทั่วไป อำเภอเมืองตราด เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งเหมาะแก่การท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดตราดยังไม่ขยายตัวไปยังอำเภออื่นๆ เท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวแบบกระจุยตัวเฉพาะการท่องเที่ยวบนเกาะ จึงเป็นสาเหตุทำให้ได้รับผลประโยชน์จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวน้อย ไม่เกิดการกระจายรายได้สู่

ท้องถิ่นจังหวัดตราดโดยภาพรวม อีกทั้งส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมของจังหวัดตราด ประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม

ดังนั้น จากเหตุผลความจำเป็นดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับพื้นที่จังหวัดตราดและมีประสิทธิภาพ เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ สามารถเป็นแหล่งรองรับการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว รวมถึงสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งก่อนการเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวอื่นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดที่ได้พัฒนาขึ้น
- 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดบนพื้นฐานของผลการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ โครงการวิจัย “การประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดอย่างยั่งยืน” กำหนดพื้นที่ศึกษาครอบคลุม 5 อำเภอที่ตั้งอยู่บนฝั่งของจังหวัดตราด ได้แก่ อำเภอเมืองตราด อำเภอคลองใหญ่ อำเภอเขาสมิง อำเภอบ่อไร่ และอำเภอแหลมงอบ

ขอบเขตด้านเนื้อหา ดำเนินการวิจัยสามารถจำแนกได้ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดที่ได้พัฒนาขึ้น ได้ประเมินโดยอาศัยแบบจำลองซีบีพี (CIPP Model) ตามตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินทั้งสิ้น 19 ตัวชี้วัด ซึ่งได้นำเสนอรายละเอียดการประเมินไว้ในส่วนของกรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดบนพื้นฐานของผลการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เนื้อหาสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) นี้เป็นเพียงแนวทางในการพัฒนาหรือข้อเสนอแนะกิจกรรมในการพัฒนาเท่านั้น โดยรายละเอียดในการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมจะยังคงไม่รวมอยู่ในการศึกษาครั้งนี้

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

“การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่ใช้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเป็นฐาน และใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นตัวนำ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนเข้าไปมีส่วนร่วมสร้างประสบการณ์เรียนรู้และกิจกรรมร่วมกับคนในท้องถิ่น ผสมผสานกับแนวคิด จินตนาการของนักท่องเที่ยว ที่สร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว ผ่านการ “ลงมือทำ มีส่วนร่วม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนในท้องถิ่น”

“การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” หมายถึง กระบวนการที่ทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่กำหนดไว้ ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ ตามคุณลักษณะหรือศักยภาพของพื้นที่ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงกับคนในพื้นที่ บนพื้นฐานความคิดที่สร้างสรรค์

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- หน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารจัดการการท่องเที่ยวและกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดตราด สามารถนำข้อมูลรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ได้พบพามาเพื่อใช้ประกอบในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในจังหวัดให้สอดคล้องกับแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและประชาชนในพื้นที่
- หน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารจัดการการท่องเที่ยวและกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดตราด สามารถสร้างโอกาสจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่เพื่อสร้างรายได้ให้กับจังหวัดตราด รวมทั้งสร้างโอกาสให้ชุมชนมีรายได้จากการพัฒนาสินค้าหัตถกรรม พัฒนาชุมชนโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์
- แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดบนพื้นฐานของผลการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและเหมาะสมกับพื้นที่จังหวัดตราด

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดอย่างยั่งยืนจะยึดถือแนวคิดและหลักการของ “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” เป็นกรอบในการดำเนินงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 ความเป็นมาและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)

สุดแดน และคณะ (2557) ได้สรุปความเป็นมาของความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เริ่มเป็นที่รู้จักตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 โดยองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ออกประกาศว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม (The UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการพิทักษ์รักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยในปีต่อมา UNESCO ได้ริเริ่มโครงการพันธมิตรนานาชาติเพื่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Global Alliance for Cultural Diversity) เพื่อให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสนทนาระหว่างวัฒนธรรมได้เกิดขึ้นจริง อันจะเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมในเกิดสันติภาพและความยั่งยืนของชุมชนและโลก เพื่อดำเนินการสนับสนุนนโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมของโลก ในปี พ.ศ. 2547 องค์การยูเนสโกเสนอโครงการ “เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์” (The Creative Cities Network) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries) ที่จะนำไปสู่รูปแบบใหม่ของความร่วมมือในระดับนานาชาติ ในภาคประชาชนเอกชน สาธารณะและประชาคม เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก มีทั้งหมด 7 กลุ่ม เมืองหนึ่งเมืองใดที่จะเข้าร่วมเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Creative City) ภายใต้การประกาศรับรองโดยยูเนสโกจะต้องเลือกเสนอตนเองได้เพียงประเภทเดียวเท่านั้นจากกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

- 1) วรรณกรรม (Literature)
- 2) งานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk art)
- 3) งานออกแบบ (Design)
- 4) ดนตรี (Music)
- 5) อาหาร (Gastronomy)
- 6) ภาพยนตร์ (Cinema)
- 7) สื่อศิลปะ (Media Arts)

นอกจากจะมีเป้าหมายที่จะสนับสนุนความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นเพื่อสร้างสันติภาพและความยั่งยืนของชุมชนในระดับนานาชาติด้วยการเชื่อมโยงเมืองต่างๆ เข้าด้วยกันแล้ว องค์การยูเนสโกได้กล่าวถึงความเป็นไปได้ในการสร้างการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ (Creating New Tourism Opportunities) ที่นักท่องเที่ยวจะสามารถรับและเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเมืองนั้นๆ ทั้งวัฒนธรรมในลักษณะที่จับต้องได้ และที่เป็นนามธรรม (Tangible and Intangible Cultural) โดยผ่านประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเอง

โครงการเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวแนวใหม่ของยูเนสโก จึงเน้นถึงความผูกพัน (Engaged) ผ่านประสบการณ์จริง (Authentic Experience) ซึ่งเป็นการส่งเสริมกิจกรรมที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในลักษณะทางวัฒนธรรมของเมืองที่ไปเยือน (active understanding of the specific cultural features of a place) ซึ่งทิศทางดังกล่าวนี้สอดคล้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่

คำว่า Creative Tourism “บัญญัติ” ขึ้น โดย Raymond and Richards ซึ่งกล่าวว่าเกิดขึ้นจากแรงบันดาลใจของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่มาเยือนประเทศแถบเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ ประเทศไทย อินโดนีเซีย และออสเตรเลีย ที่ได้เขียนเล่าประสบการณ์อันน่าประทับใจของตนเมื่อได้เข้าฝึกกวดแผนไทยที่จังหวัดเชียงใหม่หลายสัปดาห์ ก่อนจะไปเรียนรู้การปรุงอาหารมังสวิรัตที่บาห์ลี อินโดนีเซีย แล้วไปอบรมช่วงสั้นๆ เกี่ยวกับการเป็นผู้ดูแลฝูงแกะและปศุสัตว์ (Jillaroo) ในออสเตรเลีย คำว่า “Creative Tourism” จึงเป็นคำที่เหมาะสมเพื่อใช้เรียกพฤติกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าว ที่ให้ความสำคัญกับมรดกทางวัฒนธรรมนามธรรมมากขึ้น

Raymond and Richards ได้ร่วมกันกำหนดนิยามการท่องเที่ยวแนวใหม่นี้ว่า Creative Tourism (การท่องเที่ยวสร้างสรรค์) หมายถึง การท่องเที่ยวซึ่งมอบโอกาสให้กับผู้เดินทางในการพัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค์ของตน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว (“tourism which offer visitors the opportunities to develop their creative potential through active participation in courses and learning experiences which are characteristic of the holiday destination where they are undertaken”) (Richards and Raymond, 2000) ในการประชุม Creative Cities Network ซึ่งจัดขึ้นในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2549 โดยมีจุดประสงค์เพื่อวางแผนเตรียมการประชุม Santa Fe International Conference on Creative Tourism ซึ่งถือได้ว่าเป็นการประชุมนานาชาติว่าด้วยการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ขึ้นเป็นครั้งแรก (พ.ศ. 2551) ได้มีการหารือกำหนดคำนิยามให้กับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ขึ้นใหม่ว่า **“การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือการท่องเที่ยวที่มุ่งไปสู่ความผูกพันและประสบการณ์อันแท้จริง ซึ่งได้มาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้านศิลปะ มรดกทางวัฒนธรรมหรือคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่”** (Creative

Tourism is a tourism directed toward an engaged and authentic experience, with participative learning in the arts, heritage or special character of a place. (Wurzburger, 2009)

โดยนิยามดังกล่าวนี้ ยังคงยึดตามหลักการสำคัญของนิยามเริ่มแรก ที่เน้นประสบการณ์จริงทางวัฒนธรรม (hands-on experiences that are culturally authentic) ซึ่งจะทำให้แตกต่างไปจากรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเดิมคือการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หรือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agri-tourism)

จากการศึกษาเกี่ยวกับการนิยามและกิจกรรมของการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ จึงประมวลคุณลักษณะต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ได้ดังต่อไปนี้

- 1) นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน (Each engaging the other)
- 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural engagement/Cultural experience)
- 3) มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว (Spirit of place/ deep meaning/understanding of the specific cultural of the place)
- 4) ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม (Hands-on experience)
- 5) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ ส่งผ่าน-ส่งต่อประสบการณ์ (Exchange information/Transformation and transformative experiences)
- 6) เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม (More participate than observe)
- 7) นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับเจ้าของพื้นที่ (Co-creating tourism experience)
- 8) ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์ ประสบการณ์จริง (Authentic both process and product/genuine experience)
- 9) จดจำประทับใจเข้าใจ (Memorable/I hear and I forget, I see and I remember, I do and I understand)
- 10) การท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง (Tailor-made approaches)

2.1.2 แนวคิด หลักการ และเป้าหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ Sustainable Tourism จัดว่าเป็นแนวคิดการพัฒนาและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ สาเหตุหลักเนื่องมาจากรายงานของ World Commission on Environment and Development หรือเรียกโดยย่อว่า Brundtland Report on Our Common Future เมื่อปี ค.ศ. 1987 ซึ่งระบุว่าสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของโลกมีค่อนข้างจำกัด

ดังนั้น มนุษย์จำเป็นต้องใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด ป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเสียหรือก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด เพื่อให้การใช้ประโยชน์อย่างยาวนาน ไม่เฉพาะสำหรับประชาชนในยุคนี้แต่รวมถึงลูกหลานในอนาคตด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ การประชุมระดับโลกขององค์การสหประชาชาติ (United Nation Conference on Environment and Development) ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี ค.ศ. 1992 ได้นำรายงาน Bruntland Report มาจัดทำโปรแกรมและข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และการพัฒนาของประชาคมโลก ซึ่งผลลัพธ์ที่สำคัญประการหนึ่งที่ได้คือ แผนปฏิบัติการที่ 21 หรือ UN Agenda 21 เพื่อให้ประเทศต่างๆ ใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งรวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย

ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงกลายเป็นแนวคิดสากลที่ได้รับการยอมรับจากทุกประเทศ องค์การสหประชาชาติ องค์การสากลที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ และองค์การด้านการท่องเที่ยวระดับโลก และระดับภูมิภาคต่างๆ ทั้งนี้ องค์การการท่องเที่ยวโลก หรือ World Tourism Organization ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าเป็น **“การท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ รวมทั้งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่น เพื่อเอื้อให้สามารถใช้ประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต”** (World Tourism Organization, 1997)

องค์การการท่องเที่ยวโลกยังได้กำหนดกรอบหลักการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ 7 ประการดังนี้ (World Tourism Organization, 1997)

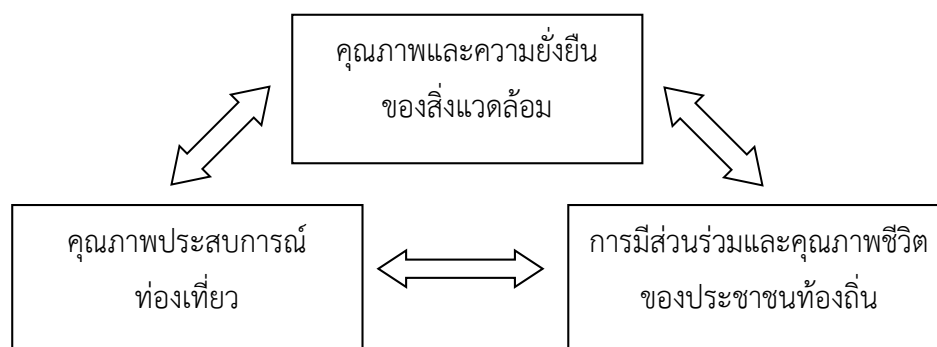
- 1) การพัฒนาและบริหารจัดการต้องอยู่ภายใต้ขีดความสามารถรองรับได้ (Carrying Capacity) ทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ และสังคม/วัฒนธรรม ซึ่งเป็นทรัพยากรฐานและถ้าจำเป็นก็จะต้องมีการฟื้นฟูหรือทดแทน รวมทั้งควบคุมระบบของธรรมชาติให้สามารถผลิตและให้บริการต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
- 2) ต้องตระหนักถึงความต้องการของชุมชนท้องถิ่น เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมและกระจายประโยชน์สู่ท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม (Local Needs/Participation/Benefit)
- 3) กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือนันทนาการที่จัดขึ้นต้องเน้นการให้ประสบการณ์ และคุณค่าแก่ผู้มาเยือน (Quality Experience)
- 4) ให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น (Learning and Understanding)

- 5) เน้นการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่สะท้อนหรือกลมกลืนกับธรรมชาติหรือสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และพยายามใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น (Nature and Local Architecture)
- 6) ผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สู่แผนการพัฒนาระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ (Integrated Development)
- 7) พัฒนารฐานข้อมูลเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและตัดสินใจ (Database)

หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังกล่าวข้างต้น มุ่งให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาและบริหารจัดการ 3 ประการ คือ

- 1) คุณภาพและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม
- 2) คุณภาพของประสบการณ์การท่องเที่ยว และ
- 3) การมีส่วนร่วมและคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่น

โดยสามารถแสดงเป็นภาพความสัมพันธ์ของเป้าหมายดังกล่าว ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของเป้าหมายหลัก 3 ประการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ที่มา: UNEP (1992) และ World Tourism Organization (1997)

ตามภาพที่ 1 เห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านธรรมชาติและ/หรือสังคมวัฒนธรรม เป็นทรัพยากรฐานของการพัฒนาและการให้บริการ หากได้รับการดูแลรักษาและจัดการให้มีคุณภาพและคงไว้อย่างต่อเนื่อง ก็จะสามารถเอื้อให้ผู้มาเยือนได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพหรือมีคุณค่าตามที่คาดหวังไว้และที่สำคัญจะเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดิมและนักท่องเที่ยวใหม่มาเยือนแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและ/หรือชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถได้ผลตอบแทนหรือยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นตามไปด้วย แต่การที่สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรท่องเที่ยวจะมีคุณภาพและยั่งยืนได้เจ้าของ

แหล่งท่องเที่ยวและ/หรือชุมชนท้องถิ่น จะต้องมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี รวมทั้งมีการจัดการผลิตภัณฑ์ กิจกรรม และการบริการให้ได้คุณภาพมาตรฐาน และสอดคล้องกับความต้องการหรือความต้องการของผู้มาเยือน โดยมีเงื่อนไขว่าปริมาณของผู้มาเยือนและความต้องการจะต้องไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับได้ของสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรการท่องเที่ยว

โดยสรุป การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นแนวคิดและหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวที่นานาประเทศได้นำไปประยุกต์ในการวางแผนและการพัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้น เพราะเป้าหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ได้แก่ คุณภาพและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม คุณภาพของประสบการณ์ท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่นมีความสอดคล้องกับปัญหาหรือประเด็นปัญหาที่แต่ละประเทศประสบอยู่ในปัจจุบัน โดยแนวคิดและหลักการดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์กับการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ได้ และสำหรับในการศึกษาเพื่อประเมินรูปแบบทางเลือกการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนนี้ ก็ได้ยึดแนวคิดของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดหลักในการศึกษา

2.1.3 หลักการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยว

จากแนวคิด หลักการ และเป้าหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ดังที่กล่าวมาพอสังเขปข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจของแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณโดยรอบมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ทั้งนี้ ไม่ว่าแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะพัฒนาและบริหารจัดการให้เป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบใดก็ตาม

โดยทั่วไป การพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะต้องพิจารณาปัจจัยต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยระบบการท่องเที่ยวจะมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 4 ด้านหลัก (ดรรชนี, 2546) ได้แก่ (ภาพที่ 2)

1) แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรท่องเที่ยว

องค์ประกอบสำคัญที่เป็นรากฐานของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ ตัวแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรท่องเที่ยว เป้าหมายที่เป็นหัวใจหลักขององค์ประกอบนี้จะเน้นที่คุณภาพและความยั่งยืนเป็นสำคัญ ไม่ว่าทรัพยากรท่องเที่ยวจะเป็นธรรมชาติ วัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงต้องพิจารณาถึงกิจกรรมหลักๆ ดังต่อไปนี้

(1) การประเมินศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวทุกประเภทของพื้นที่ เพื่อให้ทราบและตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญ และข้อจำกัดในการที่จะนำมาใช้ประโยชน์

(2) การจำแนกเขตท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการหรือเงื่อนไขของการพัฒนาและการอนุรักษ์ที่สะท้อนถึงศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรท่องเที่ยว

(3) การกำหนดขีดความสามารถรองรับ การพัฒนาและการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวตั้งแต่เรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่างๆ สภาพแวดล้อมทางชีวภาพและด้านสังคมจิตวิทยา

(4) การบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีคุณค่า ความสำคัญและเป็นสิ่งดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ ทั้งโดยใช้มาตรการควบคุมและการฟื้นฟูด้วยมาตรการต่างๆ

(5) การควบคุมผลกระทบอันเกิดจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 2 ภาพจำลองแนวคิดของระบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ที่มา: ดัดแปลงจาก ดรชนี (2546)

2) สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ

แหล่งท่องเที่ยวทุกประเภทจำเป็นต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับการท่องเที่ยว แต่จะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมหรือผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่จะพัฒนาให้เกิดขึ้นและขึ้นอยู่กับขีดความสามารถในการรองรับได้ของสภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่โดยทั่วไปหลักการที่ใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการมีกรอบดังนี้

(1) สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จะต้องมีความกลมกลืนกับสภาพภูมิทัศน์เดิม และ/หรือสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มีการใช้น้ำและพลังงานแบบประหยัดและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน การออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกจะยึดแนวคิดความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Environmentally Friendly Concept) เป็นบรรทัดฐาน

(2) ผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะจัดบริการ ควรเป็นกิจกรรมที่เปิดให้ผู้มาเยือนได้ใกล้ชิดกับทรัพยากรท่องเที่ยว และมีโอกาสได้ศึกษาเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งและทรัพยากรท่องเที่ยว

(3) ระดับของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การเข้าถึงแหล่งที่พัก อาหาร เป็นต้น ควรกระทำภายใต้กรอบวัตถุประสงค์/เป้าหมายของเจ้าของพื้นที่ แต่ต้องสอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวและขีดความสามารถรองรับในทุกด้านของพื้นที่

(4) การให้บริการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงอยู่เสมอ โดยเฉพาะระหว่างที่นักท่องเที่ยวพำนักอยู่ในพื้นที่ จึงต้องมีการกำหนดกฎระเบียบและการบังคับใช้ควบคู่กับมาตรการอื่นๆ

(5) ข้อมูลและการสื่อความหมาย เป็นบริการที่จะขาดเสียมิได้ ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้เรียนรู้ เข้าใจ และตระหนักเกี่ยวกับพื้นที่และทรัพยากร โดยเฉพาะการจัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเที่ยวและให้ความรู้

3) ตลาดการท่องเที่ยว

ปัจจุบันรูปแบบและพฤติกรรมการใช้เวลาว่างของคนเพื่อเดินทางท่องเที่ยวและพักผ่อนค่อนข้างมีความซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังเห็นได้จากรูปแบบหรือประเภทของการท่องเที่ยวที่ผู้ให้บริการพยายามสนองต่อกลุ่มท่องเที่ยวเฉพาะ ดังนั้น จึงมีไม่มีสูตรสำเร็จใดๆ ที่สามารถบ่งบอกได้ว่าใครชอบการท่องเที่ยวรูปแบบใด ที่ไหน และอย่างไร เพื่อให้การจัดการด้านตลาดประสบความสำเร็จในระยะเวลาอันสั้น อย่างไรก็ตาม หลักการพื้นฐานของการศึกษา วิเคราะห์ และคาดคะเนกลุ่มตลาดเฉพาะที่สนใจหรือมีแนวโน้มจะเลือกใช้รูปแบบหรือผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นพิเศษขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้

(1) ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว เช่น ระดับอายุ การศึกษา รายได้ ภูมิสำเนา ประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยวในอดีต เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้ได้มาจากการสำรวจในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ทำการศึกษา หรือพื้นที่อื่นๆ ที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวคล้ายคลึงกัน

(2) ความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการเดินทางเข้าไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวและใช้บริการต่างๆ เป็นตัวบ่งชี้สำคัญถึงกลุ่มตลาดเป้าหมายของแหล่งท่องเที่ยวที่ทำการศึกษา และสามารถนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้กำหนดภาพลักษณ์ (Image) และเอกลักษณ์ หรือ Tourism Brand ของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการตลาดต่อไปด้วย

(3) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเมื่อได้ใช้บริการผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวแล้วจะช่วยให้ทราบว่านักท่องเที่ยวหรือกลุ่มนักท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นกลุ่มตลาดเป้าหมายที่แท้จริงหรือไม่หรือบ่งบอกว่า การบริหารจัดการยังขาดประสิทธิภาพ

4) การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบหรือกลไกสำคัญยิ่งที่จะทำให้วัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จ การบริหารจัดการมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่จำนวนมาก โดยทั่วไปประกอบด้วย

(1) วิสัยทัศน์และนโยบาย จะต้องมีการกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนและใช้เป็นกรอบในการพัฒนาและการดำเนินงานด้านต่างๆ ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทุกภาคส่วน วิสัยทัศน์และนโยบายอาจกำหนดโดยเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวหรือคณะกรรมการที่รับผิดชอบ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นกรณีใดก็ตาม ควรมีการปรึกษาหารือหรือรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องและประชาชนท้องถิ่น

(2) องค์กรบริหารจัดการบุคลากร ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำวิสัยทัศน์และนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยองค์กรอาจแปลงวิสัยทัศน์และนโยบายเป็นแผนยุทธศาสตร์หรือแผนการพัฒนาและบริหารจัดการที่ครอบคลุมทุกด้าน และมีการคัดสรรบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตรงกับภาระงาน รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะหรือขีดความสามารถในการปฏิบัติงานด้วย

(3) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีขอบเขตกว้างขวาง และมีผู้เกี่ยวข้องหลายกลุ่ม อาทิ เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการกลุ่มต่างๆ และองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ดังนั้น รูปแบบการบริหารจัดการจะต้องเป็นระบบเปิดทั้งในเรื่องข้อมูลข่าวสาร การปรึกษาหารือและการประสานงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนท้องถิ่นควรได้รับโอกาสมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

(4) การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมรับผิดชอบ โดยมีการกระจายประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นควรได้รับประโยชน์ตามระดับของการมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นให้สูงขึ้น

(5) การติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดความสำเร็จของโครงการซึ่งรวมถึงเรื่องคุณภาพและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม คุณภาพประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ตลอดจนคุณภาพชีวิตของคนท้องถิ่น โดยอาจติดตามและประเมินจากแผนพัฒนาและบริหารจัดการโดยรวม หรือแผนงานเฉพาะด้านที่มีการศึกษาจัดทำมาก่อนจะมีการพัฒนา

(6) ปัจจัยอื่นๆ ที่สำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์การลงทุน และจุดคุ้มทุนจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยรวม หรือเฉพาะกิจกรรมเป็นรายด้านซึ่งจะช่วยให้เจ้าของแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวมีลำดับขั้นตอนและแนวทางในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีข้อมูลเป็นเหตุเป็นผลประกอบ

โดยสรุป การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องยึดกรอบหลักการด้านการพัฒนาการบริหารจัดการที่มีองค์ประกอบอยู่ 4 ประการหลัก ได้แก่ องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกและการบริการ ด้านตลาดการท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งแต่ละด้านมีสาระรายละเอียดมากน้อยแตกต่างกัน แต่ทุกองค์ประกอบดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะได้ศึกษาถึงองค์ประกอบทั้ง 4 ประการเพื่อใช้ในการประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดต่อไป

2.2 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิชานันท์ และ สมพงษ์ (2550) ได้นำเสนอบทความเรื่อง การสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการพื้นที่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสำรวจสถานการณ์การใช้ทรัพยากรและประเมินศักยภาพในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อสร้างแบบอย่างการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ และเพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของแบบอย่างการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ โดยทำการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาโดยใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านเวินบึก ตำบลโขงเจียม หมู่บ้านตามุย หมู่บ้านท่าล้ง ตำบลห้วยไผ่ และบ้านชะขอม ตำบลนาโพธิ์กลาง ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวอยู่ในเกณฑ์ดีมาก การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวพบว่า หมู่บ้าน เวินบึกได้รูปแบบการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นหลัก เพราะอยู่ใกล้เขตอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ และปากแม่น้ำมูลซึ่งไหลมาบรรจบกับแม่น้ำโขง หมู่บ้านตามุยได้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพราะมีการทำสวนเกษตรไม้ผลริมแม่น้ำโขง บ้านท่าล้งได้รูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพราะเป็นหมู่บ้านของชนเผ่าบรู บ้านชะขอมได้รูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรผสมผสานในหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะมีการทำนาข้าว และการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ เพราะเป็นหมู่บ้านแห่งแรกที่มีการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของอำเภอโขงเจียม

จากผลการศึกษา พบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาสามารถสร้างสรรค์รูปแบบของการท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบและความแตกต่างกันตามทรัพยากรและลักษณะนิเวศของแต่ละหมู่บ้าน จากการสำรวจจึง

รูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา พบว่า รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่สร้างสรรค์ขึ้น ประกอบด้วย ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว การรวมกลุ่มของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่น การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว และระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน

ห่าวหาญ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษา ศูนย์กลางเศรษฐกิจนก เทศบาลนครยะลา โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศูนย์กลางเศรษฐกิจนก เทศบาลนครยะลา ศึกษาความคิดเห็นของผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นและผู้นำสมาคมนกเขาชาวเสียงภาคใต้ ผู้ประกอบการเพาะเลี้ยงนกเขาชาวเสียงต่อการมีส่วนร่วมและศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ศึกษาสิ่งกระตุ้นทางการตลาดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของศูนย์กลางเศรษฐกิจนก เทศบาลนครยะลา ผลการศึกษาพบว่า ศูนย์กลางเศรษฐกิจนก เทศบาลนครยะลา มีศักยภาพและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำสมาคมนกเขาชาวเสียงภาคใต้ และผู้ประกอบการเพาะเลี้ยงนกเขาชาวให้มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนมากที่สุด ส่วนสิ่งกระตุ้นทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ แนวทางในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ ควรสร้างสรรค์บุคลากรอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานระดับสากล เพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อย่างยั่งยืน ยกย่องมาตรฐานกระบวนการให้บริการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คิดแปลก แตกต่าง อย่างสร้างสรรค์ บูรณาการเทคโนโลยีช่องทางการจัดจำหน่ายให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และพัฒนากระบวนการส่งเสริมการตลาดอย่างสร้างสรรค์

จิระนันท์ และคณะ (2556) ได้นำเสนอบทความเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิด ความหมาย สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และทิศทางเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยผลการศึกษาสรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นจะต้องประกอบด้วย เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หากมีการพัฒนาอย่างเหมาะสม อันจะกลายเป็นส่วนหนึ่งที่เอื้อประโยชน์ต่อกระบวนการสร้างจิตสำนึกให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการร่วมกันรักษาสมดุลของทรัพยากรท้องถิ่น เกิดการเรียนรู้และโดยเฉพาะการถ่ายทอดประสบการณ์ เป็นการสร้างมูลค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยว บนพื้นฐานของความเป็นท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์สามารถสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชนในทุกภาคส่วนของเศรษฐกิจชุมชนและพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าว ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยไม่ทำลายทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของลูกหลานในอนาคต

ภูริวัจน์ (2556) ได้เสนอบทความเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรอบแนวคิดสู่แนวทางการปฏิบัติสำหรับประเทศไทย เพื่อสรุปกรอบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีใจความสำคัญอยู่ที่การอธิบายนิยามความหมาย ขอบเขต คุณลักษณะของนักท่องเที่ยว แก่นแท้ และองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้ บทความนี้ได้เน้นการวิเคราะห์เชิงลึกของสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันและความเป็นไปได้ในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การท่องเที่ยวใหม่เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับบริบทการท่องเที่ยวไทยอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย กระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การค้นหาอัตลักษณ์และทำความเข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรม 2) การสร้างความโดดเด่นและความแตกต่าง 3) การหยั่งรู้ความต้องการของตลาดในเชิงลึก 4) การเสริมสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และ 5) การปรับเปลี่ยนกลวิธีในการพัฒนาตลาด

ธีระ และ นาฬิกอติภัค (2557) ได้นำเสนอบทความเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: การรับรู้ของนักท่องเที่ยว ความพร้อมของเจ้าของกิจการ และความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะนำเสนอผลการสำรวจการรับรู้ของนักท่องเที่ยว ความพร้อมของเจ้าของกิจการ และความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย โดยวิธีการศึกษาจากการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและนโยบายของหน่วยงานภาครัฐรวมถึงการสนับสนุนจากภาคเอกชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทยยังอาศัยวิธีเชิงปริมาณจัดทำแบบสอบถามให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในกิจกรรมเป้าหมายจำนวน 300 คน ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าของกิจการในเรื่องความพร้อมของการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมเป้าหมายที่คัดเลือกเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ประเทศไทยของการศึกษาคั้งนี้คือ การทำสังคโลก ของร้านสุเทพสังคโลก ในตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวยังมีความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไม่มากนัก เจ้าของกิจการมีศักยภาพด้วยต้นทุนของสิ่งที่ตัวเองมีนั่นคือความเป็นเอกลักษณ์ของตัวกิจการ ซึ่งมีความน่าสนใจต่อการเรียนรู้ และคาดหวังในเรื่องทางเศรษฐกิจมากกว่าการมองในเรื่องของการอนุรักษ์ จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ายังมีช่องว่างระหว่างความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับทั้งนักท่องเที่ยวและเจ้าของกิจการในการรับรู้ ความพร้อมและต้องการการสนับสนุนทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เกิดขึ้นได้จริงตามเจตนารมณ์ในประเทศไทย

สุดแดน และคณะ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบวัฒนธรรมของชุมชนผ่านกระบวนการการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ เข้าใจ และสัมผัสวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง รวมทั้งเป็นการสร้างฐานความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และเผยแพร่ไปยังภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมของชุมชนนั้นๆ ได้อย่างยั่งยืน เป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนอื่นๆ ต่อไป รวมทั้งการค้นหากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่พิเศษขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) รวมทั้งการจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวที่ดำเนินการได้จริง เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจในการท่องเที่ยวที่ให้ประสบการณ์การดำเนินชีวิตของ

ชุมชนและเข้าใจวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนได้อย่างถ่องแท้ โดยได้กำหนดพื้นที่พิเศษ 4 อุทยาน ประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร และพื้นที่พิเศษ 5 จังหวัดเลย เป็นสองพื้นที่ที่เป็นเป้าหมายในการดำเนินโครงการ

สุดแดน และคณะ (2557) นำเสนอบทความเรื่องท่องเที่ยวสร้างสรรค์: เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน เพื่อสร้างความชัดเจนในนิยามเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแนวโน้มการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ซึ่งแตกต่างไปจากรูปแบบการท่องเที่ยวมวลชนแบบเดิม ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจในคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งโดยผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของวัฒนธรรม ประเด็นสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีคุณสมบัติทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงกระบวนการ กล่าวคือในเชิงพื้นที่ กิจกรรมนั้นๆ จะต้องมีความหลากหลายและโดดเด่นทางวัฒนธรรมและ/หรือธรรมชาติ และชุมชนในฐานะเจ้าของวัฒนธรรมจะต้องมีความตระหนักในศักยภาพดังกล่าว ในเชิงกระบวนการ กิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะต้องนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้มีประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่นำไปสู่การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยว และด้วยทิศทางนี้ จะนำไปสู่ความสมดุลในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม สำหรับปัจจัยที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประสบผลสำเร็จ และจะเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนก็คือ ชุมชนต้องมีความตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม และ/หรือ ธรรมชาติของตนเองและขณะเดียวกันก็มีความพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะสร้างความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ที่ เป็นเจ้าของบ้านและจะก่อให้เกิดความจดจำประทับใจอย่างลึกซึ้งถึง “จิตวิญญาณ” ของพื้นที่ของการท่องเที่ยวและผลที่จะตามมาในท้ายที่สุดก็คือความสมดุลในทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน

สุภาภรณ์ (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องทุนทางสังคมกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชาวไทยพวน อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทุนทางสังคมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ของชาวไทยพวน อำเภอบางพลี และเพื่อนำเสนอกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสำรวจภาคสนาม การสนทนากลุ่ม การสังเกต ผลการวิจัยพบว่าชาวไทยพวน อำเภอบางพลีมีทุนทางสังคมที่เด่นชัด คือ ทุนทางภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรม ประกอบกับความเป็นมิตรไมตรีช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันส่งผลให้ชาวไทยพวน อำเภอบางพลี มีทุนมนุษย์ที่เข้มแข็ง ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ไม่ว่าจะเป็น การประยุกต์กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์กับวิถีชีวิตชาวไทยพวน และในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดความสามัคคีที่กลมเกลียวแน่นแฟ้นของคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจัดการด้านการ

ท่องเที่ยว และท้ายที่สุด ทำให้เกิดการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตพื้นบ้าน เกิดจิตสำนึกและความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น การฟื้นฟู อนุรักษ์ รักษา และสร้างสมดุลให้แก่ชุมชนทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม ข้อเสนอแนะคือให้ชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศแบบพักค้าง โดยใช้กลยุทธ์สร้างความแตกต่างผลานการเรียนรู้

Fernández (2010) ได้เสนอบทความเรื่อง More than sun, beach and heritage: innovating Mediterranean tourism through creative tourism. Interactions, co-operation, competitiveness and economic development เพื่อวิเคราะห์ถึงบทบาทของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ซึ่งส่งผลต่อความได้เปรียบด้านการแข่งขัน โดยทำการศึกษาในกลุ่มประเทศแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน มุ่งเป้าศึกษาด้านอุปสงค์ทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยใช้ข้อมูลจากการสอบถามในเรื่องของแรงจูงใจ การใช้จ่าย และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาด้านอุปทานทำการวิเคราะห์โดยใช้โครงสร้างของตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยจุดหมายของการวิจัยก็คือเพื่อให้ทราบถึงชนิดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีความเหมาะสมกับประเทศในแถบเมดิเตอร์เรเนียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีเอกลักษณ์มากยิ่งขึ้น

Ohridska-Olson and Ivanov (2010) ได้นำเสนอบทความเรื่อง Creative Tourism Business Model And Its Application In Bulgaria วิเคราะห์โดยการใช้แบบจำลองทางธุรกิจเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับเมืองเล็กๆ และเมืองในบัลแกเรีย เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น โดยโมเดลจะศึกษาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) อุปสงค์ ซึ่งขึ้นอยู่กับ การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการซึมซับวัฒนธรรมท้องถิ่น และความน่าสนใจของการท่องเที่ยว 2) อุปทาน ประกอบด้วย ความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมถึงงานฝีมือ ความเป็นมิตร การให้การต้อนรับของคนในชุมชน 3) ผลประโยชน์ที่เป็นนามธรรม เช่น เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และการรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่กับสังคม 4) ผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม เช่น เกิดการสร้างงานแก่คนในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น และ 5) ผลการดำเนินงาน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ก่อให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น

Gordin and Matetskaya (2012) ได้นำเสนอบทความเรื่อง Creative tourism in Saint Petersburg: the state of the art ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวจะพิจารณาถึงศักยภาพ และความได้เปรียบด้านการแข่งขันของเซนต์ปีเตอร์สเบิร์กซึ่งเป็นจุดหมายในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยว โดยสนใจอุปสงค์ของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะความคิดสร้างสรรค์และรูปแบบของพฤติกรรม ซึ่งพฤติกรรมของผู้บริโภคเป็นตัวกำหนดความต้องการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์งานวิจัยนี้จะพิจารณาถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ ระดับและลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม การขยายช่องทางและรูปแบบของ

ปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม และสนใจปัจจัยทางด้านอุปทานของผู้ให้บริการวัฒนธรรม เช่น โครงสร้างพื้นฐาน การท่องเที่ยวในท้องถิ่น การต้อนรับ เอกลักษณ์ของศิลปะและงานฝีมือท้องถิ่น เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น อุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยผลการศึกษาพบว่าปัจจัยดังต่อไปนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ 1) การมีมรดกทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น เช่นตึปีเตอร์สเบิร์กเป็นศูนย์ วัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงของโลก มรดกทางวัฒนธรรมของเมืองถูกรวมอยู่ในรายชื่อสถานที่ที่มีคุณค่าทาง วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของยูเนสโก 2) การขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะผู้ประกอบการ ท่องเที่ยวมีการพัฒนาของโรงแรมเล็กและห้องพักมากกว่า 500 ธุรกิจแต่ละธุรกิจจะมีการให้บริการที่ หลากหลายสำหรับแขกแต่ละคน 3) การขนส่งและระบบโครงสร้างพื้นฐานภายในครอบคลุม เช่นตึปีเตอร์ สเบิร์กมีสนามบินนานาชาติที่สำคัญ รถไฟความเร็วสูงเชื่อมต่อไปยังเมืองสำคัญภายในรัสเซีย เฮลซิงกิ ฟินแลนด์ ท่าเรือทางทะเล และการเชื่อมโยงเรือข้ามฟากไปยังประเทศแถบบอลติก 4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และบริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานของศิลปะและงานฝีมือท้องถิ่น

Jelinčić and Žuvela (2012) ได้นำเสนอบทความเรื่อง Facing the Challenge? Creative Tourism in Croatia จุดประสงค์ของบทความนี้ คือ เพื่อศึกษาถึงบทบาทของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการพัฒนาของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่พัฒนาการมาจากการท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรม โดยจะยกกรณีศึกษาของ 2 เมืองในโครเอเชีย คือ Zagreb และ Dubrovnik และใช้วิธีการสังเคราะห์ข้อมูล การศึกษาจากงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาโดยทำการวิเคราะห์ถึงศักยภาพในด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ในบริบทของวัฒนธรรมร่วมสมัยที่มีความเป็นเอกลักษณ์ จากการศึกษาพบว่า ทั้ง 2 เมือง ไม่มี ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดย เมือง Zagreb ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งที่เกี่ยวทางวัฒนธรรม ที่มีอยู่เท่าที่ควร ทั้งๆ ที่เมืองไม่ได้มีศักยภาพในการพัฒนาศักยภาพสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ต่ำ แต่เป็น เพราะขาดความตระหนักถึงบทบาท ความเป็นไปได้ในการสร้างความแข็งแกร่งให้เมืองเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ ในขณะที่ เมือง Dubrovnik มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่น้อยมาก ส่วนใหญ่ยังคงมี ลักษณะ Mass tourism ทำให้มีแรงจูงใจในการทำการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไม่เพียงพอ

Marques (2012) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง Boosting potential creative tourism resources The case of Siby (Mali) โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนารอบแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รวมถึงพัฒนา ศักยภาพของสิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะยกกรณีศึกษาของหมู่บ้าน Siby ในประเทศ Mali ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณทิศตะวันตกของทวีปแอฟริกา เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ในแถบประเทศที่ไม่ใช่ประเทศตะวันตก ทำการวิเคราะห์ถึงผลกระทบของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะ ความเสี่ยงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผลการศึกษาพบว่า ในหมู่บ้าน Siby มีกิจกรรมทาง วัฒนธรรมอยู่หลักๆ 3 ชนิด คือ สหกรณ์สตรี Maison du Karité, สหกรณ์ Siby เกี่ยวกับการป็นเขา และศูนย์ BougouSaba สหกรณ์ดังกล่าวได้รับการโปรโมทโดยสมาคม Karamba Touré อีกทั้งมีการ

ฝึกอบรมแก่คนรุ่นใหม่ โดยมุ่งหวังที่จะทำโครงการที่คนรุ่นใหม่จะสามารถเข้าถึงได้เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

Kostopoulou (2014) ได้ศึกษาเรื่อง On the Revitalized Waterfront: Creative Milieu for Creative Tourism โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้คือการหาหรือเกี่ยวกับบทบาทของการฟื้นฟูเมืองริมน้ำที่สำคัญทางประวัติศาสตร์เพื่อให้มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยจะเน้นการวิเคราะห์ในแง่ของทำอะไรให้การฟื้นฟูพื้นที่ริมน้ำสามารถเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมได้โดยอยู่บนแนวคิดที่ว่า จะต้องเป็นท่าเรือของเมือง และเป็นสถานที่ในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของโลก นำเสนอทางเลือกใหม่ในการท่องเที่ยววัฒนธรรมในเขตเมือง โดยจะทำการวิเคราะห์จากภาพรวมของเมืองต่างๆ และ วิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์รวมถึงบทบาทของเมืองท่าที่เปลี่ยนแปลงไป สำหรับการปรับปรุงพื้นที่ริมน้ำในหลายๆเมือง พบว่าการพัฒนาคุณภาพของเมืองและคนในชุมชนนั้นเป็นขั้นตอนที่สำคัญอันจะนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะนำไปสู่การท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น

Mukhjang (2013) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Endogenous Development in Creative Tourism in Ajimu District in Japan Compared to Natonjun, Sukhothai in Thailand โดยทำการเปรียบเทียบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น โดยใช้กรณีศึกษาของเขต Ajimu ในญี่ปุ่น และ บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย เพื่อศึกษาถึงปัจจัยทางด้านสถาบันที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางด้านเกษตรกรรมของทั้งสองกรณี กรณีการท่องเที่ยวใน Ajimu เป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวแห่งแรกของประเทศ มีโปรแกรมการพักโฮมสเตย์กับชาวบ้านเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับเกษตรกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การปรุงอาหารญี่ปุ่นแบบดั้งเดิม หรือ การทำของเล่นแบบดั้งเดิม โดยโปรแกรมห่วงการช่วยเหลือผ่านรัฐบาลท้องถิ่น และคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้โปรแกรมดังกล่าวเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น กรณีบ้านนาต้นจั่นซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีความเก่าแก่มากกว่า 200 ปี มีบ้านโฮมสเตย์อยู่ 20 หลัง นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิธีปรุงอาหารแบบไทยๆ และวิธีการปลูกสมุนไพรและพืชผักสวนครัว

Piboonrungraj and Sangkakorn (2013) ได้นำเสนอบทความเรื่อง Tourism logistics management: A case of cultural creative tourism in Thailand ซึ่งทำการศึกษาวิจัยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีความสมบูรณ์ของธรรมชาติมาก ประกอบกับคนท้องถิ่นที่มีความเป็นกันเอง ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้ อีกทั้งงานวิจัยดังกล่าวยังมุ่งหวังในการเพิ่มจำนวนการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎี Supply Chain Management และไปสำรวจพื้นที่ในย่านเมืองเก่า สอบถามจากคนท้องถิ่นเพื่อเข้าใจพื้นฐานของวัฒนธรรม อีกทั้งมีการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป ซึ่งจากการวิเคราะห์สามารถหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางด้านโลจิสติกส์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ ระบบโครงสร้างพื้นฐาน ข้อมูลข่าวสาร ความรอบรู้ ความเป็นเอกลักษณ์ และนวัตกรรมใหม่ๆ

2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเพื่อประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยเน้นการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อนำไปจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในจังหวัดตราดบนพื้นฐานของแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อที่จะเป็นภาคเศรษฐกิจในการสร้างรายได้ให้กับประชาชนภายในจังหวัดตราดที่ไม่สร้างภาระให้แก่ทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งก่อให้เกิดการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมภายในพื้นที่อันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนภายในจังหวัดตราด ซึ่งกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดอย่างยั่งยืน

3.1 การประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ในการประเมินรูปแบบความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดอย่างยั่งยืน ได้อาศัยแนวคิดของการประเมินโครงการของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่เรียกว่าแบบจำลอง CIPP (CIPP Model) เป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ใช้ในการประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนที่เหมาะสมกับพื้นที่จังหวัดตราด อย่างไรก็ตาม ในการประเมินผลผลิตของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว ได้จำแนกผลผลิตออกเป็น 2 ระดับ คือ ผลผลิตที่เกิดขึ้นทันที และผลกระทบจากการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดตราด ซึ่งรายละเอียดในการประเมินมีกรอบแนวคิดดังนี้

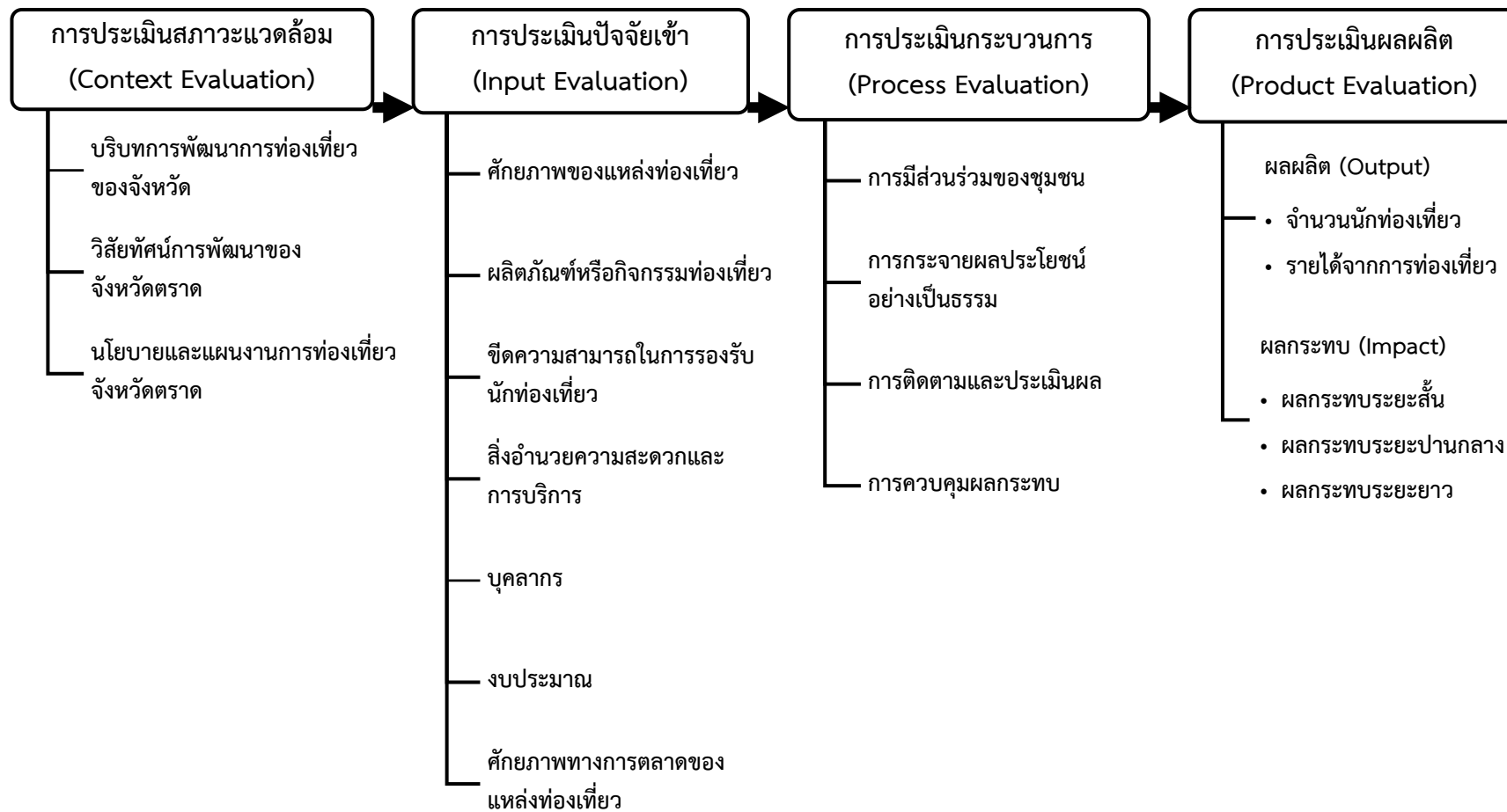
3.1.1 กรอบแนวคิดในการประเมินความเหมาะสมทางเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การวิเคราะห์ประเมินความเหมาะสมทางเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของจังหวัดตราดในครั้งนี้ ได้ใช้แนวคิดในการประเมินตามแบบจำลอง CIPP ประกอบกับแนวคิดระบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กล่าวคือ ตัวบ่งชี้ต่างๆ ในองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านหลัก ตามแนวคิดระบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในแต่ละประเด็นได้ถูกจำแนกออกตามประเด็นการพิจารณาในแบบจำลอง CIPP โดยมีรายละเอียดดังนี้ (ภาพที่ 4)

(1) การประเมินสภาพแวดล้อม (Context) ตัวบ่งชี้ที่พิจารณา คือ วิสัยทัศน์ในการพัฒนาของจังหวัดตราด และนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดตราด

(2) การประเมินปัจจัยเข้า (Input) ตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ทรัพยากรต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวตามศักยภาพ ชีตความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในแหล่งท่องเที่ยว องค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว และศักยภาพทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว

(3) การประเมินกระบวนการ (Process) ตัวบ่งชี้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การติดตามประเมินผลของการจัดการการท่องเที่ยว และการควบคุมผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดอย่างยั่งยืน

(4) การประเมินผลผลิต (Product) ตัวบ่งชี้ที่พิจารณา คือ ผลลัพธ์ของการดำเนินงานของการจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ จำนวนนักท่องเที่ยว รายได้จากการท่องเที่ยว และความคุ้มค่าในการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้ง ผลกระทบของการจัดการการท่องเที่ยวทั้งในระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว

3.2 ขั้นตอนในการศึกษา

วิธีการศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดที่ได้พัฒนาขึ้น เป็นการประยุกต์ใช้แบบจำลอง CIPP และตัวชี้วัดต่างๆ ที่ได้คัดเลือกขึ้นมาเพื่อใช้ในการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีขั้นตอนในการประเมินดังต่อไปนี้

- 1) ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นของความหมายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้มีการดำเนินงานทั้งในส่วนในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาถึงรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ของจังหวัดตราด
- 2) เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับสถานการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดตราด แผนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัด เพื่อประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับต่างๆ
- 3) พิจารณาสังเคราะห์ผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 1 การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด และโครงการย่อยที่ 2 พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด ร่วมกับข้อมูลทุติยภูมิที่เก็บรวบรวมจากขั้นตอนที่ 2 เพื่อคัดเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้นเบื้องต้น ในการที่จะเก็บข้อมูลเชิงลึกเพื่อทำการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป
- 4) พัฒนาแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และศักยภาพทางด้านการตลาดของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลในการศึกษาของโครงการ
- 5) เก็บรวบรวมข้อมูลนักท่องเที่ยวเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกบรรจุอยู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้ผ่านการคัดเลือกในเบื้องต้น เพื่อที่จะได้สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสถานะการณ์ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว ความต้องการของนักท่องเที่ยว และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อเป็นข้อมูลในการร่วมกำหนดทิศทางในการทำการตลาดของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้น
- 6) เก็บรวบรวมข้อมูลของภาคธุรกิจเอกชน เช่น ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว โรงแรม รีสอร์ท ตัวแทนสมาคมและชมรมผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว โดยการสัมภาษณ์เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินถึงศักยภาพทางด้านการตลาดของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้น

7) การจัดการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ภายในพื้นที่เพื่อเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ ร่วมวิเคราะห์และประเมินผลกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้น อันจะทำให้ได้รับแนวทางการพัฒนาที่มาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและเป็นที่ยอมรับของจังหวัดตราด

วิธีการศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดบนพื้นฐานของผลการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นการบูรณาการผลการศึกษาทั้งหมดทั้งจากโครงการย่อยที่ 1 การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด และโครงการย่อยที่ 2 พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด และผลการประเมินที่ได้จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดตราด สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและตลาดการท่องเที่ยว รวมทั้งสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดตราด

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการศึกษารูปแบบและการประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวภายในจังหวัดตราด รวมถึงใช้สถิติพรรณนาในการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่างๆ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ประชาชนที่อยู่อาศัยใกล้แหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวที่มาเยือนแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้ข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถาม ซึ่งมีแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกที่แตกต่างกันตามกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นความเป็นไปได้และแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมภายในพื้นที่จังหวัดตราด

4.1 รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทยและต่างประเทศ

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เริ่มเป็นที่สนใจและถูกนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย เนื่องจากแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นี้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตามที่ได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น อยู่ภายใต้การสนับสนุนขององค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) โดยการนำการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้วยแนวคิดดังกล่าวส่งผลให้ในประเทศไทยมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขึ้นและกระจายตัวอยู่ในภูมิภาคต่างๆ และจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของประเทศไทยนั้น พบการกระจายตัวของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในทุกภูมิภาคของประเทศ ได้แก่

ภาคกลาง พบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร สมุทรสงคราม กำแพงเพชร และนครนายก ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่พบในภาคกลางส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประเภทมรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต โดยให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา การอนุรักษ์ธรรมชาติ การร่วมทำอาหารหรือสินค้าในท้องถิ่น เป็นต้น สำหรับภาคเหนือ พบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดน่าน และโดยส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประเภทมรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตเช่นเดียวกับภาคกลาง แต่ก็พบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประเภทศิลปะเช่นกันแต่ไม่มากนัก เช่น การร่วมแกะสลักไม้ หรือการผลิตเครื่องจักสาน เป็นต้น

ส่วนภาคใต้ การทบทวนวรรณกรรมพบรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดภูเก็ต และพังงา โดยประเภทกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นไม่แตกต่างจากภาคกลาง กล่าวคือ เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประเภทมรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต โดยให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา การอนุรักษ์ธรรมชาติ การร่วมทำอาหารหรือสินค้าในท้องถิ่น เป็นต้น ในกรณีของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดเลย นครราชสีมา อุบลราชธานี และสุรินทร์ ซึ่งประเภทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังคงเป็นในด้านมรดกทางวัฒนธรรมเช่นเดียวกับภูมิภาคอื่นๆ เช่นกัน

สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในต่างประเทศที่ได้ทบทวนวรรณกรรมมา พบว่า มีการกระจายตัวของกิจกรรมการท่องเที่ยวในหลายประเทศ แต่ประเภทของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นไม่แตกต่างจากประเทศไทยมากนัก กล่าวคือ อยู่ในประเภทวิถีชีวิต วัฒนธรรม และศิลปะ เช่นกัน

รายละเอียดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ สามารถสรุปรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ดังแสดงในตารางที่ 1 และตารางที่ 2

โดยสรุป รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ปรากฏอยู่และมีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยและมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จ คือ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม อันสะท้อนจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประเภทมรดกทางวัฒนธรรมที่มีการกระจายตัวอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศไทยและเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม เห็นได้จากประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขององค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ที่สนับสนุนให้ชุมชนหรือท้องถิ่นนำต้นทุนวัฒนธรรมที่มี มาเผยแพร่ให้กว้างขวางออกไปในรูปแบบของการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ (Creative Cultural Tourism) (องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2558)

การสร้างสรรค์การท่องเที่ยวโดยวางอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นหรือทุนทางวัฒนธรรมสามารถทำได้โดยหยิบยกเรื่องราวจากประวัติศาสตร์ ศิลปะท้องถิ่น ดนตรีพื้นบ้าน วิถีความเป็นชุมชน วรรณกรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม ความงดงามของฝีมือช่าง และอื่นๆ มาจัดการให้เกิดความน่าสนใจสอดคล้องตามคุณค่าของชุมชนหรือเมือง ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรงผ่านการเรียนรู้ผ่านการท่องเที่ยว เป็นต้นว่าการได้ใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นการแสดงหรือเป็นสร้างขึ้นมา เช่น นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวและมาสัมผัสกับวิถีชีวิตของการเป็นชาวนา ได้มีโอกาสที่ร่วมทำนากับชาวบ้านที่ยังคงรักษาชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย หรือการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสมาพักโฮมสเตย์ในชุมชน พร้อมกับได้เรียนรู้วิถีการประกอบอาหารท้องถิ่น เรียนรู้วิถีการทำขนมไทย เป็นต้น (องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2558)

ตารางที่ 1 รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
กรุงเทพมหานคร	สวนโมกข์ กรุงเทพ (หอจดหมายเหตุ พุทธทาส อินทปญโญ)	ประเพณีมรดกทางวัฒนธรรม	- กิจกรรมสวดมนต์ - กิจกรรมงานบุญ - กิจกรรมการเจริญ จิตภาวนา	นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศ	จำลองแนวคิด บรรยากาศ และสถาปัตยกรรมจากสวนโมกขพลารามที่วัดธารน้ำ ไหล สุราษฎร์ธานี เป็นสถานที่อันรื่นรมย์ ประกอบด้วยกิจกรรมที่เสริมสร้าง ความเข้มแข็งทางจิตและปัญญา เป็นแหล่งเรียนรู้ด้วยความเพลิดเพลิน ที่มอบ คุณค่าและความสุขแก่ทุกคน กิจกรรมต่างๆ ในสวนโมกข์กรุงเทพ จะมีพื้นที่ให้ ปฏิบัติธรรม บำเพ็ญธรรม และกิจกรรมอื่นๆ ดังนี้ - กิจกรรมสวดมนต์ ภาวนา และปฏิบัติธรรม เช่น กิจกรรมภาวนาอาณานา ปานสติทุกวันอาทิตย์ ทำวัตรเช้าและวัตรเย็น - กิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม เช่น งานบุญเข้าพรรษา ทำบุญ ตักบาตรในเดือนเกิด - กิจกรรมการเรียนรู้และนันทนาการ เช่น ชมการแสดงละครหุ่นไทย ทำ ทานให้ผู้ป่วยด้วยการเย็บถุงผ้าจากชายผ้าเหลือง ทำหุ่นมือจากถุงเท้า - กิจกรรมเจริญจิตภาวนาในรูปแบบต่างๆ เช่น โยคะในสวนธรรม workshop ฟังเสียงในจิตใจ การทำสมาธิโดยใช้เสียง กิจกรรมละครเพื่อ การเรียนรู้และเข้าใจชีวิต - กิจกรรมอื่นๆ เช่น ธรรมนิทรรศการ (ชมนิทรรศการหมุนเวียน ภาพถ่าย ภาพวาด และประติมากรรมที่สะท้อนข้อธรรม) สวนโมกข์เสวนา ดูหนัง หาแก่นธรรม - เที่ยวทั่วไทยหัวใจถึงธรรม เป็นกิจกรรมท่องเที่ยววิถีพุทธ เพื่อยกระดับ การท่องเที่ยวให้เป็นไปเพื่อเสริมการเรียนรู้ แสวงหาอย่างเพลิดเพลิน และผ่อนคลายตามแบบอย่างการจาริกแสวงบุญ โดยจัดการท่องเที่ยว ธรรมใน 2 ลักษณะคือ การท่องเที่ยวให้ถึงธรรม และการท่องเที่ยว ปฏิบัติธรรมในแต่ละภูมิภาค

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
กรุงเทพมหานคร	พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ กรุงเทพ (มิวเซียมสยาม)	ประเพณีมรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ศิลปะ และสินค้าและ บริการที่ตอบสนองความ ต้องการของนักท่องเที่ยวที่ แตกต่าง	- กิจกรรมศึกษา เรียนรู้จาก นิทรรศการ - กิจกรรมตาม เทศกาลประจำปี - กิจกรรม Work shop	นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศ	เป็นพิพิธภัณฑ์แนวใหม่ที่เน้นการออกแบบตกแต่ง และจัดองค์ประกอบให้ สถานที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัยและสร้างสรรค์ โดยนำอาคารเก่าของ กระทรวงพาณิชย์มาปรับปรุงตกแต่ง จัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ทันสมัย แต่ยังคง ความสวยงามของสถาปัตยกรรมและโครงสร้างเดิมเอาไว้ เรื่องราวในพิพิธภัณฑ์ เน้นเรื่องประวัติศาสตร์ไทย ความเป็นมาของคนไทย และดินแดนอุษาคเนย์ เป็นพิพิธภัณฑ์แห่งการเรียนรู้ที่ผู้คนทุกวัยสามารถสนุกกับทุกสิ่งในพิพิธภัณฑ์ได้ ไม่จำกัด ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายภาพ การจับต้อง และการเล่นสนุกกับอุปกรณ์ ทันสมัยต่างๆ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ - เทียวชมและศึกษาเรียนรู้เรื่องราวต่างจากการชมนิทรรศการ ทั้งทางด้าน ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ธรรมชาติวิทยา โบราณคดี วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ➢ ชมนิทรรศการถาวร ชื่อว่า เรียงความประเทศไทย สารหลักเป็น เรื่องราวของผู้คนตั้งแต่อดีตกว่า 2,500 ปีมาแล้ว เป็นการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ไทยโดยอธิบายลึกลงไปถึงรายละเอียดผ่านห้อง นิทรรศการจำนวน 16 ห้อง และอีก 1 ห้องจะเล่าถึงที่มาของมิว เซียมสยาม ➢ ชมนิทรรศการหมุนเวียน ซึ่งมีการจัดอย่างสม่ำเสมอปีละ 4 ครั้ง โดย มีเนื้อหาสลับหมุนเวียนกันไป เช่นนิทรรศการกินของเน่า นำเสนอ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนไทยโบราณในการทำอาหารให้เน่าเสียด้วย กระบวนการหมักดอง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
			-		- การเรียนรู้กิจกรรมด้านดนตรี การแสดง ศิลปะและวัฒนธรรม เช่น การฉายหนังกลางแปลง การแสดงดนตรีแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การจัดนิทรรศการศิลปะกลางแจ้ง - เข้าร่วมกิจกรรม workshop ด้วยการเรียนรู้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น การทำไข่เค็ม การทำข้าวแช่และเครื่องเคียง การทำน้ำปรุงดอกไม้ไทย และเพ้นท์กกระถางมะลิ - เรียนรู้ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ตลอดจนถึงศิลปวัฒนธรรม จากกิจกรรมการท่องเที่ยวนอกสถานที่ เช่น ตามรอยเส้นทางการรบไปยังจังหวัดอยุธยา พานักท่องเที่ยววัดและลำคลองประวัติศาสตร์ต่างๆ สมัยธนบุรี - งานเทศกาลประจำปี night at the museum โดยเปิดให้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ในตอนกลางคืน ช่วงเดือนธันวาคมของทุกปี ค้นคว้า ศึกษาเรียนรู้จากห้องสมุดของมิวเซียมสยาม ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ในด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์วิทยา และศาสตร์ความรู้ด้านอื่นๆ เปิดมุมมองด้านการสรรหาสื่อในรูปแบบต่างๆ เช่น ดีวีดี ภาพยนตร์ บทความ นวนิยาย ที่สร้างแรงบันดาลใจให้แก่คนรุ่นใหม่ เห็นความสำคัญต่อพิพิธภัณฑ์มากขึ้น

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
สมุทรสงคราม	ศูนย์อนุรักษ์ป่า ชายเลน คลองโคน	ประเพณีวิถีชีวิต สืบค้าและ บริการที่ตอบสนองความ ต้องการที่แตกต่าง	- กิจกรรมปลูกป่า ชายเลน - กิจกรรมล่องเรือ เรียนรู้ธรรมชาติ และวิถีชีวิต - กิจกรรมถัก กระดานเลน - กิจกรรมสาธิต และร่วมกัน ทำอาหาร	นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศ	เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ที่คนในชุมชนร่วมแรงร่วมใจกันอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม เน้นการสร้างกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติ ได้ เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ร่วมกันปลูกป่าชายเลน และทานอาหารทะเลสด อร่อย บน กระเตงกลางทะเล กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ - กิจกรรมปลูกป่าชายเลน เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยทางศูนย์อนุรักษ์ได้จัดเตรียมอุปกรณ์การปลูก ป่าและกล้าไม้ ให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปลูกคนละต้นสองต้น เช่นต้นลำพู โกกงาง เพื่อสร้างความรู้สึภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยฟื้นฟู สภาพป่าและช่วยสร้างแหล่งอาหารให้แก่สัตว์ทะเล โดยก่อนปลูกป่า จะจัดมีการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนแก่นักท่องเที่ยว - ล่องเรือชมป่าชายเลนและเรียนรู้เรื่องธรรมชาติ ระหว่างนั่งเรือ นักท่องเที่ยวจะได้ชมวิถีชีวิตของสัตว์น้ำเช่น ปู ก้ามดาบ ปูแสม ปลาตีน และได้ชมพันธุ์ไม้ป่าชายเลนที่รู้จักกันโดยทั่วไป เช่น โกกงาง ลำพู ลำแพน จาก ตะบูน แสมขาว โพธิ์ทะเล และเหียงอกปลาหมอ และได้ให้อาหารลิง แสม สัตว์ท้องถิ่นซึ่งมีความน่ารักแสนรู้ - ล่องเรือชมวิถีชีวิตและเรียนรู้การทำประมง ระหว่างการล่องเรือ นักท่องเที่ยวจะได้พบเห็นวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้าน เช่น การ เพาะเลี้ยงหอยแมลงภู่ หอยนางรมกลางทะเล การลอยอวนจับกุ้ง การวาง เบ็ดราว การดักเคย การถักกระดานเลนเก็บหอยแครง เป็นต้น

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
					- กิจกรรมตีกระดานเลน / เล่นสกีกระดานเลน เป็นกิจกรรมที่ประยุกต์การใช้กระดานเลนเก็บหอยแครงของชาวบ้านโดยนำมาให้นักท่องเที่ยวตีกระดานไปบนเลนเล่น หรือนำมาทำเป็นไม้สกี สร้างความสนุกสนาน ประสพการณ์แปลกใหม่แก่นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงโคลนดิน กลิ่นเลน ได้อย่างแท้จริง - พักโฮมสเตย์ มีทั้งแบบหลังธรรมดา และแบบโฮมกระเตง (บ้านพักกลางทะเลที่เฝ้าฟาร์มหอย เปิดเฉพาะช่วงฤดูหนาวระหว่างเดือนตุลาคม - มกราคมเท่านั้น) สัมผัสบรรยากาศรับลมเย็นกลางทะเล ทานอาหารทะเลสดๆ หรือนั่งตกปลาบนกระเตง - ชมการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากทะเล เช่น การทำกะปิคลองโคน - ชมการสาธิตการทำน้ำตาลมะพร้าวพื้นบ้าน พร้อมการแปรรูปเป็นน้ำตาลปึก ชิมน้ำตาลสดจากสวน และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ทำจากน้ำตาลมะพร้าว - ชมหิ่งห้อยยามค่ำคืน นักท่องเที่ยวสามารถเดินไปชมหิ่งห้อยนับหมื่นตัวที่เกาะต้นลำพูบริเวณบ้านหิ่งห้อย ไม่ไกลจากศูนย์อนุรักษ์ ช่วงฤดูหนาวจะมีหิ่งห้อยให้เห็นเป็นจำนวนมาก - ชมการเผาถ่านไม้โกงกางที่บ้านยี่สาร ซึ่งอยู่ถัดจากคลองโคนอีกไม่ไกล ถ่านไม้โกงกางบ้านยี่สารเป็นถ่านไม้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีคุณภาพดีที่สุด ที่นี้มีการปลูกป่าไม้โกงกาง เพื่อตัดทำถ่านมาอย่างยาวนาน ชมลีลาการขับเรือบนเลน ซึ่งเป็นความสามารถเฉพาะตัวของชาวคลองโคน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
กำแพงเพชร	พระพิมพ์เมือง นครชุม	ประเพณีมรดกทางวัฒนธรรม	กิจกรรมผลิตพระพิมพ์ ดินเผาเมืองนครชุม	นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศ	เป็นต้นแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีการผลิตพระพิมพ์ เมืองนคร ชุม จังหวัดกำแพงเพชร โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ความหมายของพุทธศิลป์ ผ่านการลงมือปฏิบัติ ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการเข้าเป็นส่วนหนึ่ง ของอัตลักษณ์ชุมชน เข้าถึงวิถีชีวิตของชุมชน กระตุ้นศักยภาพการสร้างสรรค์ ของนักท่องเที่ยว รวมถึงเป็นการเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ - เป็นแหล่งเรียนรู้การทำพระพิมพ์ดินเผาเมืองนครชุม มีการลงมือจัดทำ พระเครื่องดินเผาด้วยตนเอง
นครนายก	ชาวไทยพวน อำเภอบางพลี	ประเพณีมรดกทางวัฒนธรรม และ วิถีชีวิต	- กิจกรรมทำพาน บายศรี - กิจกรรมการ ทำอาหารไทยพวน - กิจกรรมการทอผ้า	นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศ	ชุมชนไทยพวนมีทุนทางสังคมที่มีศักยภาพในการต่อยอดทางการท่องเที่ยว ทั้ง ทุนทางภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรม ครอบคลุมความเป็นมิตรไมตรีช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน สามารถนำมาพัฒนาสร้างมูลค่าเพิ่มต่อไปได้ โดยการดึง เอาจุดเด่นที่มีอยู่ของชุมชนมาพัฒนาต่อยอดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อตอบโจทย์ ความต้องการของผู้มาเยือนและชุมชน กลยุทธ์สร้างความแตกต่างผสมผสานการเรียนรู้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ สำหรับกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มคือ 2 นักท่องเที่ยวภายในประเทศ และ นักท่องเที่ยวต่างประเทศ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ - ให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือเรียนรู้การทำพานบายศรีด้วยตนเอง โดยมี ชาวบ้านเป็นผู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ - มีการลงมือปฏิบัติการทำปลาข้าวปาด และการสอนทำอาหารไทยพวน ประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอาหารคาว อาหารหวาน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
					- ให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือทอผ้าด้วยตัวเอง โดยชุมชนร่วมกันพัฒนาต้นแบบผ้าซึ่งมีขนาดไม่ใหญ่มาก เช่น ผ้าพันคอ ผ้ารองจาน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถร่วมเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ และนำกลับไปเพื่อเป็นความทรงจำที่ดี ลายผ้าที่เลือกใช้อาจจะเป็นการพัฒนาต่อจากลายเดิม คือ ลายดอกสุพรรณิการ์
เชียงใหม่	บ้านถวาย เชียงใหม่	ประเพณีรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต สินค้าและบริการที่ ตอบสนองความต้องการที่ แตกต่าง	- กิจกรรมเยี่ยมชมและศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรม การแกะสลักบ้านถวาย - กิจกรรม workshop การแกะสลักไม้	นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศ	เป็นแหล่งวัฒนธรรมของเชียงใหม่ โดดเด่นในด้านการศิลปหัตถกรรมแบบล้านนา โดยเฉพาะการแกะสลักงานไม้ ชุมชนในหมู่บ้านยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม แบบอย่างชาวพุทธ มีวิถีชีวิตอย่างเรียบง่ายและพอเพียง กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ - เยี่ยมชมศูนย์หัตถกรรมบ้านถวายสองฝั่งคลองและศูนย์หัตถกรรมบ้านถวาย ซึ่งเป็นศูนย์แสดงและจำหน่ายสินค้า OTOP และศูนย์การเรียนรู้ของหมู่บ้าน โดยใช้เป็นสถานที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว ถ่ายทอดความรู้ หรือสถานที่บรรยายสรุปข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาเรียนรู้ - เยี่ยมชมวิถีชีวิตช่างแกะสลักบ้านถวาย ที่ใช้ไถ่ถนบ้านหรือบริเวณลานบ้านเป็นที่ทำงานแกะสลักไม้ นักท่องเที่ยวสามารถเดินชม พูดคุย ศึกษาเรียนรู้ได้ตามบ้านเรือนของชาวบ้าน - ชมการสาธิตขั้นตอนการแกะสลักจากช่างฝีมือในหมู่บ้าน เรียนรู้กระบวนการทำงานหัตถศิลป์ ณ จุดสาธิต หรือตามบ้านชาวบ้านภายในหมู่บ้านถวาย ซึ่งมีการสาธิตขั้นตอนการแกะสลักงานไม้ตั้งแต่เริ่มต้น การลงรักปิดทอง การเดินเส้นตกแต่ง และการลงสีงานไม้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
					- เข้าร่วมกิจกรรม workshop ด้วยการเรียนรู้ลงมือปฏิบัติจริง ให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือสัมผัสการแกะสลักไม้จากของจริง และสามารถนำกลับไปเป็นของที่ระลึกได้อีกด้วย - นั่งรถตัวนอนเที่ยวชมหมู่บ้าน แวะชมและเลือกซื้อสินค้าจากร้านค้า หัตถกรรมที่ตั้งเรียงรายตลอดสองข้างทางภายในหมู่บ้าน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถชิมชั้บบรรยากาศวิถีชีวิตหมู่บ้านไม้แกะสลักบ้านถวายได้อย่างทั่วถึง - ทำบุญไหว้พระสักการะขอพรพระเจ้าแก้วต้อ รวมถึงพระพุทธรูปต่างๆที่วัดถวายเป็นวัดเก่าแก่ ชมความงดงามของศิลปะงานไม้แกะสลักซึ่งเป็นงานพุทธศิลป์ที่สวยงามและหาชมได้ยาก ไม่ว่าจะเป็น โบสถ์ วิหาร หอพระไตรปิฎก รวมถึงอาคารสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ที่มีลวดลายแกะสลักตามแบบฉบับศิลปะล้านนา บริเวณกลางวัดยังมีกุฏิและเจดีย์โบราณ รวมถึงโขงโบราณพระเจ้าหนั้วที่มีอายุกว่า 200 ปี - สักการะขอพรองค์พระพิฆเนศปางสวยงาม ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ที่บ้านทิพย์มณี ตั้งอยู่ ณ บ้านถวายสองฝั่งคลอง ซึ่งเป็นแหล่งรวมไม้แกะสลักที่มีลวดลายวิจิตรงดงามด้วยศิลปะแนวพุทธศิลป์หรือแนวสัตว์ในวรรณคดี - เที่ยวชมงานย่านการค้าพาณิชย์บ้านถวายหมู่บ้านสร้างสรรค์ ซึ่งจัดขึ้นช่วงปลายปี นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อสินค้าที่มีชื่อเสียงโดดเด่นของบ้านถวาย ชิมอาหารพื้นเมืองในบรรยากาศตลาดย้อนยุค ชมการแสดงแสง สี เสียงตำนานบ้านถวาย การแสดงดนตรี การละเล่น และการแสดงศิลปะพื้นบ้าน การแข่งขันเพื่อค้นหาสุดยอดสลักไม้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
เชียงใหม่	บ้านสันลมจอย	ประเพณีมรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และประเภทการ ตอบสนองความต้องการของ ลูกค้า	- กิจกรรมการมี ส่วนร่วมใน ประเพณีต่างๆที่ บ้านสันลมจอย - กิจกรรม หัตถกรรม ประเภทจักสาน	นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศ	เป็นชุมชนหนึ่งเดียวที่อยู่ในเขตเมืองซึ่งมีการอยู่ร่วมกับคนท้องถิ่นดั้งเดิม และที่ น้องชนเผ่าบนพื้นที่สูงเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านประมาณ 30 ปี โดยยังคง รักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมทั้งทางด้านภาษาและการแต่งกาย โดยใช้วิถีชีวิตและอยู่ ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน สันลมจอยเป็นชุมชนที่เป็นลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีการใช้เกษตรปลอดสารพิษตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ - เข้าร่วมพิธีเลี้ยงผีขุน ซึ่งประเพณีที่แสดงถึงความกตัญญูต่อทวดดา อารักษ์ ผู้ที่เป็นหัวหน้าของเผ่าอารักษ์ที่ทำหน้าที่ปกป้องดูแลผืนป่าและ ต้นไม้ ประเพณีอยู่ในเดือนมิถุนายน โดยผู้เข้าร่วมพิธีต้องเดินขึ้นภูเขาไป จัดพิธีเซ่นไหว้ในป่า เป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่า และ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเส้นทางเดินป่าธรรมชาติ - การเข้าร่วมประเพณีกินวอ ซึ่งเปรียบได้กับเทศกาลปีใหม่ของชนเผ่าลีซอ จัดเดือนมกราคม ถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมและ เป็นส่วนหนึ่งของประเพณี ซึ่งได้สัมผัสวัฒนธรรม อาหาร วัฒนธรรมการ แต่งกาย การเล่นเกมข่า - นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในงานหัตถกรรมประเภทจักสาน นักท่องเที่ยว สามารถศึกษาขั้นตอนการผลิตอย่างใกล้ชิด - มีโฮมสเตย์ที่รับรองนักท่องเที่ยว - ทุกเช้าวันพระ มีการตักบาตรพระ นักท่องเที่ยวสามารถทำบุญตักบาตร ร่วมกับคนในชุมชน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
เชียงใหม่	พิพิธภัณฑ์ตุ๊กตา เชียงใหม่	ประเพณีวิถีชีวิต	กิจกรรมศึกษา วัฒนธรรมการแต่งกาย ของกลุ่มชนต่างๆ ทั้ง ในและต่างประเทศ	นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศ	พิพิธภัณฑ์ตุ๊กตา เป็นแหล่งความรู้แห่งหนึ่ง ซึ่งให้ความรู้เรื่องวัฒนธรรมการ แต่งกายของกลุ่มชนต่างๆ ในประเทศไทย รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ทุกภาค ถ่ายทอดออกมาในรูปแบบการประดิษฐ์ตุ๊กตาซึ่งแต่งกายตามแบบ ต่างๆ พิพิธภัณฑ์ตุ๊กตา จัดเป็นพิพิธภัณฑ์เอกชน(ภัณฑเฉพาะเรื่องพิพิธ) จัดแสดง ตุ๊กตาในเครื่องแต่งกาย เช่นการแต่งกายของโขน – ละครนาฏศิลป์ การแต่ง กายกลุ่มชนต่างๆในประเทศไทย และวัฒนธรรมการแต่งกายนานาชาติ ทั้งใน เอเชีย ยุโรป อเมริกา ตะวันออกกลาง และแอฟริกา ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ตุ๊กตา เชียงใหม่ มีการจัดแสดงโดยแบ่งอาคารไม้เป็นส่วนๆ มีชื่อเรียกเป็นเรือนต่างๆ แบ่งเป็น 4 เรือนหลักดังนี้ เรือนชโลบล เรือนปฐมา เรือนสมุทรภูมิ เรือนคำ
เชียงใหม่	ขันโตกศูนย์ วัฒนธรรม เชียงใหม่	ประเพณีมรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ศิลปะ	กิจกรรมศึกษา วัฒนธรรม ศิลปะ และ วิถีชีวิตชาวล้านนา	นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศ	สถานที่แห่งนี้เป็นแหล่งที่รวบรวมทั้งศิลปะและวัฒนธรรมของล้านนาเอาไว้ ภายในบริเวณศูนย์วัฒนธรรมจะเป็นบ้านเรือนไทยที่ประดับประดาด้วยไม้ แกะสลัก อย่างสวยงาม นอกจากนั้นยังมีพิพิธภัณฑ์ผ้าโบราณ “ สบัลัง ” และ ร้านขายของที่ระลึกอยู่อีกมากมาย กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ - ได้สัมผัสวิถีชีวิตของหมู่บ้านชาวเขา - มีการรับประทานอาหารพื้นบ้านที่เรียกว่า “ขันโตก” ซึ่งเป็นอาหารเหนือ ที่มีชื่อเสียงโด่งดังและเป็นเอกลักษณ์ โดยประกอบด้วย แกง ฮังเล น้ำพริกหนุ่ม แคบหมู เป็นต้น - มีการชมการแสดงฟ้อนรำพื้นเมืองและการแสดงของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
น่าน	บ้านหาดผาชน	ประเพณีรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต	- กิจกรรมเรียนรู้ชีวิตเกษตรกร - กิจกรรมเรียนรู้การทำอาหารท้องถิ่น - กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ - กิจกรรมชมการทำเรือยาว - กิจกรรมลองแพชมสองฝั่งลำน้ำน่าน - กิจกรรมขี่จักรยานชมวิถีชีวิตชาวน่าน	นักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศ	ส่งเสริมการเที่ยวชมธรรมชาติ ศึกษาวิถีชีวิต และเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีพื้นถิ่น ด้วยแนวคิดอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ➢ เรียนรู้ชีวิตเกษตรกร ร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านตามช่วงฤดูกาล ➢ เมษายนถึงมิถุนายน เป็นช่วงเที่ยวชมสวนผลไม้ ➢ กรกฎาคมถึงสิงหาคม เป็นช่วงฤดูทำนา นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมดำนากับชาวบ้าน ➢ กันยายนถึงตุลาคม เป็นช่วงว่างเว้นจากการทำสวนทำนา แต่ละบ้านจะจักตอกเก็บไว้ นำตอกที่จักไว้มาถักเป็นเป้ เพื่อเย็บเป็นหมวก นักท่องเที่ยวสามารถร่วมทำกิจกรรมจักตอก ถักเป้ ➢ พฤศจิกายนถึงมกราคม นักท่องเที่ยวสามารถลงแขกเกี่ยวข้าว หรือเก็บข้าวโพดร่วมกับชาวบ้าน ➢ พฤษภาคมถึงธันวาคม นักท่องเที่ยวสามารถร่วมเลี้ยงไหมกับชาวบ้าน - เรียนรู้การทำอาหารพื้นถิ่นทางเหนือ โดยเรียนรู้การทำอาหารจากชาวบ้าน เช่น แกงแค น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อง พานักท่องเที่ยวออกไปเลือกเก็บผักสดๆ ในสวน - เดินป่าศึกษาธรรมชาติบริเวณป่าชุมชน ซึ่งเป็นป่าชุมชนที่เดียวในประเทศไทยที่ติดกับหมู่บ้าน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
					- ชมการทำเรือยาว ศิลปกรรมท้องถิ่นจากภูมิปัญญาชาวบ้าน น่าน เป็น จังหวัดที่มีประเพณีการแข่งขันเรือยาวเป็นประจำทุกปี เพื่อเชื่อมความสามัคคีระหว่างหมู่บ้าน เรือยาวเมื่อน่านจะมีหัวเรือเป็นรูปพญานาคราช ลำตัวทำจากไม้ซุงทั้งท่อน - ล่องแพไม้ไผ่ชมสองฝั่งลำน้ำน่าน ช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายน นักท่องเที่ยวสามารถเพลิดเพลินกับการล่องแพชมวิวทิวทัศน์ รับประทานอาหารและให้อาหารปลาบนแพ - พายเรือแจว ชมวิวทิวทัศน์ สัมผัสธรรมชาติสองฟากฝั่งลำน้ำน่าน นอกจากนี้ยังสามารถแวะพักผ่อนน้ำบริเวณแก่งหลวงได้อีกด้วย - ปั่นจักรยาน ชมวิถีชาวบ้าน ลัดเลาะไปตามเส้นทางภายในหมู่บ้าน นักท่องเที่ยวสามารถแวะพักพูดคุยทักทายกับชาวบ้านได้ตลอดเส้นทาง - พิธีบายศรีสู่ขวัญนักท่องเที่ยว โดยอาจารย์หรือหมอขวัญประจำหมู่บ้าน ผูกมือสู่ขวัญให้ศิลปินให้พรแบบประเพณีชาวเหนือ นิยมจัดในช่วงเวลาเย็น เมื่อเสร็จพิธี จะมีการรับประทานอาหารหรือทานขันโตกร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน - การแสดงดนตรีไทยพื้นเมืองท้องถิ่นล้านนา และการแสดงศิลปวัฒนธรรมล้านนา โดยกลุ่มเยาวชนของหมู่บ้าน นักท่องเที่ยวจะได้เพลิดเพลินกับเสียงเพลงและชมการฟ้อนแอ่น ซึ่งเป็นการรำพื้นถิ่น ชมแหล่งอนุรักษ์พันธ์ปลา หาดผาชน ดูปลานานาชนิดที่ชาวบ้านร่วมกันอนุรักษ์ และให้อาหารปลา - แวะชมและซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เช่น ไก่ไข่ งาดำ ไม้พาย พวงกุญแจ กะลามะพร้าว หมวก - เที่ยวชมงานประเพณี แข่งเรือหาปลา ในเดือนธันวาคมของทุกปี

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
					- ร่วมงานประเพณีตักบาตรดอกไม้ ให้อาหารพระอุปคุต ตอนเที่ยงคืน - นักท่องเที่ยวสามารถแวะทำกิจกรรมที่อำเภอเมืองน่านซึ่งเป็นทางผ่านในการเดินทางไปบ้านหาดผาชน เช่น นั่งรถรางชมเมืองน่าน นั่งสามล้อถีบชมเมือง ทำบุญตักบาตรไหว้พระ 9 วัด กราบนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ - คูบ้านคูเมืองของน่าน พระธาตุแช่แห้ง ที่มีอายุกว่า 600 ปี - พักโฮมสเตย์ สัมผัสวิถีชีวิตและบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติท่ามกลางความเขียวขจีของทุ่งนาและขุนเขา ร่วมเรียนรู้ใช้ชีวิตเช่นเดียวกับคนในชุมชน
ภูเก็ต	เมืองเก่าภูเก็ต	ประเพณีรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต สินค้าและบริการที่ ตอบสนองความต้องการที่ แตกต่าง	● กิจกรรมชมเมืองเก่าภูเก็ต ● กิจกรรมสาธิตและให้ความรู้ด้านอาหาร ● กิจกรรมสาธิตและทดลองทำผ้าบาติก	นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศ	เป็นแหล่งรวมชุมชนเก่าแก่ที่มีกลิ่นไอของความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม มีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมแบบจีนมลายูที่เรียกว่าบาบ๋าฮายา ตึกเก่าแก่แบบชิโนโปรตุกีส เป็นเมืองอันทรงคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม รวมถึงอัตลักษณ์ในวิถีชีวิตดั้งเดิม ทั้งวัฒนธรรมการแต่งกาย อาหาร และประเพณีของท้องถิ่น กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ - เที่ยวชมเมืองเก่าภูเก็ต ชิมซบเซนต์แห่งชิโนโปรตุกีส เป็นเส้นทางประวัติศาสตร์ สัมผัสสถาปัตยกรรม วิถีชีวิตผู้คน และอาหารพื้นเมืองดั้งเดิม - ชิมอาหารพื้นเมืองภูเก็ต เป็นลูกผสมระหว่างวัฒนธรรมต่างๆ เช่น จีน มลายู และไทย ซึ่งมีรูปแบบวิธีการปรุงและรสชาติแตกต่างจากที่อื่น ด้วยความหลากหลายชนิดทางด้านอาหาร ทำให้ภูเก็ตได้รับการคัดเลือกเสนอชื่อให้เป็น เมืองวัฒนธรรมสร้างสรรค์ด้านอาหารของ UNESCO - กิจกรรมสาธิตและให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารและขนมพื้นเมืองภูเก็ต ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว ถนนกลาง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมทำอาหารพื้นเมืองภายในชุมชนเมืองเก่า

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
					- ชมการสาธิตวิธีการทำผ้าบาติก นักท่องเที่ยวสามารถทดลองลงมือวาด ลวดลายลงบนผืนผ้า หรือลงสีผ้าบาติกด้วยตนเองได้ตามร้านจำหน่าย ผ้าบาติก - ชมการทำเม็ดมะม่วงหิมพานต์แปรรูป นักท่องเที่ยวสามารถแวะชมและ ฟังการบรรยายขั้นตอนการแปรรูป ตลอดจนชมการสาธิตวิธีการปอก เปลือกเม็ดมะม่วงหิมพานต์ได้ตามร้านจำหน่ายเม็ดมะม่วง หิมพานต์ - ร่วมชมและร่วมงานเทศกาล ประเพณีท้องถิ่นของภูเก็ต ประกอบด้วยงาน เทศกาล ประเพณีที่สำคัญต่างๆ ดังนี้ ➢ พิธีวิหับบาบ่า เป็นการแต่งงานโบราณของชาวบาบ่าอย่าหย่า หรือ ชาวจีนมลายู นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสเรียนรู้วัฒนธรรมเช่น ภาษา บาบ่า อาหาร และประเพณีไหว้เทวดา บาบ่าภูเก็ต ชุดแต่งกายบาบ่า ยาหย่า และพิธีแต่งงาน ➢ งานย้อนอดีตเมืองภูเก็ต จัดขึ้นหลังจากวันตรุษจีนของทุกปี ภายใน งานมีกิจกรรมต่างๆมากมาย เช่น ขบวนแห่ประเพณีท้องถิ่นภูเก็ต ชิมอาหารภูเก็ต การจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์พื้นเมือง กิจกรรม ล่องเรือก้อจ้านในคลองบางใหญ่ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชาวภูเก็ตแต่ โบราณ ประเพณีไหว้เทวดา ➢ งานประเพณีผ้อต้อ ช่วงเดือน 7 ของจีน เพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษและ วิญญาณศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งจะมีการนำอาหารคาวหวาน ผัก ผลไม้ รวมถึง เมล็ดถั่วมาจัดเป็นรูปต่างๆ อย่างสวยงาม สิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้และเป็น สัญลักษณ์ในประเพณีผ้อต้อคือ ขนมนเต่า

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
					➢ งานเทศกาลถือศีลกินผัก นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกินผักเพื่อชำระล้างร่างกายและจิตใจให้สะอาด มีการแสดงอภินิหารตามความเชื่อ เช่น ลุยไฟ ไต่บันไดมิด พิธีส่งพระในเวลาก่อนเที่ยงคืนของวันสุดท้ายของเทศกาล ➢ งานประเพณีไหว้พระจันทร์ เป็นการไหว้เพื่อสักการะเจ้าแม่กวนอิม และพระจันทร์ มีตลาดนัดขนมไหว้พระจันทร์ ขนมมงคล และอาหารพื้นเมืองต่างๆ
จังหวัดพังงา	เกาะยาวน้อย	ประเพณีวิถีชีวิต สีนค้ำและ บริการที่ตอบสนองความ ต้องการที่แตกต่าง	- กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและการอนุรักษ์ทรัพยากร - กิจกรรมเรียนรู้การทำขนมพื้นบ้าน - กิจกรรมสาธิตและให้ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว - กิจกรรมปลูกป่าชายเลน	นักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศ	- เรียนรู้การทำเครื่องมือประมงพื้นบ้าน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ เช่น การทำโป๊ะน้ำตื้น การทำลอบดักปลา การทำตะกร้าไ่ว้ใส่สัตว์น้ำ การผูกไซใหญ่ - เรียนรู้การทำผ้าบาติก ผ้ามัดย้อมจากสีธรรมชาติ นักท่องเที่ยวสามารถทดลองเขียนลาย ลงสี และหัดทำผ้าบาติกได้ที่กลุ่มแม่บ้านท่าเขา และสามารถเลือกซื้อกลับไปเป็นของที่ระลึก - ชมสวนยางพารา เรียนรู้กระบวนการขั้นตอนการทำยาง ตั้งแต่การกรีดยาง การเก็บน้ำยาง การรีดยางแผ่น โดยมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นอธิบายกระบวนการกรีดยาง ผลิตแผ่นยาง นักท่องเที่ยวสามารถทดลองทำด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตด้านการประกอบอาชีพทำสวนยาง - กิจกรรมพายเรือคายัคชมระบบนิเวศของป่าชายเลน ชมกระซัง ชมการเลี้ยงสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้าน - ปั่นจักรยานเที่ยวชมวิถีชีวิตและธรรมชาติรอบเกาะ - กิจกรรมเรียนมวยไทย บรรยายาศริมทะเล บริเวณหาดแหลมไทร - กิจกรรมไต่ผา บริเวณอ่าวโล๊ะหา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
					- ชมลิงเก็บมะพร้าว เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดกันมาในการนำลิงมาฝึกลิงเก็บมะพร้าว - ชมบ่อน้ำจืดในทะเล เป็นบ่อน้ำที่ผุดขึ้นกลางทะเล บริเวณหาดบ้านอันเป่า ในช่วงเวลาน้ำขึ้น น้ำทะเลจะท่วมบ่อ เมื่อเวลาน้ำลง บ่อน้ำก็จะไหลและน้ำในบ่อจะจืดสนิท สามารถดื่มกินได้
เลย	เชียงคาน	ประเพณีรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต สินค้าและบริการที่ ตอบสนองความต้องการที่ แตกต่าง	- กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านเชียงคาน - กิจกรรมมีส่วนร่วมในประเพณีของชาวเชียงคาน เช่น การตักบาตรข้าวเหนียว - กิจกรรมขี่จักรยาน สัมผัสชีวิตชาวเชียงคาน	นักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศ	เป็นเมืองเก่า ผู้คนยังดำเนินวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี มีจิตใจเอื้ออารี บ้านเรือนส่วนใหญ่ยังคงเอกลักษณ์ของเรือนไม้โบราณสองชั้น เรียงรายริมฝั่งแม่น้ำโขง กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ - เที่ยวชม พุดคุย ทักทาย และใช้ชีวิตตามวิถีชาวบ้าน แลกเปลี่ยนเรียนรู้การพูดภาษาเชียงคาน - ตักบาตรข้าวเหนียว เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวเชียงคาน วิธีการตักบาตรคือจะใส่แต่ข้าวเหนียวเท่านั้น ส่วนกับข้าวจะนำไปถวายที่วัดอีกที่ - ทำบุญไหว้พระ 9 วัด เป็นกิจกรรมที่เสริมสิริมงคลให้กับนักท่องเที่ยว - ปั่นจักรยานชมภูมิทัศน์ สัมผัสวิถีชีวิตชาวเชียงคาน - ชมบ้านเก่าถนนชายโขง เป็นเรือนไม้โบราณอายุกว่าร้อยปีตั้งเรียงรายริมแม่น้ำโขง - ชิมอาหารพื้นถิ่นเชียงคาน เช่น ข้าวปั้นน้ำจ้าว ข้าวเป็ดยกเส้น ข้าว ปู น้อ้น จุ่มน้ำ ส้มตำต้องแดง หยู่ปลาทุ ปาท่องโก๋ยัดไส้ - เรียนรู้การทำข้าวหลามยาวที่บ้านป่าจรินทร์ บุตรชัยงาม กระบอกข้าวหลามมีความยาวเกือบ 1 เมตรในช่วงเวลา 7 โมงเช้าถึง 10 โมงเช้าเท่านั้น

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
					- เรียนรู้การทำขนมหม้อไชยต้ม หรือส้มหมู นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิธีการทำและเลือกซื้อเป็นของฝากกลับบ้านได้ - เรียนรู้การทำมะพร้าวแก้ว นักท่องเที่ยวสามารถชมขั้นตอนการทำได้ที่ชุมชนบ้านน้อย หรือร้านค้าที่เรียงรายตลอดเส้นทางไปแก่งคุดคู้ - เรียนรู้การทำตุ๋นหมักหมู ซึ่งเป็นศิลปะของชาวไทยดำที่ร้านสองฝั้วเมียว เป็นเครื่องราชของคลังเชื่อว่าช่วยปิดเป่าสิ่งไม่ดี นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิธีการทำและเลือกซื้อเป็นของที่ระลึกกลับบ้านได้ - เที่ยวชมถนนคนเดินที่เลียบบไปกับแม่น้ำโขง โดยมีเรือนไม้โบราณที่ตั้งอยู่เรียงรายตลอดแนวถนนเป็นฉากหลังของสินค้าที่นำมาวางจำหน่าย นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อสินค้าที่ระลึก โดยเฉพาะงานหัตถกรรมพื้นบ้าน หรืองานผ้าอื่นๆที่มีเฉพาะที่เชียงคานเท่านั้น - ล่องเรือกลางโขงชมเมือง หรือล่องเรือเที่ยวชมแก่งคุดคู้ - ไหว้พระใหญ่ภูคกั๊ว ประดิษฐานอยู่บนเนินเขาบริเวณปากลำน้ำเหืองจรดกับแม่น้ำโขง บริเวณโดยรอบสามารถชมทัศนียภาพของแม่น้ำโขงและประเทศลาวได้ - สักการะพระพุทธรูปทองคำเงิน - ดูทะเลหมอกภูทอก เป็นจุดชมวิวเมืองเชียงคานและความงามของแม่น้ำโขง - ชมงานประเพณีสืบขนานบ้านนาข้าว เป็นการบูชาข้าวควายที่มีบุญคุณต่อชาวบ้าน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
					- เรียนรู้วิถีชีวิตไทดำบ้านนาป่าหนาด เป็นหมู่บ้านชาวไทดำที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย ภายในหมู่บ้านได้สร้างบ้านจำลองชีวิตความเป็นอยู่แบบไทดำแท้ๆ และมีเจ้าหน้าที่คอยอธิบายเรื่องราวความเป็นมาของชุมชน ตลอดจนประเพณี วัฒนธรรมให้แก่นักท่องเที่ยว สามารถแวะชมศิลปะผ้าทอมือ อันเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของชาวไทดำ
นครราชสีมา	ฟาร์มโชคชัย	ประเภท วิถีชีวิต สินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการที่แตกต่าง	- กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรกรฟาร์มโคนม - กิจกรรมคาวบอย - กิจกรรมทำไอศกรีม		เป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบครบวงจรผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วยการนำเสนอความเป็นตัวตนของวิถีชีวิตเกษตรกรฟาร์มโคนม กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรในฟาร์มปศุสัตว์ มีเจ้าหน้าที่ให้การบรรยายและให้ความรู้ตลอดเส้นทางที่เยี่ยมชม โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้ - ชมวิถีทัศน์เรื่องราวและประวัติความเป็นมาของฟาร์มโชคชัย - ชมพิพิธภัณฑ์เครื่องจักเก่าและรถบุกเบิกฟาร์ม - เรียนรู้กระบวนการรีดนม รับชมขั้นตอนการรีดนมที่ถูกวิธีและถูกสุขลักษณะ นักท่องเที่ยวได้รีดนมด้วยมือของตัวเอง - ชมกระบวนการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์นมและไอศกรีมภายในโรงงานผลิต ได้รับความรู้จากการบรรยายทั้งภาพและเสียงผ่านวีดิทัศน์ ได้ทดลองชิมไอศกรีมสดๆ - นั่งรถฟาร์มแทรคเตอร์ขึ้นชมบรรยากาศรอบๆ ฟาร์มโดยมีเจ้าหน้าที่นำชมบรรยายให้ความรู้ ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการฟาร์มโคนม - รับฟังประวัติความเป็นมาของคาวบอย ชมการแสดงวิถีชีวิตคาวบอย สาธิตการขี่ม้า การขี่ม้าจับวัว การล้มวัวด้วยเชือก การควมป็นแบบคาวบอย และการสะบัดแส้ - เล่นเกมในสไตล์คาวบอย เช่น ยิงปืน ปาเป้า และปาลูกดอก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
					- กิจกรรมการขี่ม้าแคะ นั่งรถม้า ในบรรยากาศสถานที่จำลองเมืองคาวบอย - ชมการแสดงความสามารถของสุนัขต้อนแกะ แสดงวิธีการต้อนแกะ ทั้งฝูงให้เข้าคอก - กิจกรรมป้อนอาหารสัตว์นานาชนิด เช่น กวาง แกะ กระต่าย ลูกโค - ชมนิทรรศการความรู้เกี่ยวกับวิธีการปลูกและดูแลรักษาแปลงแก้วมังกร - ชมการแสดงของสัตว์แสนรู้ภายในฟาร์ม เช่น สุนัข แกะ ลูกวัว - กิจกรรมการขี่รถเอทีวี - กิจกรรมไอศกรีม workshop ลงมือผลิตไอศกรีม ปรงแต่งรสชาติ ออกแบบตกแต่งหน้าไอศกรีม นำไอศกรีมฝีมือของตนเองกลับไปเป็นของฝาก สัมผัสการพักผ่อนแบบบูติกแคมป์ สัมผัสบรรยากาศธรรมชาติของผืนป่ากว่า 250 ไร่ ใจกลางฟาร์มโชคชัย
นครราชสีมา		ประเภทศิลปะ	- กิจกรรมแข่งขันร้องเพลงที่เกี่ยวข้องกับโคราช - กิจกรรมเยี่ยมเยือนบ้านหมอเพลง	นักท่องเที่ยวชาวไทย	เป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเพลงโคราช มีการจัดกิจกรรมแข่งขันร้องเพลงโคราช ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกมส์ แต่งตัวตามเพลงโคราช ถ่ายรูปเป็นที่ระลึก มีการขายแพ็คเกจการท่องเที่ยว ไปเยี่ยมบ้านหมอเพลง เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับการกิจกรรม
อุบลราชธานี	อำเภอเมือง	ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม	งานประติมากรรมเทียนนานาชาติ	นักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศ	นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมในประเพณีแห่เทียนออกพรรษา โดยมีส่วนร่วมในการแกะสลัก หล่อเทียนตาวัดหรือสถานที่ต่างๆ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
สุรินทร์	บ้านอาลิโฮม สเตย์ อำเภอสำโรง ท่าบ จังหวัดสุรินทร์	ประเภทวิถีชีวิต	กิจกรรมเรียนรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่น	นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศ	เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับชาวบ้านอย่างแท้จริง เหมาะแก่ ผู้สนใจในวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพราะภายในชุมชนมีการแต่งกายเฉพาะถิ่น มี วัฒนธรรมเช่นการทอผ้า การแสดงพื้นบ้านให้นักท่องเที่ยว ได้ชม
จังหวัดตราด	ชุมชนบ้านสลัก คอก	ประเภทวิถีชีวิต ประเภท ตอบสนองความต้องการของ ลูกค้า	- กิจกรรมนั่งเรือ มาชมธรรมชาติ - กิจกรรมดินเนอร์ บนเรือมาด - กิจกรรม “สลัก รัก ที่สลักคอก”	นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศ	บ้านสลักคอก เป็นชุมชนชาวประมง ในพื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้าง ชุมชนใช้การ ท่องเที่ยวเป็นกระบวนการในการพัฒนาชุมชน โดยการท่องเที่ยวเป็นอาชีพ เสริม กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ - กิจกรรมนั่งเรือมาชมธรรมชาติและวิถีชุมชนบ้านสลักคอก โดยเรือมาดมี ลักษณะคล้ายกับ เรือคอนโดลา ที่ใช้ในแหล่งท่องเที่ยวในอิตาลี - กิจกรรมดินเนอร์บนเรือมาด - จัดงานวาเลนไทน์ โดยจัดกิจกรรม “สลักรัก ที่สลักคอก” มีการนั่งเรือมาด เพื่อไปจดทะเบียนสมรสกลางอ่าวบ้านสลักคอก โดยมีรูปแบบการแต่งงาน แบบย้อนยุคสมัยราชกาลที่ 5 - กิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Low Carbon Tourism)
จังหวัดตราด	บ้านน้ำเชี่ยว อำเภอแหลม งอบ	ประเภทวิถีชีวิต	- กิจกรรมล่องเรือ ชมป่าชายเลน - กิจกรรมศึกษา ธรรมชาติ	นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศ	เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด อยู่ห่างจากอำเภอเมือง ประมาณ 8 กิโลเมตร เป็นชุมชนโบราณที่คนไทยและคนมุสลิมอยู่อาศัยอย่างสมานฉันท์ และสงบสุขกว่า 200 ปี เป็นแหล่งการแปรรูปอาหารทะเล แปรรูป รวมทั้งหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น งอบ มีการจัดกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว ควบคู่กับการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ - ล่องเรือชมป่าชายเลน เทศกาลตกปลานานาชาติ และเทศกาลพายเรือ ด้วยลำไม้ไผ่ ไต่หมึก ดำน้ำ ชมปะการัง มีที่พักแบบโฮมสเตย์ที่เรียบง่าย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
					- สัมผัสวิถีสงบงามของชาวพุทธและอิสลาม เข้าชมความงามมัสยิด 200 ปี - เป็นศูนย์ศึกษาธรรมชาติ มีการล่องเรือเพื่อดูป่าแก่งตาบ ลิง และนกจำนวนมาก
จังหวัดตราด	ชุมชนรักษำป่า ชายเลนบ้าน เปร็ดใน ห้วงน้ำ ขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด	ประเพณีวิถีชีวิต	- กิจกรรมค่าย เยาวชน - กิจกรรมส่งเสริม เรียนรู้ระบบ นิเวศวิทยา	นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศ	เดิมเป็นชุมชนเล็กๆ ที่ชาวจีนอพยพมาตั้งหลักแหล่งเมื่อ 50 ปีก่อน ปลูกข้าวไร่ เลี้ยงชีพ ต่อมามีการถางป่าปลูกสวนยางสังเคราะห์ มีการบุกรุกป่าใช้สอยของ ชุมชน โดยไม่มีการปลูกป่าทดแทน ต่อมาการทำนาถ้าง ซึ่งเป็นการทำลาย ระบบนิเวศในเขตชุมชน มีการปล่อยสารเคมีลงสู่ป่าชายเลน ไม่มีระบบกำจัดน้ำ เสีย ต่อมาธุรกิจนาถ้างได้ซบเซา ในขณะที่ระบบนิเวศในชุมชนได้ถูกทำลายลง ชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน เพื่อดูแลป่า ชายเลน การลักลอบตัดไม้ เฒ่าถ้ง มีความพยายามขยายเครือข่ายชุมชน ใกล้เคียงเพื่อจัดการป่าชายเลนและแก้ปัญหาน้ำทะเลร่วมกัน มีการคิดค้น นวัตกรรมของชุมชน เช่น คิดค้นการทำเตาย่างให้เป็นปะการังเทียม เพื่อ ป้องกันการพังทลายของหน้าดินและแนวพื้นฟูของป่าชายเลน กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ - จัดค่ายเยาวชนรักษาสีน้ำจืด - ศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ส่งเสริมการเรียนรู้แก่ประชาชนทั่วไป มีการ จัดทำทางเดินศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศน์ป่าชายเลน - มีโครงการบ้านโฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวสามารถพักที่บ้านสมาชิกในชุมชน เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของคนชาวบ้านเปร็ดใน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
จังหวัดตราด	การท่องเที่ยว บ้านห้วยแร่ อำเภอเมือง	ประเพณีวิถีชีวิต	- กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ - กิจกรรมเรียนรู้การทำอาหาร - กิจกรรมตกกุ้งหลวงยามราตรี	นักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศ	มีลักษณะที่เป็นชีวิตชนบท อยู่ในสวนผลไม้ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงความเป็นธรรมชาติแหล่งที่อยู่ของสัตว์ ความหลากหลายทางชีวภาพ มีคลองที่สะอาด พร้อมรับประทานผลไม้ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ - เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ - เป็นแหล่งผลิตภัณฑจากฐานทรัพยากรชีวภาพที่มีอยู่ในชุมชน เช่น การทำสบู่อเลือกมังคุด การทำน้ำเถ้าวัลย์เขียว การผลิตเอ็นโซม น้ำมันมะพร้าวแบบสกัดเย็น - มีกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การทำข้าวห่อกาบหมาก ทำต้มยำกุ้ง ก้ามกราม หรือกุ้งหลวงจากคลองห้วยแร่ ทำขนมสูตรโบราณ - มีกิจกรรมสอนการทำสวนผลไม้พื้นเมือง โดยเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เสริมสร้างประสบการณ์ - มีกิจกรรมตกกุ้งหลวงยามราตรี - มีที่พักโฮมสเตย์ เรียนรู้วิถีความเป็นอยู่ของชาวบ้าน
จังหวัดตราด	เกาะหมาก	ประเพณีวิถีชีวิต	เที่ยวเกาะหมากด้วยจักรยาน	นักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศ	เป็นสถานที่ที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับภูมิอากาศ หรือ Climate Friendly Tourism โดยมีการสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวหันมาใช้จักรยานในพื้นที่ เพื่อลดการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เป็นผลดีต่อสุขภาพและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวของผู้ที่มาเยือน เรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน

ตารางที่ 2 รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในต่างประเทศ

ประเทศ	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
รัสเซีย	St. Petersburg	ประเภทศิลปะ	- ณ St. Petersburg มีความได้เปรียบทางด้านการแข่งขันโดยความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมที่สวยงามและหลากหลายซึ่งตกทอดมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน และเป็นศูนย์กลางแห่งวัฒนธรรม โดยมีพิพิธภัณฑ์มากกว่า 150 แห่ง มีโรงละครประมาณ 50 แห่ง มีพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง 5 แห่ง มีงานประเพณีมากกว่า 250 รายการต่อปี นอกเหนือจากชื่อเสียงที่โด่งดังแล้ว การเข้าถึงตัวเมืองโดยทางเรือเป็นจุดเด่นของเมืองนี้ แต่เมืองนี้ก็ประสบปัญหาในด้านการดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยยังไม่มีผลงานชิ้นสำคัญที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว และ ตัวสินค้าเองก็ไม่น่าสนใจ สิ่งหนึ่งที่เป็นตัวกระตุ้นการท่องเที่ยวได้แก่ MICE (Meeting , Incentives, Conventions/Conference and Exhibition/Events tourism segment) โดย MICE –Tourism มีการเสนอกิจกรรมต่างๆ เช่น การฝึกอบรมหรือเกมส์ต่างๆ ในพิพิธภัณฑ์ ในวัง หรือในสวนสาธารณะ มีการจัดงานต่างๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว บ่อยครั้งมีการให้ความรู้และฝึกอบรมในวัง ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจถึงประวัติศาสตร์และแนวคิด รวมถึงมีสินค้าที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเช่น งานกระจกอันเป็นเอกลักษณ์ของเมือง งานเครื่องปั้นดินเผา งานประดิษฐ์ชิ้นเล็กๆ งานตุ๊กตา รวมถึงการจัดงานในช่วง Low season เช่น การจัดแสดง concert กลางแจ้ง หรือก่อนและหลัง concert มีช่วงที่ผู้แสดงมาพบปะกับผู้ชมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในกรณีของพิพิธภัณฑ์ที่ไม่มีชื่อเสียง ต้องมีการเพิ่มกลยุทธ์โดยการเสนอสิ่งที่น่าสนใจเพื่อตอบสนองต่อความสนใจและอายุที่แตกต่างกัน - เพื่อลดความแออัดของนักท่องเที่ยวในช่วง High season มีการเพิ่มความหลากหลายของจำนวนงาน จัดตารางเวลาให้มีความเหมาะสม ให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวในเรื่องกิจกรรมหรืองานอื่นๆ เพื่อเพิ่มทางเลือกแก่นักท่องเที่ยว
ญี่ปุ่น	Ajimu	ประเภทวิถีชีวิต ด้าน เกษตรกรรม	- กรณีการท่องเที่ยวสีเขียวใน Ajimu เป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวแห่งแรกของประเทศญี่ปุ่น มีโปรแกรมการพักโฮมสเตย์กับชาวบ้านเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับเกษตรกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การทำฟาร์ม การปรุงอาหารญี่ปุ่นแบบดั้งเดิม หรือ การทำของเล่นแบบดั้งเดิม โดยโปรแกรมห่วงการช่วยเหลือผ่านรัฐบาลท้องถิ่น และคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้โปรแกรมห่วงการช่วยเหลือผ่านรัฐบาลท้องถิ่น และ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเทศ	สถานที่	ประเภทการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	รายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
บัลแกเรีย		ประเพณีศิลปะและวิถีชีวิต	- เรียนรู้การทอพรมและผ้า - เรียนรู้การทำโยเกิร์ต - เรียนรู้การทำเครื่องดนตรีแบบสาย - เรียนรู้การเก็บสมุนไพรและการใช้ธรรมชาติบำบัด - เรียนรู้การกลั่นน้ำมันและการทำน้ำหอม - เรียนรู้การออกแบบและทำ Ceramics และการปั้นหม้อ - เรียนรู้การแกะสลักจากไม้ - เรียนรู้การเล่นดนตรีพื้นบ้าน และการร้องเพลงพื้นบ้าน
นิวซีแลนด์			ประเทศนิวซีแลนด์ ได้นำเอาแนวคิดการท่องเที่ยว สร้างสรรค์ไปใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวที่เกาะใต้ โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานท่องเที่ยวประจำภาค (Regional Tourist Office) และเครือข่ายการตลาดทาง Nelson Bay (NBAM-Nelson Bays Art Marketing Network) จัดให้มีเครือข่ายของศิลปินพื้นบ้าน เพื่อนำไปสู่การจัดอบรม (Workshop) เกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ที่แตกต่างหลากหลาย ตั้งแต่การสานเส้นใยแบบพื้นเมือง (Harakeke-Flax Weaving) การแกะสลักไม้ กระดุก หรืองานโลหะ เซรามิค การปลูกพืชพื้นถิ่นหรือการปรุงอาหารทะเลแบบชาวเมารี
คิวบา			เรียนเต้นรำ Salsa class
อาเจนติน่า			เรียนเต้นรำ Tango
ฝรั่งเศส			เรียนทำอาหารแบบต้นตำหรับ
อิตาลี			เรียนร้อง Opera
รัสเซีย			ฝึกวาด icon painting
สหรัฐอเมริกา	Santa Fe		เรียนปั้น Navajo pottery

4.2 การประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นผลจากการศึกษาของโครงการย่อยที่ 1 การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด โดยผลลัพธ์ที่สำคัญจากการศึกษาโครงการย่อยที่ 1 คือ การพัฒนาเค้าโครง (Theme) ของชุดกิจกรรมที่สามารถสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน ได้ 3 ชุดกิจกรรม ดังนี้ (แสงสรรค์ และคณะ, 2558)

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เค้าโครงที่ 1 “เล่าเรื่องเมืองตราด เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม”

แนวคิด

แนวคิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ “เล่าเรื่องเมืองตราด เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม” ได้ความคิดมาจากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจของจังหวัดตราด ที่มีความเป็นมาตั้งแต่ยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สืบเนื่องยาวนานมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5

จังหวัดตราด เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ด้วยจังหวัดตราดในอดีต เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณ ป่าไม้ และสัตว์ป่า รวมถึงมีแม่น้ำไหลออกสู่อ่าวกว้างใหญ่ ซึ่งเป็นทำเลที่เอื้อประโยชน์ต่อการคมนาคม จังหวัดตราดจึงมีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ดังจะเห็นได้จาก หลักฐานทางโบราณคดีหลายประเภท ทั้งโบราณวัตถุต่างๆ ที่ขุดพบ เอกสารจารึกต่างๆ รวมถึงโบราณสถานที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ แรกเริ่มสมัยประวัติศาสตร์ ยุควัฒนธรรมขอม-เขมรโบราณ สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี รัตนโกสินทร์ตอนต้น จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411 - 2453) โดยในรัชสมัยของพระองค์ได้เสด็จประพาสเมืองตราดถึง 12 ครั้ง โดยมีพระราชประสงค์เพื่อตรวจตราความสงบเรียบร้อยของหัวเมืองชายฝั่งทะเลตะวันออก เยี่ยมเยียนราษฎร และรักษาพระอาการประชวร ในสมัยรัชกาลที่ 5 นี้ เป็นช่วงที่จังหวัดตราดเป็นเมืองหนึ่งที่มีบทบาทอย่างสูงในประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศไทย เป็นช่วงเวลาที่มีเมืองตราดตกอยู่ภายใต้การยึดครองของฝรั่งเศส ตั้งแต่วันที่ 30 ธันวาคม 2547 จนกระทั่งวันที่ 23 มีนาคม 2449 ฝรั่งเศสได้ตกลงทำสัญญาคืนเมืองตราดให้ไทย โดยต้องแลกเปลี่ยนกับเมืองพระตะบอง เมืองเสียมราฐ และเมืองศรีโสภณ ให้ฝรั่งเศส และมีพิธีรับมอบเมืองตราดคืนจากฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2450 (สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, 2556: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์, 2556)

จากเรื่องราวที่ผ่านมาในอดีตสู่ปัจจุบัน จังหวัดตราดถือได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย ที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ ศึกษา จากการเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในอดีตเหล่านั้น

กลุ่มแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวสำหรับกิจกรรมในเค้าโครงนี้ เน้นแหล่งโบราณสถานในตัวเมือง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รวบรวมเรื่องราวต่างๆ ของประวัติศาสตร์เมืองตราดและรากเหง้าวัฒนธรรมของชาวตราดไว้ โดยนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 5 จุด ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานเมืองตราด (กำหนดให้เป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ “เล่าเรื่องเมืองตราด เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม” เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เห็นภาพรวมของประวัติศาสตร์เมืองตราด) วัดบุปผาราม ชุมชนรักษะคลองบางพระ เรซิดังกัมปอร์ต และศาลเจ้าพ่อหลักเมืองตราด

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เค้าโครงที่ 2

“ชุมชนสร้างสรรค์ เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชาวตราด”

แนวคิด

แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ “ชุมชนสร้างสรรค์ เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชาวตราด” ได้แนวคิดมาจากความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของผู้คนในเมืองตราด ด้วยความที่จังหวัดตราดในอดีตเป็นเมืองท่าที่สำคัญแห่งหนึ่งในแถบชายฝั่งทะเลตะวันออก และมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้เมืองตราดนี้มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ จากอดีตสู่ปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดตราด ทั้งชาวไทยดั้งเดิม ชาวชอง ชาวญวน ชาวจีน และชาวมุสลิมเชื้อสายเขมร มีการผสมกลมกลืนทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของเมืองตราดในปัจจุบัน (สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, 2556) นอกจากนี้แนวคิดการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม และชาติพันธุ์ในเมืองตราด ยังเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องราวของภูมิภาคอาเซียน ในสมัยประชาคมอาเซียน (ASEAN community) ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อีกประเด็นหนึ่ง

จังหวัดตราดถือได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านชาติพันธุ์และวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นที่สำคัญแห่งหนึ่ง ที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ ศึกษา จากการเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวชุมชนและเข้าร่วมกิจกรรม เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน

กลุ่มแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางการท่องเที่ยวนี้ เน้นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดตราด ได้แก่ ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว-แหลมงอบ ชุมชนบ้านยายม่อม ชุมชนบ้านห้วยแร้ง (กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลห้วยแร้ง) ชุมชนบ้านช้างทุน ชุมชนบ้านท่าระแนะ และชุมชนแหลมเทียน แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้เป็นชุมชนท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่นและความน่าสนใจของประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไป

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เค้าโครงที่ 3

“อาหารการกิน เยือนถิ่นผลไม้รสเลิศ”

แนวคิด

แนวคิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ “อาหารการกิน เยือนถิ่นผลไม้รสเลิศ” เป็นชุดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สะท้อนภาพของความกินดีอยู่ดีของผู้อยู่อาศัยในจังหวัดตราด ได้ความคิดมาจากการที่การทำสวนผลไม้เป็นอาชีพที่มีบทบาทสำคัญสืบต่อมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันของจังหวัดตราด และจังหวัดตราดนี้ เป็นแหล่งผลไม้ขึ้นชื่อของประเทศ เป็นแหล่งผลิตผลไม้คุณภาพดีระดับการส่งออก ได้แก่ ทุเรียน เงาะ มังคุด ฝรั่ง สละ ลองกอง และสับปะรดตราดสีทอง โดยเฉพาะในช่วงเดือนเมษายนถึงมิถุนายนของทุกปี เป็นช่วงที่มีผลผลิตออกสู่ท้องตลาดมากมาย นักท่องเที่ยวสามารถแวะซื้อผลไม้จากสวนของเกษตรกรได้โดยตรง นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเสริมจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และเจ้าของสวนผลไม้ร่วมมือกันพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้วยการคัดเลือกสวนผลไม้ที่มีผลผลิตดีและมีความพร้อม เพื่อจัดทำแพ็คเกจเที่ยวชมสวน และชิมผลไม้สดจากต้นแบบบุฟเฟต์ในราคาพิเศษ ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น การนั่งรถแทรกเตอร์ชมสวน การเดินชมสวน และการชิมผลไม้สดแบบออกแก่นิกัส โครงการที่เคยจัด คือ งานสวนสวรรค์ตะวันออก ร้อยทุกไร่ ชิมไปทุกสวน งานระบำหวานของดีเมืองตราด โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลไม้ที่มีคุณภาพและชื่อเสียง อีกทั้งเป็นการส่งเสริมทางด้านการตลาดให้กับเกษตรกรชาวสวนผลไม้ และผู้ผลิตสินค้าชุมชน และท้องถิ่นของจังหวัดตราด ตลอดจนเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดอีกด้วย

ในส่วนของอาหารพื้นบ้าน จังหวัดตราดขึ้นชื่อในด้านความอร่อยของอาหารทั้งของคาวและของหวานมาช้านาน มีการจัดงาน “อาหารพื้นบ้านเมืองตราด” ในงานมีกิจกรรมการออกร้านจำหน่ายอาหารพื้นบ้านจากชมรมผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดตราด เช่น หมูชะมวง ข้าวเกรียบปากหม้อ น้ำพริกกะปิปลาทุ้มหวาน ก๋วยเตี๋ยวผัดปู ก๋วยเตี๋ยวอ่อนน้ำพริกกุ้งแห้ง ข้าวหลามหม้อแกง ขนมชั้นเมืองตราด (สีของขนมชั้นทำด้วยครั่ง หรือขนมชั้นที่ทำด้วยอ้อย โดยไม่ใส่สีแดงครั่ง) ขนมจาก ข้าวเหนียวเหลือง ขนมไข่เต่า ขนมบันดุก ข้าวต้มมัด “งานมหกรรมอาหารทะเลพื้นบ้านเมืองตราด” วัตถุประสงค์ของการจัดงาน เพื่อเป็นการเผยแพร่

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านอาหารทะเลพื้นบ้านของจังหวัดตราด เนื่องจากประชาชนในพื้นที่จำนวนไม่น้อย ประกอบอาชีพด้านการประมง อีกทั้งยังเป็นการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว สร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชน ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้แสดงถึงศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวอาหารของจังหวัดตราด สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ (niche market) ที่สนใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ด้านอาหาร โดยรูปแบบการท่องเที่ยวนี้สามารถใช้เป็นกลยุทธ์ในการสร้างความสำคัญให้แก่เอกลักษณ์ด้านอาหารของจังหวัดตราด เกิดอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าทางการท่องเที่ยว (Quan and Wang, 2003; Cohen and Avieli, 2004; พิมพ์ระวี, 2556) นอกจากนี้ยังตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ “ครัวไทยสู่ครัวโลก” อีกด้วย

ดังนั้น จังหวัดตราดจึงเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีศักยภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิตชาวสวนผลไม้ควบคู่ไปกับการทำอาหารพื้นบ้าน

กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยว

กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยวสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ใน theme นี้ มีความหลากหลาย ทั้งในกลุ่มของมรดกทางวัฒนธรรม เทศกาลประเพณี กิจกรรมประจำปี สวนผลไม้ วิถีชีวิต และชุมชนต่างๆ ที่มีเอกลักษณ์ของอาหารพื้นบ้านดังนี้

- สวนผลไม้ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดตราด โดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในอำเภอเขาสมิง
- งานเที่ยวสวนสุขสันต์ แดนสวรรค์ผลไม้ จัดขึ้นที่อำเภอเขาสมิง ในช่วงเดือนเมษายน – กรกฎาคม
- วันระกำหวานผลไม้และของดีเมืองตราด จัดขึ้นบริเวณศาลากลางจังหวัดตราด ในช่วงเดือนพฤษภาคม
- ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว อำเภอแหลมงอบ กับเมนูหอยปากเปิด เช่น หอยปากเปิดดองหวาน ยำหอยปากเปิด (หอยปากเปิดมีถิ่นกำเนิดที่ตราดเพียงแห่งเดียวเท่านั้น)
- ชุมชนบ้านห้วยแร้ง อำเภอเมืองตราด กับเมนูข้าวห่อกาบหมาก
- ชุมชนบ้านแหลมเทียน อำเภอเมืองตราด กับเมนูปูใบ้
- ชุมชนบ้านช้างทุน อำเภอบ่อไร่ กับเมนูกล้วยพระ แกงไก่กล้วยพระกับข้าวเหนียวมูนห่อใบละป้าง และขนมพื้นบ้านชาวของบ้านช้างทุน
- ชุมชนบ้านท่าระแนะ หนองคันทร้ง อำเภอเมืองตราด กับเมนูอาหารทะเลสดๆ และเทศกาล “งานมหกรรมอาหารทะเลพื้นบ้านเมืองตราด” จัดช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี
- ตลาดสดเมืองตราด ตำบลบางพระ อำเภอเมืองตราด เป็นตลาดขนาดใหญ่ตั้งอยู่บริเวณตัวเมืองตราด เลือกซื้ออาหารสด อาหารแห้ง วัตถุดิบ เครื่องปรุง และสัมผัสบรรยากาศวิถีชีวิตผู้คนเมืองตราด

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในรายละเอียดของชุดกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้ง 3 ชุดที่ได้พัฒนาขึ้นมานั้น เห็นได้ว่าระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 2 “ชุมชนสร้างสรรค์ เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชาวตราด” และเค้าโครงที่ 3 “อาหารการกิน เยือนถิ่นผลไม้รสเลิศ” นั้นล้วนเป็นการท่องเที่ยวภายในชุมชนโดยอาศัย วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ และอาหารการกิน เป็นเครื่องมือในการให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แก่นักท่องเที่ยว ดังนั้น ในการประเมินความเหมาะสมในการศึกษานี้ จะได้บูรรวมกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 2 และเค้าโครงการท่องเที่ยวที่ 3 เข้าด้วยกัน แล้วนำมาประเมินความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้พัฒนาขึ้นต่อไป

สำหรับการประเมินความเหมาะสมด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราดที่ได้พัฒนาขึ้นมาในครั้งนี้ ได้อาศัยแบบจำลอง CIPP เป็นตัวแบบในการประเมินความเหมาะสม ซึ่งในการประเมินดังกล่าวได้มีการจำแนกด้านที่พิจารณาออกเป็นทั้งสิ้น 4 ด้านได้แก่ (1) การประเมินด้านสถานะแวดล้อม (2) การประเมินด้านปัจจัยเข้า (3) การประเมินด้านกระบวนการ และ (4) การประเมินด้านผลผลิต ซึ่งรายละเอียดผลการประเมินทั้ง 4 ด้าน มีดังนี้

4.2.1 การประเมินด้านสถานะแวดล้อม (Context Evaluation)

การประเมินสถานะแวดล้อมได้ประเมินจากตัวชี้วัด 3 ตัวได้แก่ บริบทการท่องเที่ยวของจังหวัดตราด วิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดตราด และนโยบายและแผนงานการท่องเที่ยวจังหวัดตราด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) บริบทการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดตราด

ในด้านบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดตราด พบว่า ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดตราดอยู่ในระดับค่อนข้างสูง สังเกตได้จากการที่จังหวัดตราดมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยการสำรวจของสำนักงานจังหวัดมีจำนวนสูงถึง 47 แหล่ง (ตารางที่ 3) โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางทะเล มีหมู่เกาะจำนวนทั้งสิ้น 52 เกาะซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมเดินทางมาท่องเที่ยว ตลอดจนมีศักยภาพในการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งประเทศกัมพูชาและประเทศเวียดนาม

นอกจากนี้หากพิจารณาถึงการขยายตัวทางด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดตราด ปรากฏว่า การท่องเที่ยวในจังหวัดตราดในปี พ.ศ. 2556 จังหวัดตราดมีรายได้จากการท่องเที่ยว 12,702.14 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็นเงิน 904.86 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 7.73 ของปีที่ผ่านมา มีนักท่องเที่ยวและผู้มาเยี่ยมเยือน จำนวน 1,685,537 คน (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดตราด จำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว	จำนวนแหล่งท่องเที่ยว
แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	34
แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์	10
แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น	3
รวมทั้งสิ้น	47

ที่มา: สำนักงานจังหวัดตราด (2558)

ตารางที่ 4 ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดตราด

รายการ	พ.ศ. 2553	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556
รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)	4,665.45	7,498.03	11,702.14	12,607.00
จำนวนนักท่องเที่ยวและผู้เยี่ยมเยือน (คน)	715,186	1,097,352	1,625,918	1,685,537

ที่มา: สำนักงานจังหวัดตราด (2558) และสำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก (2558)

ผลการประเมินโดยพิจารณาจากบริบทของการท่องเที่ยวสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ที่สำคัญภายในจังหวัดตราด รวมทั้งแนวโน้มการท่องเที่ยวที่ขยายตัวอย่างมากของจังหวัดตราด ดังนั้น จึงมีความเหมาะสมที่ควรจะมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวบนฝั่งเพื่อเป็นการกระจายนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวภายในจังหวัดตราดมาท่องเที่ยวบนฝั่งมากขึ้นหรืออย่างน้อยได้มีการท่องเที่ยวบนฝั่งก่อนที่จะไปท่องเที่ยวบนเกาะต่อไป ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยให้การท่องเที่ยวไม่กระจุกตัวอยู่เฉพาะบนเกาะช้าง เกาะกูด หรือเกาะหมาก เท่านั้น

2) วิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดตราด

จากวิสัยทัศน์ ของจังหวัดตราดในปัจจุบัน (ตามแผนพัฒนาจังหวัดตราด พ.ศ. 2558-2561) คือ "ตราดเมืองน่าอยู่ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน สินค้าเกษตรคุณภาพ ท่องเที่ยวเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเป็นพันธมิตรกับนานาชาติ" เห็นได้ว่าจังหวัดให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยที่บรรจุเป็นส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์ของจังหวัด อย่างไรก็ตาม วิสัยทัศน์ของจังหวัดได้สะท้อนให้เห็นว่าการท่องเที่ยวที่ทางจังหวัดตราดมุ่งเน้นอยู่ คือ การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Ecotourism) ดังที่ทางจังหวัดได้มีการสนับสนุนการพัฒนานิเวศพิพิธภัณฑ (Eco-museum) ขึ้น 7 แห่งภายในจังหวัดตราด เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม โดยที่ยังไม่ได้เน้นไปที่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แต่อย่างใด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการที่แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นแนวคิดใหม่ที่เพิ่งเริ่มเป็นที่สนใจในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขึ้นภายในจังหวัดตราด โดยอาศัยฐานทรัพยากรเดิมที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์หรือประเพณีวัฒนธรรมภายในจังหวัดตราด ย่อมมีส่วนช่วยในการสนับสนุนให้การพัฒนาเป็นไปตามวิสัยทัศน์ที่จังหวัดตราดได้กำหนดไว้ได้ไม่มากก็น้อย

3) นโยบายและแผนงานการท่องเที่ยวจังหวัดตราด

จากการพิจารณาแผนพัฒนาจังหวัดตราด พ.ศ. 2558 – 2561 ได้กำหนด กลยุทธ์ แผนงาน/โครงการที่จะดำเนินการภายใน 4 ปีตามประเด็นยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ยุทธศาสตร์ ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะประเด็นที่สามารถเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีรายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 5

สำหรับนโยบายและแผนงานการท่องเที่ยว ซึ่งพิจารณาจากแผนพัฒนาจังหวัดตราด พบว่า จังหวัดตราดให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยมุ่งเน้นด้านมาตรฐานและการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์และเชิงวัฒนธรรม โดยไม่ได้กล่าวถึงประเด็นด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยตรง

ตารางที่ 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาจังหวัดตราด พ.ศ. 2558-2561

ประเด็นยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แผนงาน	โครงการ
ยุทธศาสตร์ที่ 1	ส่งเสริม บ้าน-วัด-โรงเรียน-ชุมชนให้น่าหลักธรรมทางศาสนาเป็นหลักการบริหารเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนมรดกทางวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา และเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	แผนงานการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา และเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	1. โครงการพัฒนาความร่วมมือและความเชื่อมโยงด้านศิลปวัฒนธรรมกับประเทศอาเซียน 2. โครงการขับเคลื่อนและบูรณาการงานด้านสังคมและวัฒนธรรมประเพณี 3. โครงการสืบค้นรวบรวมข้อมูลบุคคลและผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของจังหวัดตราด 4. โครงการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรมอิเล็กทรอนิกส์
ยุทธศาสตร์ที่ 3	พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานที่ดี	แผนงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน	1. พื้นฟูและบูรณะปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณรอบพระบรมรูปรัชกาลที่ 5 และหน้าสำนักงานกาชาดจังหวัดตราด เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 2. ปรับปรุงสะพานทางเดินเท้า บริเวณภายในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านเป็ดใน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมืองจังหวัดตราด ความยาวรวม 3,500 เมตรพร้อมสะพานยาว 15 เมตร จำนวน 7 แห่ง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเด็นยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แผนงาน	โครงการ
			3. โครงการพัฒนาเส้นทางตามรอยเสด็จ พระพุทธเจ้าหลวงจังหวัดตราด
			4. โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้ มาตรฐานการท่องเที่ยว
			5. โครงการเพิ่มเส้นทางการท่องเที่ยว
			6. โครงการพัฒนาเส้นทางศึกษาวิจัยทรัพยากร ป่าชายเลน บ้านท่าระแนะ หมู่ที่ 2 ตำบล หนองคันทรัง
			7. ปรับปรุงสะพานทางเดินเท้า บริเวณภายใน พื้นที่ป่าชายเลนบ้านเป็ดใน ตำบลห้วยน้ำ ขาว อำเภอเมืองจังหวัดตราด ความยาวรวม 3,500 เมตรพร้อมสะพานยาว 15 เมตร จำนวน 7 แห่ง
			8. โครงการพัฒนาเส้นทางตามรอยเสด็จ พระพุทธเจ้าหลวงจังหวัดตราด
			9. โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้ มาตรฐานการท่องเที่ยว
			10. โครงการเพิ่มเส้นทางการท่องเที่ยว
			11. โครงการพัฒนาเส้นทางศึกษาวิจัยทรัพยากร ป่าชายเลน บ้านท่าระแนะ หมู่ที่ 2 ตำบล หนองคันทรัง
ยุทธศาสตร์ที่ 3	ยกระดับมาตรฐานสินค้า การ บริการ และการรักษาความ ปลอดภัย รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้ มีขีดความสามารถในการแข่งขัน ธุรกิจด้านการท่องเที่ยว และ บริหารจัดการให้มีแรงงานเพียงพอ ในภาคการบริการ	แผนงานการพัฒนา บุคลากร สินค้าบริการ และการรักษาความ ปลอดภัยในการท่องเที่ยว	1. โครงการเสริมสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยว จังหวัดตราด 2. โครงการจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยว จังหวัดตราด (Trat City Tour) 3. โครงการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว จังหวัดตราด

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเด็นยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แผนงาน	โครงการ
ยุทธศาสตร์ที่ 3	เสริมสร้างภาพลักษณ์และประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อรักษาตลาดการท่องเที่ยวเดิมและสร้างตลาดการท่องเที่ยวใหม่รองรับนักท่องเที่ยวคุณภาพเพิ่มขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและ พัฒนารูปแบบและกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวช่วง Low Season การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการท่องเที่ยวเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน	แผนงานการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว	1. โครงการจัดกิจกรรมตามปฏิทินส่งเสริมการท่องเที่ยว จ.ตราด 2. โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3. โครงการพัฒนาศูนย์ข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้านการท่องเที่ยว 4. โครงการการจัดกิจกรรมการแข่งขันเรือใบรังกัด้า 5. โครงการ “ตราด City of Charm” 6. โครงการเปิดบ้านท่องเที่ยวคลองสองสมุนไพรบริโภคผักปลอดสารพิษ
ยุทธศาสตร์ที่ 3	สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นโดยส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน	แผนงานการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	1. โครงการปรับปรุงเส้นทางปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว 2. โครงการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดตราด 3. โครงการตลาดนัดวัฒนธรรม
ยุทธศาสตร์ที่ 3	สร้างจิตสำนึกผู้ประกอบการ/ชุมชน/ผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	แผนงานการส่งเสริมให้สถานประกอบการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	1. โครงการพัฒนาการบริหารจัดการของสถานประกอบการให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2. โครงการส่งเสริมการลดก๊าซเรือนกระจกในธุรกิจท่องเที่ยว 3. โครงการสร้างจิตสำนึกเครือข่ายผู้ประกอบการการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
ยุทธศาสตร์ที่ 5	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	แผนงานอนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1. โครงการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าและลดภาวะโลกร้อน

ที่มา: สำนักงานจังหวัดตราด (2558)

ผลจากการประเมินตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับด้านบริบท การท่องเที่ยวภายในจังหวัดตราดได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากวิสัยทัศน์ของจังหวัดที่เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาจังหวัด ซึ่งผลการประเมินดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าจังหวัดตราดให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวอย่างมาก ดังนั้น การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มเติมให้กับทางจังหวัดตราดจึงน่าจะเป็นส่วนช่วยให้ทางจังหวัดสามารถเร่งรัดการพัฒนาได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบนฝั่งตามรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้น จะเป็นเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีทางเลือกในการท่องเที่ยวภายในจังหวัดตราดเพิ่มมากขึ้นไม่กระจุกตัวอยู่เฉพาะการท่องเที่ยวบนเกาะ ได้แก่ เกาะช้าง เกาะหมาก และเกาะกูดเท่านั้น ซึ่งการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวนี้จะเป็นส่วนให้การพัฒนาการท่องเที่ยวบนฝั่งเติบโตขึ้น และสนับสนุนให้มีการกระจายรายได้เป็นไปอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น

ดังนั้น ผลการประเมินบริบทจึงสามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในครั้งนี้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ รวมทั้งเป้าหมายในการพัฒนาของจังหวัด ที่มุ่งเน้นการพัฒนาโดยอาศัยการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อาจเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างใหม่สำหรับทางจังหวัดตราด ชุมชน และประชาชนทั่วไปภายในจังหวัดตราด ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ จำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากร ประเด็นการพัฒนาบุคลากรจึงเป็นประเด็นที่ควรพิจารณาควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยเช่นกัน

4.2.2 การประเมินด้านปัจจัยเข้า (Input Evaluation)

การประเมินด้านปัจจัยเข้านี้ได้พิจารณาจากตัวชี้วัดทั้งสิ้น 6 ตัว ได้แก่ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมการท่องเที่ยว ชีตความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ งบประมาณ และศักยภาพทางด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว โดยรายละเอียดของการประเมินในแต่ละประเด็นมีดังนี้

1) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

โดยอาศัยผลการศึกษาจากโครงการย่อยที่ 1 การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด ที่ได้มีการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 32 แห่ง โดยจำแนกเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จำนวน 9 แห่ง และการท่องเที่ยวประเภทชุมชน วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิต จำนวน 23 แห่ง พบว่า โดยส่วนใหญ่ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอยู่ในระดับต่ำหรือปานกลาง ในขณะที่ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชน วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตส่วนใหญ่ได้รับการประเมินว่ามีศักยภาพในระดับปานกลางถึงสูง

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในระดับสูง พบว่า มีจำนวน 12 แหล่ง ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติหาดทรายดำ กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลห้วยแร่ บ้านน้ำเขียว-แหลมออบ ชุมชนรักษ์คลองบางพระ วัดท่าโสม บ้านช้างทุน ชุมชนยายม่อม พิพิธภัณฑ์สถานเมืองตราด วัดบุปผาราม ชุมชนบ้านท่าระแนะ สวนผลไม้ และชุมชนแหลมเทียน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้ถูกนำมาบรรจุอยู่ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้น

ในการประเมินผลตัวบ่งชี้ด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในการศึกษานี้ ได้อาศัยตัวบ่งชี้ จำนวน 2 ตัว ได้แก่ ศักยภาพของพื้นที่และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดการประเมินสามารถสรุปได้ดังนี้

ศักยภาพของพื้นที่และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินตัวบ่งชี้ด้านศักยภาพของพื้นที่และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ผลการประเมินปรากฏว่า แหล่งท่องเที่ยวที่ได้ถูกนำมาบรรจุไว้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้นไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 1 หรือเค้าโครงที่ 2 ต่างมีศักยภาพและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวในระดับสูง (ตารางที่ 6) ซึ่งหมายถึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความดึงดูดใจตั้งแต่ระดับปานกลางถึงมาก รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ไม่ว่าจะเป็นทางด้านกายภาพ หรือด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ซึ่งนับได้ว่ามีความเหมาะสมในการนำพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินตัวบ่งชี้ด้านศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ผลการประเมินปรากฏว่า ศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 1 มีศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับปานกลาง โดยได้รับคะแนนประเมินเท่ากับ 2.68 และกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 2 มีศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับสูง โดยได้รับคะแนนประเมินเท่ากับ 3.77 ซึ่งจากคะแนนการประเมินดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวที่นำมาพัฒนามีความหลากหลายในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ตารางที่ 6 ตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพของพื้นที่และ	
	คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
เค้าโครงที่ 1 เล่าเรื่องเมืองตราด เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม		
1 พิพิธภัณฑ์สถานเมืองตราด	3.75	3.07
2 วัดบุปผาราม	4.16	2.92
3 ชุมชนรักษ์คลองบางพระ	4.00	3.40
4 ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง	3.00	1.33
เฉลี่ยเค้าโครงที่ 1	3.73	2.68
ระดับศักยภาพ	สูง	ปานกลาง
เค้าโครงที่ 2 หลากหลายวัฒนธรรม มรดกชาติพันธุ์เมืองตราด		
1 กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลห้วยแร้ง	4.28	3.67
2 บ้านน้ำเชี่ยว-แหลมงอบ	4.05	3.93
3 ชุมชนบ้านยายม่อม	4.00	4.08
4 บ้านช้างทุน	3.78	4.13
5 ชุมชนบ้านท่าระแนะ	3.43	3.13
6 ชุมชนแหลมเทียน	3.25	3.67
เฉลี่ยเค้าโครงที่ 2	3.80	3.77
ระดับศักยภาพ	สูง	สูง

ที่มา: สรุปจากผลการศึกษาของ แสงสรรค์ และคณะ (2558)

2) ผลผลิตภัณ์หรือกิจกรรมการท่องเที่ยว

การประเมินผลผลิตภัณ์หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้น ได้อาศัยข้อมูลจากการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อผลผลิตภัณ์หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้พัฒนาขึ้น ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ผลการประเมินพบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับสูง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 1 หรือเค้าโครงที่ 2 (ตารางที่ 7) อันเป็นการแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้นเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ที่มีความสนใจในการค้นหากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่ได้เฉพาะเจาะจงอยู่เฉพาะบนเกาะเท่านั้น เพื่อเป็นการขยายฐานลูกค้าให้มากขึ้น จึงมีความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นเช่นกัน

ตารางที่ 7 ตัวชี้วัดการประเมินผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมการท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยว	ความพึงพอใจในกิจกรรมการท่องเที่ยว
เค้าโครงที่ 1 เล่าเรื่องเมืองตราด เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	
1 พิพิธภัณฑ์สถานเมืองตราด	3.46
2 วัดบุปผาราม	3.5
3 ชุมชนรักษ์คลองบางพระ	3.52
4 ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง	3.65
เฉลี่ยเค้าโครงที่ 1	3.53
ระดับศักยภาพ	สูง
เค้าโครงที่ 2 หลากหลายวัฒนธรรม มรดกชาติพันธุ์เมืองตราด	
1 กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลห้วยแร้ง	3.53
2 บ้านน้ำเชี่ยว-แหลมงอบ	3.51
3 ชุมชนบ้านยายม่อม	3.50
4 บ้านช้างทุน	3.52
5 ชุมชนบ้านท่าระแนะ	3.65
6 ชุมชนแหลมเทียน	n.a.
เฉลี่ยเค้าโครงที่ 2	3.54
ระดับศักยภาพ	สูง

ที่มา: สรุปจากผลการศึกษาของ นางสาวลักษณ และคณะ (2558)

3) ชีตความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

การประเมินความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวประเมินจากประเด็นที่พิจารณา คือ การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว และการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว โดยรายละเอียดผลการประเมินในแต่ละตัวชี้วัด มีดังนี้

การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว

ผลการประเมินตัวชี้วัดการจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว ผลการประเมินพบว่า การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวของกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 1 อยู่ในระดับสูงมาก และเค้าโครงที่ 2 อยู่ในระดับสูง (ตารางที่ 8) อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว

ผลการประเมินด้านการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว พบว่า ผลการประเมินแสดงให้เห็นแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้มีการกำหนดการแบ่งเขตพื้นที่การใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน (แต่มีข้อยกเว้นในบางกรณี) ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยให้ชุมชนสามารถพิจารณาถึงขอบเขตหรือความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ภายในชุมชนต่อไป

ตารางที่ 8 ตัวชี้วัดการประเมินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยว	การจัดการด้านการ รักษาสภาพและฟื้นฟู แหล่งท่องเที่ยว	การกำหนดเขตการใช้ ประโยชน์พื้นที่เพื่อการ ท่องเที่ยว
เค้าโครงที่ 1 เล่าเรื่องเมืองตราด เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม		
1 พิพิธภัณฑ์สถานเมืองตราด	4.40	4.20
2 วัดบุปผาราม	4.75	4.50
3 ชุมชนรักษ์คลองบางพระ	3.80	4.20
4 ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง	3.25	2.25
เฉลี่ยเค้าโครงที่ 1	4.05	3.79
ระดับศักยภาพ	สูงมาก	สูง
เค้าโครงที่ 2 หลากหลายวัฒนธรรม มรดกชาติพันธุ์เมืองตราด		
1 กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลห้วยแร้ง	4.00	3.00
2 บ้านน้ำเขียว-แหลมงอบ	3.80	4.20
3 ชุมชนบ้านยายม่อม	3.00	2.50
4 บ้านช้างทุน	3.60	3.20
5 ชุมชนบ้านท่าระแนะ	3.20	4.00
6 ชุมชนแหลมเทียน	3.00	1.80
เฉลี่ยเค้าโครงที่ 2	3.43	3.12
ระดับศักยภาพ	สูง	สูง

ที่มา: สรุปจากผลการศึกษาของ แสงสรรค์ และคณะ (2558)

4) สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ

ในการประเมินสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ได้พิจารณาถึงการพัฒนาลักษณะความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ น้ำประปา ไฟฟ้า ถนน ที่พัก เพื่อการท่องเที่ยวรวมถึงข้อจำกัดในการพัฒนาต่อไปในอนาคตโดยมีการจัดการอย่างเหมาะสมเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ และสอดคล้องกับสภาพของ

ชุมชน โดยผลการประเมิน พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 1 มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการอยู่ในระดับสูงมากซึ่งได้รับคะแนนการประเมินเท่ากับ 4.08 (ตารางที่ 9) ซึ่งหมายความว่าแหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ดี แต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 2 มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับปานกลาง ซึ่งได้รับคะแนนการประเมิน 2.96

ตารางที่ 9 ตัวชี้วัดการประเมินสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ

แหล่งท่องเที่ยว		การพัฒนาสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการท่องเที่ยว
เค้าโครงที่ 1 เล่าเรื่องเมืองตราด เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม		
1	พิพิธภัณฑ์สถานเมืองตราด	4.60
2	วัดบุปผาราม	4.00
3	ชุมชนรักษะคลองบางพระ	4.20
4	ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง	3.50
เฉลี่ยเค้าโครงที่ 1		4.08
ระดับศักยภาพ		สูงมาก
เค้าโครงที่ 2 หลากหลายวัฒนธรรม มรดกชาติพันธุ์เมืองตราด		
1	กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลห้วยแร้ง	3.00
2	บ้านน้ำเขียว-แหลมงอบ	3.60
3	ชุมชนบ้านยายม่อม	2.00
4	บ้านช้างทุน	3.00
5	ชุมชนบ้านท่าระแนะ	3.20
6	ชุมชนแหลมเทียน	2.20
เฉลี่ยเค้าโครงที่ 2		2.96
ระดับศักยภาพ		ปานกลาง

ที่มา: สรุปจากผลการศึกษาของ แสงสรรค์ และคณะ (2558)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความต้องการของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คิดว่าจังหวัดตราดควรพัฒนาด้านการอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความสะดวกของสถานที่ท่องเที่ยวมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 56.93 รองลงมาได้แก่ ด้านความปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสาธารณูปโภค ด้านป้ายบอกเส้นทางช่วยเหลือในการเดินทาง ตามลำดับ (ตารางที่ 10) ซึ่งสอดคล้องกับผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกและความปลอดภัยภายในสถานที่ท่องเที่ยวเป็นอันดับต้นๆ เช่นกัน

ตารางที่ 10 ความต้องการการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านสาธารณูปโภค	122	44.53
ด้านความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว	156	56.93
ด้านความปลอดภัย	129	47.08
ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	115	41.97
ด้านสิ่งแวดล้อม	126	45.53
ด้านป้ายบอกเส้นทางช่วยเหลือการเดินทาง	110	40.15
รวม	758	100.00

ที่มา: สรุปจากผลการศึกษาของ แสงสรรค์ และคณะ (2558)

5) บุคลากรด้านการท่องเที่ยว

การประเมินด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว โดยอาศัยข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องและแผนการพัฒนาจังหวัดตราด ปี พ.ศ. 2558 – 2561 (สำนักงานจังหวัดตราด, 2558) พบว่า มีการระบุข้อมูลที่ตรงกัน กล่าวคือ ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวภายในจังหวัดได้พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งจากนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของรัฐบาลและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แต่ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งกลับพบว่า ยังคงขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวหรือการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ ดังนั้น ทุกภาคส่วนจึงจำเป็นต้องร่วมมือกันในการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาทางด้านภาษาเพื่อการสร้างบริการที่มีความเข้าใจในภาษาสากล เป็นต้น

6) งบประมาณ

การประเมินตัวชี้วัดงบประมาณด้านการท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากงบประมาณในการจัดสรรตามแผนการพัฒนาจังหวัดในช่วงปี พ.ศ. 2558 – 2561 ซึ่งได้จำแนกประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาออกเป็น 6 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานและบริการทางสังคมให้เพียงพอ รวมทั้งรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ดีของจังหวัดให้คงอยู่อย่างยั่งยืน เพื่อให้เมืองตราดน่าอยู่และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรและสินค้าชุมชนให้ได้คุณภาพมาตรฐานเพื่อให้เกษตรกรและชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปสู่ระดับนานาชาติ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมและพัฒนาระบบการค้าและระบบผ่านแดน เพื่อสนับสนุนให้ตลาดเป็นประตูการค้าไปสู่ภูมิภาคอินโดจีน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 อนุรักษ์ ป่าไม้ และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 เสริมสร้างการรักษาความมั่นคงภายใน และความสงบเรียบร้อย ตามแนวชายแดนและชายฝั่งทะเล รวมทั้งความสัมพันธ์ที่ดีกับนานาชาติ

ตารางที่ 11 งบประมาณตามแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2558-2561

		งบประมาณดำเนินงาน				
ประเด็นยุทธศาสตร์		พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559	พ.ศ. 2560	พ.ศ. 2561	รวม
ยุทธศาสตร์ที่ 1	บาท	616,572,500	225,964,500	202,071,700	99,955,620	1,144,564,320
	ร้อยละ	22.99	8.83	7.93	3.77	10.96
ยุทธศาสตร์ที่ 2	บาท	689,797,100	363,272,300	526,881,300	1,468,525,300	3,048,476,000
	ร้อยละ	25.72	14.19	20.67	55.41	29.20
ยุทธศาสตร์ที่ 3	บาท	800,279,000	1,110,073,200	742,949,000	500,949,000	3,154,250,200
	ร้อยละ	29.84	43.36	29.15	18.90	30.21
ยุทธศาสตร์ที่ 4	บาท	456,200,000	800,000,000	1,030,000,000	534,000,000	2,820,200,000
	ร้อยละ	17.01	31.25	40.41	20.15	27.01
ยุทธศาสตร์ที่ 5	บาท	63,666,100	51,080,000	37,380,000	37,280,000	189,406,100
	ร้อยละ	2.37	2.00	1.47	1.41	1.81
ยุทธศาสตร์ที่ 6	บาท	55,024,800	9,456,800	9,456,800	9,556,800	83,495,200
	ร้อยละ	2.05	0.37	0.37	0.36	0.80
รวมทั้งหมด	บาท	2,681,539,500	2,559,846,800	2,548,738,800	2,650,266,720	10,440,391,820
	ร้อยละ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา: สรุปจากแผนพัฒนาจังหวัดตราด พ.ศ. 2558-2561 (สำนักงานจังหวัดตราด, 2558)

เมื่อพิจารณาถึงการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2558 - 2561 ผลการประเมินแสดงให้เห็นว่าในการดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดตราด ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปสู่ระดับนานาชาติ ทางจังหวัดได้กำหนดงบประมาณโดยรวมตลอดทั้ง 4 ปีตามระยะเวลาของแผนเป็นจำนวนสูงที่สุดในประเด็นยุทธศาสตร์ต่างๆ โดยมีงบประมาณในการดำเนินงานทั้งหมด 3,154,250,200 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 30.21 ของงบประมาณตลอดทั้งแผน อันเป็นตัวสะท้อนที่ดีที่แสดงให้เห็นว่าทางจังหวัด

ตราดให้ความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสูง ดังนั้น กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ย่อมสามารถนำไปปรับและประยุกต์ให้สอดคล้องกับแผนของทางจังหวัดที่กำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี

7) ศักยภาพทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวระบุในลักษณะที่ตรงกันเกือบทั้งหมด กล่าวคือ แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่ถูกบรรจุไว้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไม่ว่าจะในเค้าโครงที่ 1 หรือเค้าโครงที่ 2 นั้นยังไม่เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวในวงกว้าง รวมทั้ง กิจกรรมที่มีอยู่เดิมยังไม่เป็นที่น่าสนใจเท่าที่ควร หรืออาจกล่าวได้ว่าศักยภาพทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น หากต้องการให้ศักยภาพทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นและสามารถนำไปเสนอแก่นักท่องเที่ยวนั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้นในช่องทางต่างๆ โดยเฉพาะช่องทางอินเทอร์เน็ตที่นับวันจะมีความสำคัญมากขึ้น หรือแม้แต่ปรับปรุงความสะดวกในการเข้าถึงและความปลอดภัยของสถานที่ท่องเที่ยว รวมทั้งป้ายบอกทางเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้น

จากผลการประเมินปัจจัยเข้าดังที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเมื่อพิจารณาเฉพาะทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ถูกคัดเลือกมานั้นมีศักยภาพในระดับสูง แต่สิ่งที่ทำให้การนำทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพก็คือในเรื่องของการขาดแคลนบุคลากรทางการท่องเที่ยวภายในจังหวัด รวมทั้ง การที่ศักยภาพทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างต่ำ ดังนั้น เพื่อให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวอย่างเร่งด่วน รวมทั้งปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในพื้นที่ ความปลอดภัยในสถานที่ท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง รวมทั้ง ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในช่องทางต่างๆ โดยเฉพาะช่องทางอินเทอร์เน็ตเพื่อให้ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจมาท่องเที่ยวบนบกมากขึ้น

4.2.3 การประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation)

การประเมินด้านกระบวนการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้พิจารณาจากตัวชี้วัดทั้งสิ้น 4 ตัว ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การติดตามผลและการประเมิน การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว และการควบคุมผลกระทบ ซึ่งสามารถสรุปผลการประเมินได้ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของชุมชน

การประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนในการศึกษาครั้งนี้ ได้พิจารณาในประเด็นย่อย 2 ประเด็น ได้แก่ การที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการสนับสนุนการพัฒนาชุมชน ด้วยการท่องเที่ยว โดยผลการประเมินในแต่ละประเด็นย่อย สรุปได้ดังนี้

ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ผลการประเมินพบว่า การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในครั้งนี้ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนานั้น มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมการท่องเที่ยว ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งเข้าร่วมในการวางแผน และร่วมปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันไป แต่เป็นที่สังเกตได้ว่า การท่องเที่ยวในเค้าโครงที่ 2 ที่เน้นการท่องเที่ยวภายในชุมชนนั้น ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับสูง (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.89) ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเค้าโครงที่ 2 นี้เป็นการท่องเที่ยววิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนโดยใช้การสร้างสรรค์เป็นกิจกรรม และในบางชุมชนได้มีกลุ่มตัวแทนในการบริหารจัดการอยู่แล้วตามสมควร

ในขณะที่การท่องเที่ยวที่เน้นประวัติศาสตร์ดังเช่นเค้าโครงที่ 1 เล่าเรื่องเมืองตราด เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมนั้น กิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวโดยใช้การสร้างสรรค์เป็นฉากหลังเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ซึ่งมีส่วนร่วมกับชุมชนค่อนข้างน้อย โดยชุมชนจะมีเพียงแค่การได้รับข้อมูลและร่วมแสดงความคิดเห็นเท่านั้น (คะแนนประเมินเฉลี่ย 2.38) ยังไม่มีการร่วมปฏิบัติแต่อย่างใด ยกเว้นในกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณชุมชนรักษะคลองบางพระเท่านั้น ที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในระดับที่เข้ามาจัดตั้งองค์กรที่เกิดจากชุมชนในท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

การสนับสนุนการพัฒนาชุมชนด้วยการท่องเที่ยว

ผลการประเมินด้านการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนด้วยการท่องเที่ยวนั้น พบภาพเช่นเดียวกับการประเมินด้านการที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว กล่าวคือ เค้าโครงการท่องเที่ยวที่ 2 จะมีส่วนช่วยสนับสนุนการพัฒนาชุมชนได้ในระดับที่สูงกว่าเค้าโครงการท่องเที่ยวที่ 1 ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้นที่สรุปได้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในเค้าโครงที่ 2 นั้นเป็นการท่องเที่ยววัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนซึ่งทำให้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอยู่ในชุมชนมากกว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในเค้าโครงที่ 1 สะท้อนได้จากการประเมินที่พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวในเค้าโครงที่ 2 ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านการจัดสรรรายได้ของกลุ่มเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ชุมชนได้มีการร่วมกับภาคอื่นๆ

ภายนอกชุมชน หรือแม้กระทั่งการผลักดันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวถูกบรรจุอยู่ในแผนการพัฒนาของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 12 ตัวชี้วัดการประเมินด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

แหล่งท่องเที่ยว	ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	การสนับสนุนการพัฒนาชุมชนด้วยการท่องเที่ยว
เค้าโครงที่ 1 เล่าเรื่องเมืองตราด เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม		
1 พิพิธภัณฑ์สถานเมืองตราด	2.20	3.00
2 วัดบุปผาราม	1.50	1.88
3 ชุมชนรักษ์คลองบางพระ	4.60	4.50
4 ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง	2.00	1.38
เฉลี่ยเค้าโครงที่ 1	3.79	3.79
ระดับศักยภาพ	สูง	สูง
เค้าโครงที่ 2 หลากหลายวัฒนธรรม มรดกชาติพันธุ์เมืองตราด		
1 กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลห้วยแร้ง	4.25	4.00
2 บ้านน้ำเขียว-แหลมงอบ	4.20	4.20
3 ชุมชนบ้านยายม่อม	3.50	3.50
4 บ้านช้างทุน	4.00	3.50
5 ชุมชนบ้านท่าระแนะ	3.60	3.50
6 ชุมชนแหลมเทียน	3.80	2.80
เฉลี่ยเค้าโครงที่ 2	3.89	3.58
ระดับศักยภาพ	สูง	สูง

ที่มา: สรุปจากผลการศึกษาของ แสงสรรค์ และคณะ (2558)

2) การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

เมื่อประเมินกระบวนการจัดการท่องเที่ยวในด้านการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมนั้น พบว่า เป็นไปตามข้อสังเกตที่ได้จากการประเมินในตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 2 ที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนจะทำให้กระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมอยู่ในระดับสูง (คะแนนประเมิน 3.05) ทั้งนี้เนื่องจากการที่สมาชิกในชุมชนหลายๆ ภาคส่วนเข้ามาร่วมสนับสนุนการท่องเที่ยว ย่อมทำให้มีการกระจายรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน อย่างไรก็ตาม การกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนโดยส่วนใหญ่ยังคงกระจุกตัวอยู่กับผู้ให้บริการท่องเที่ยวภายในชุมชนเท่านั้น (ตารางที่ 13) ในขณะที่กิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 1 นั้น การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวนั้นยังคงอยู่ในระดับที่ต่ำ (คะแนนประเมิน 1.21) กล่าวคือ รายได้จะกระจุกตัว

อยู่ในกลุ่มผู้ประกอบการหรือผู้นำชุมชนเท่านั้น ยกเว้นภายในชุมชนรักษัคลองบางพระเท่านั้นที่มีการกระจายตัวของผลประโยชน์ในระดับของการกระจายรายได้ภายในชุมชนจากการให้บริการการท่องเที่ยวเช่นเดียวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 2

ตารางที่ 13 ตัวชี้วัดการประเมินด้านการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

แหล่งท่องเที่ยว	การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม
เค้าโครงที่ 1 เล่าเรื่องเมืองตราด เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	
1 พิพิธภัณฑ์สถานเมืองตราด	0.80
2 วัดบุปผาราม	0.50
3 ชุมชนรักษัคลองบางพระ	2.80
4 ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง	0.75
เฉลี่ยเค้าโครงที่ 1	1.21
ระดับศักยภาพ	ต่ำ
เค้าโครงที่ 2 หลากหลายวัฒนธรรม มรดกชาติพันธุ์เมืองตราด	
1 กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลห้วยแร้ง	3.00
2 บ้านน้ำเขียว-แหลมงอบ	4.20
3 ชุมชนบ้านยายม่อม	3.50
4 บ้านช้างทุน	2.60
5 ชุมชนบ้านท่าระแนะ	2.60
6 ชุมชนแหลมเทียน	2.40
เฉลี่ยเค้าโครงที่ 2	3.05
ระดับศักยภาพ	สูง

ที่มา: สรุปจากผลการศึกษาของ แสงสรรค์ และคณะ (2558)

3) การติดตามและประเมินผลของการท่องเที่ยว

สำหรับประเด็นในด้านการติดตามประเมินผลของการท่องเที่ยว พบว่า ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 2 นั้น ผลการประเมินสะท้อนให้เห็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวภายในเส้นทางดังกล่าวยังไม่ได้ให้ความสนใจหรือความสำคัญของการติดตามและประเมินผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยวมากนักสังเกตได้จากผลการประเมินที่ระบุว่ามีการติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำ โดยมีคะแนนประเมิน 1.48 (ตารางที่ 14) ซึ่งแตกต่างจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 1 ที่ผลการประเมินแสดงให้เห็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้ความสนใจในการติดตามประเมินผลการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ทั้งนี้ สาเหตุส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากภายใต้แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเค้าโครงที่ 1 นั้น มักจะดำเนินการหรือได้รับการดูแลจากหน่วยงานหรือองค์กรเป็นหลัก ซึ่งแตกต่างจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 2 ที่ผู้ดำเนินการหรือผู้จัดการการท่องเที่ยวมักเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนหรือผู้นำชุมชนเป็น

หลัก ดังนั้น เพื่อให้การท่องเที่ยวมีประสิทธิผลและส่งผลกระทบต่อชุมชนน้อยที่สุด จึงจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างความรู้ให้ชุมชนสามารถประเมินถึงผลกระทบและวิเคราะห์หาวิธีการจัดการผลกระทบดังกล่าวควบคู่ไปกับการส่งเสริมพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้น

ตารางที่ 14 ตัวชี้วัดการประเมินด้านการติดตามและประเมินผลของการท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยว	การติดตามผลและประเมินการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	
เค้าโครงที่ 1 เล่าเรื่องเมืองตราด เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม		
1 พิพิธภัณฑ์สถานเมืองตราด		2.80
2 วัดบุปผาราม		1.25
3 ชุมชนรักษ์คลองบางพระ		1.20
4 ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง		0.00
เฉลี่ยเค้าโครงที่ 1		2.25
ระดับศักยภาพ		ปานกลาง
เค้าโครงที่ 2 หลากหลายวัฒนธรรม มรดกชาติพันธุ์เมืองตราด		
1 กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลห้วยแร้ง		2.00
2 บ้านน้ำเชี่ยว-แหลมงอบ		1.80
3 ชุมชนบ้านยายม่อม		1.50
4 บ้านช้างทุน		1.00
5 ชุมชนบ้านท่าระแนะ		0.80
6 ชุมชนแหลมเทียน		1.80
เฉลี่ยเค้าโครงที่ 2		1.48
ระดับศักยภาพ		ต่ำ

ที่มา: สรุปจากผลการศึกษาของ แสงสรรค์ และคณะ (2558)

4) การควบคุมผลกระทบ

การควบคุมผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้พิจารณาจากตัวชี้วัด 2 ตัว ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว โดยผลการประเมินในแต่ละตัวชี้วัดมีดังนี้

การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลการประเมินตัวชี้วัดประเด็นการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรากฏว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ออกแบบไว้ภายใต้กิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 1 และ

เค้าโครงที่ 2 นั้น มีศักยภาพในการออกแบบกิจกรรมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยคะแนนการประเมินเท่ากับ 3.80 (ตารางที่ 15) อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นได้คำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นเป็นอย่างดี โดยที่กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวจะไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประเพณีของคนในท้องถิ่น ผลกระทบต่อระบบนิเวศและสภาพกายภาพของพื้นที่ และไม่ขัดต่อกฎหมายและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ต้องการควบคุมผลกระทบไม่ให้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นก็ได้้น้อยมาก

ตารางที่ 15 ตัวชี้วัดการประเมินด้านการควบคุมผลกระทบ

แหล่งท่องเที่ยว	การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึง	
	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว
เค้าโครงที่ 1 เล่าเรื่องเมืองตราด เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม		
1 พิพิธภัณฑ์สถานเมืองตราด	4.50	2.20
2 วัดบุปผาราม	4.38	0.00
3 ชุมชนรักษ์คลองบางพระ	4.00	0.00
4 ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง	1.63	0.00
เฉลี่ยเค้าโครงที่ 1	3.63	0.55
ระดับศักยภาพ	สูง	ต่ำมาก
เค้าโครงที่ 2 หลากหลายวัฒนธรรม มรดกชาติพันธุ์เมืองตราด		
1 กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลห้วยแร้ง	4.00	3.00
2 บ้านน้ำเขียว-แหลมงอบ	3.90	0.80
3 ชุมชนบ้านยายม่อม	4.00	0.75
4 บ้านช้างทุน	3.50	1.20
5 ชุมชนบ้านท่าระแนะ	3.50	1.20
6 ชุมชนแหลมเทียน	3.90	2.00
เฉลี่ยเค้าโครงที่ 2	3.80	1.49
ระดับศักยภาพ	สูง	ต่ำ

ที่มา: สรุปจากผลการศึกษาของ แสงสรรค์ และคณะ (255).

การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงประเด็นของการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ซึ่งพบว่า ศักยภาพในการจำกัดนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 1 หรือเค้าโครงที่ 2 นี้อยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก โดยมีคะแนนการประเมินอยู่ในช่วง 0.55 – 1.49 (ตารางที่ 15) การประเมินดังกล่าวเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า

ถึงแม้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ออกแบบไว้ได้คำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว แต่ในด้านการจำกัดนักท่องเที่ยวกลับไม่สามารถกระทำได้หรือไม่สามารถควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้น หากมีการพัฒนามากิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวขึ้น และส่งผลให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก อาจส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ภายในชุมชนและก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวก็เป็นได้ ดังนั้น หากมีการสนับสนุนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ภายในจังหวัดตราดขึ้น จึงควรมีมาตรการเพิ่มเติมเพื่อบรรเทาหรือลดผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นด้วย

โดยสรุปผลจากการประเมินกระบวนการดังที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในจังหวัดตราดนั้น ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับที่ค่อนข้างสูง ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นที่ยอมรับและเป็นไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ตกอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่ากังวล คือ การกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมที่จำเป็นต้องมีมาตรการหรือกลไกเพื่อช่วยเหลือให้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวมีการกระจายตัวไม่ตกอยู่กับเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น อีกทั้ง ในประเด็นของการติดตามและประเมินผลกระทบ และการควบคุมผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่ยังอยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวอาจส่งผลกระทบในระยะยาวแก่ชุมชนอันจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดความยั่งยืนตามสมควร

4.2.4 การประเมินผลผลิต (Output Evaluation)

ในการประเมินผลผลิตนั้น ได้อาศัยตัวชี้วัดที่สำคัญ 2 ตัว ได้แก่ ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย จำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยว และผลกระทบของการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งจำแนกเป็นผลกระทบระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ผลผลิต (Output) จากการพัฒนาการท่องเที่ยว

การประเมินผลผลิตของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นี้ ได้อาศัยตัวชี้วัดที่สำคัญ 2 ตัว คือ จำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยว โดยผลการประเมินในแต่ละตัวชี้วัดมีดังนี้

จำนวนนักท่องเที่ยว

จากข้อมูลสถิติการท่องเที่ยวของผู้เยี่ยมเยือนภายในตัวเมืองจังหวัดตราด ปี พ.ศ. 2556 พบว่ามีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เข้ามาท่องเที่ยวภายในตัวเมืองตราดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 419,013 คน (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 จำนวนผู้เยี่ยมเยือนภายในเมืองตราด

รายการ	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2555	อัตราการเปลี่ยนแปลง
ผู้เยี่ยมเยือน	419,013	424,308	-1.25
คนไทย	356,092	361,094	-1.39
ชาวต่างชาติ	62,921	63,214	-0.46
นักท่องเที่ยว	344,195	354,728	-2.97
คนไทย	302,282	310,637	-2.69
ชาวต่างชาติ	41,913	44,091	-4.94
นักทัศนาจร	74,818	69,580	7.53
คนไทย	53,810	50,457	6.65
ชาวต่างชาติ	21,008	19,123	9.86

ที่มา: สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก (2558)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาผลการสำรวจความต้องการเดินทางมาเยือนจังหวัดตราดของนักท่องเที่ยว พบว่า มีนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางกลับมาเยือนจังหวัดตราดคิดเป็นร้อยละ 98.91 และมีนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้นคิดเป็นร้อยละ 90.15 (ตารางที่ 17) ดังนั้น ประเมินได้ว่า หากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดตราดขึ้นจะมีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวและเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปีประมาณ 373,623 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 22.17 ของผู้เยี่ยมเยือนทั้งหมดภายในจังหวัดตราดจะเข้าร่วมกิจกรรมนี้

ตารางที่ 17 ความต้องการเดินทางมาเยือนจังหวัดตราดของนักท่องเที่ยว

ความต้องการของนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
ความต้องการเดินทางกลับมาเยือนจังหวัดตราด		
ต้องการ	271	98.91
ไม่ต้องการ	3	1.09
รวมจำนวนนักท่องเที่ยวตัวอย่าง	274	100.00
ความต้องการไปยังแหล่งท่องเที่ยวและร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์		
ต้องการ	247	90.15
ไม่ต้องการ	27	9.85
รวมจำนวนนักท่องเที่ยวตัวอย่าง	274	100.00

ที่มา: สรุปรจากผลการศึกษาของ นางลักษณ์ และคณะ (2558)

รายได้จากการท่องเที่ยว

การประเมินประเด็นรายได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ปรากฏว่า จากการสำรวจนักท่องเที่ยว พบว่า มีนักท่องเที่ยวที่มีความเต็มใจจ่ายเพิ่มเติมเพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ภายในจังหวัดตราด คิดเป็นร้อยละ 56.48 (ตารางที่ 18) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงจำนวนเงินที่นักท่องเที่ยวมีความเต็มใจจ่าย พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 36.21 มีความเต็มใจจ่ายสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเงิน 100 บาท/คน/ครั้ง รองลงมาได้แก่ 20 บาท/คน/ครั้ง และ 50 บาท/คน/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17.24 และ 12.07 ตามลำดับ หรือโดยเฉลี่ยนักท่องเที่ยวมีความเต็มใจจ่ายเพิ่มขึ้นสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้น เท่ากับ 266.21 บาท/คน/ครั้ง

ตารางที่ 18 ความเต็มใจจ่ายสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ความเต็มใจจ่าย	จำนวน	ร้อยละ
ความเต็มใจจ่ายสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์		
เต็มใจจ่าย	122	56.48
ไม่เต็มใจจ่าย	94	43.52
รวมจำนวนนักท่องเที่ยวตัวอย่าง	216	100.00
มูลค่าความเต็มใจจ่ายของนักท่องเที่ยว		
10 บาท/คน/ครั้ง	6	5.17
20 บาท/คน/ครั้ง	20	17.24
30 บาท/คน/ครั้ง	4	3.45
50 บาท/คน/ครั้ง	14	12.07
100 บาท/คน/ครั้ง	42	36.21
200 บาท/คน/ครั้ง	4	3.45
300 บาท/คน/ครั้ง	2	1.72
500 บาท/คน/ครั้ง	12	10.34
1,000 บาท/คน/ครั้ง	8	6.90
2,000 บาท/คน/ครั้ง	2	1.72
3,000 บาท/ครั้ง	2	1.72
รวมจำนวนนักท่องเที่ยวตัวอย่าง	116	100.00
ค่าเฉลี่ยความเต็มใจจ่ายของนักท่องเที่ยว	266.21	

ดังนั้น เมื่อนำค่าเฉลี่ยมูลค่าความเต็มใจจ่ายจำนวน 266.20 บาท/คน/ครั้ง เมื่อนำมาคูณกับจำนวนนักท่องเที่ยวมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปีประมาณ 373,623 คน และคูณด้วยสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีความเต็มใจจ่ายที่ร้อยละ 56.48 ประมาณได้ว่า หากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง

สร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นภายในจังหวัดตราด จะก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 56,176,238 บาทต่อปี

2) ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยว

การประเมินผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้จำแนกผลกระทบออกเป็น 3 ระยะ คือ ผลกระทบระยะสั้น ผลกระทบระยะปานกลาง และผลกระทบระยะยาว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ผลกระทบระยะสั้น

การประเมินผลกระทบระยะสั้น ได้พิจารณาจากผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ของชุมชน อาชีพเสริม การกระจายผลประโยชน์ภายในชุมชน ค่าครองชีพภายในชุมชน ซึ่งพบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวมีความเห็นว่าการท่องเที่ยวมีผลกระทบทำให้รายได้ดีขึ้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวมาซื้อสินค้าและบริการภายในชุมชน และยังมีความเห็นว่าการท่องเที่ยวจะทำให้มีอาชีพเสริม การกระจายผลประโยชน์ในชุมชนดีขึ้น ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอีกส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวจะส่งผลให้ค่าครองชีพของคนในชุมชนเพิ่มขึ้นเช่นกัน

ผลกระทบระยะปานกลาง

การประเมินผลกระทบระยะปานกลาง ได้พิจารณาจากผลกระทบด้านสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้แก่ ความเป็นอยู่ของชุมชน และการเปลี่ยนแปลงค่านิยม วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปริมาณขยะอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวภายในชุมชน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผลการประเมินพบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวมีผลกระทบทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบทางลบต่อค่านิยม วิถีชีวิตของคนในชุมชน มีการรับวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาสู่ชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังส่งผลให้มีปริมาณขยะภายในชุมชนเพิ่มขึ้นด้วย

ผลกระทบระยะยาว

การพิจารณาถึงผลกระทบระยะยาว เป็นการพิจารณาถึงผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน สภาพแวดล้อมของชุมชน และผลกระทบด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ความหวงแหน และการฟื้นฟูและการสืบทอดวัฒนธรรมภายในชุมชน ผลการประเมินพบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวมีผลกระทบทำให้

สภาพแวดล้อมภายในชุมชนแออัด แต่มีความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีความห่วงหา การฟื้นฟูและการสืบทอดวัฒนธรรมภายในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

โดยสรุป ผลจากการประเมินผลผลิตของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราด ได้ส่งผลให้การท่องเที่ยวภายในตัวเมืองตราดเติบโตขึ้นโดยคาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้นประมาณ 373,623 คน และก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในชุมชนเพิ่มขึ้นประมาณ 56,176,238 บาทต่อปี ซึ่งตัวชี้วัดทั้งสองนับได้ว่าเป็นตัวสะท้อนถึงความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องตระหนักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวต่างรับรู้ถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นไปอย่างยั่งยืน การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเป็นเงื่อนไขที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของการวางแผน ปฏิบัติตามแผน และการติดตามประเมินผลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ควรเป็นมาตรการที่สำคัญที่ควรส่งเสริมให้มากขึ้น เพื่อให้มีการปรึกษาหารือ และกำหนดวิธีการดำเนินงานร่วมกันในการเสริมสร้างผลกระทบทางบวก และลดผลกระทบทางลบของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

4.2.5 สรุปผลการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด

การประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 1 การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด โดยสามารถกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน ได้ 3 ชุดกิจกรรม ดังนี้ (แสงสรรค์ และคณะ, 2558)

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เค้าโครงที่ 1

“เล่าเรื่องเมืองตราด เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม”

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เค้าโครงที่ 2

“ชุมชนสร้างสรรค์ เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชาวตราด”

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เค้าโครงที่ 3

“อาหารการกิน เยือนถิ่นผลไม้รสเลิศ”

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในรายละเอียดของชุดกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้ง 3 ชุดที่ได้พัฒนาขึ้นมานั้น เห็นได้ว่าระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 2 “ชุมชนสร้างสรรค์ เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชาวตราด” และเค้าโครงที่ 3 “อาหารการกิน เยือนถิ่นผลไม้รสเลิศ” นั้นล้วนเป็นการท่องเที่ยวภายในชุมชนโดยอาศัย วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ และอาหารการกิน เป็นเครื่องมือในการให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แก่นักท่องเที่ยว ดังนั้น ในการประเมินความเหมาะสมในการศึกษานี้ จะได้บูรรวมกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 2 และเค้าโครงการท่องเที่ยวที่ 3 เข้าด้วยกัน แล้วนำมาประเมินความเหมาะสมทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้พัฒนาขึ้นต่อไป

สำหรับการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดตราดในครั้งนี้ ได้อาศัยแบบจำลอง CIPP เป็นตัวแบบในการประเมิน ซึ่งในการประเมิน ดังกล่าวได้มีการจำแนกด้านที่พิจารณาออกเป็นทั้งสิ้น 4 ด้านได้แก่ (1) การประเมินด้านสภาวะแวดล้อม (2) การประเมินด้านปัจจัยเข้า (3) การประเมินด้านกระบวนการ และ (4) การประเมินด้านผลผลิต ซึ่งในแต่ละด้านมีผลการประเมินดังนี้

ผลจากการประเมินตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับด้านบริบท การท่องเที่ยวภายในจังหวัดตราดได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากวิสัยทัศน์ของจังหวัดที่เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาจังหวัด ซึ่งผลการประเมินดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าจังหวัดตราดให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวอย่างมาก ดังนั้น การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มเติมให้กับทางจังหวัดตราดจึงน่าจะเป็นส่วนช่วยให้ทางจังหวัดสามารถเร่งรัดการพัฒนาได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบนฝั่งตามรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้น จะเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีทางเลือกในการท่องเที่ยวภายในจังหวัดตราดเพิ่มมากขึ้นไม่กระจุกตัวอยู่เฉพาะการท่องเที่ยวบนเกาะเท่านั้น ซึ่งการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวนี้จะเป็นส่วนให้การพัฒนาการท่องเที่ยวบนฝั่งเติบโตขึ้น และสนับสนุนให้มีการกระจายรายได้เป็นไปอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น ดังนั้น ผลการประเมินบริบทจึงสามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในครั้งนี้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ รวมทั้งเป้าหมายในการพัฒนาของจังหวัด ที่มุ่งเน้นการพัฒนาโดยอาศัยการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อาจเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างใหม่สำหรับทางจังหวัดตราด ชุมชน และประชาชนทั่วไปภายในจังหวัดตราด ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ จำเป็นต้องใช้ความรู้ ความสามารถของบุคลากรประเด็นการพัฒนาบุคลากรจึงเป็นประเด็นที่ควรพิจารณาควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยเช่นกัน

จากผลการประเมินปัจจัยเข้า แสดงให้เห็นว่าเมื่อพิจารณาเฉพาะทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้น ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ถูกคัดเลือกมานั้นมีศักยภาพในระดับสูง แต่สิ่งที่ทำให้การนำทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพก็คือในเรื่องของการขาดแคลนบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยว

ภายในจังหวัด รวมทั้ง การที่ศักยภาพทางด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างต่ำ ดังนั้น เพื่อให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงควรมีการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวอย่างเร่งด่วน รวมทั้งปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในพื้นที่ ความปลอดภัยในสถานที่ท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง รวมทั้งควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในช่องทางต่างๆ โดยเฉพาะช่องทางอินเทอร์เน็ตเพื่อให้ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจมาท่องเที่ยวบนฝั่งมากขึ้น

โดยสรุปผลจากการประเมินกระบวนการ พบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขึ้นภายในจังหวัดตราดนั้น ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับที่ค่อนข้างสูง ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับและเป็นไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ตกอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่ากังวล คือ การกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมที่จำเป็นต้องมีมาตรการหรือกลไกเพื่อช่วยเหลือให้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวมีการกระจายตัวไม่ตกอยู่กับเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น อีกทั้งในประเด็นของการติดตามและประเมินผลกระทบ และการควบคุมผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่ยังอยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวอาจส่งผลกระทบในระยะยาวแก่ชุมชนอันจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดความยั่งยืนตามสมควร

ผลจากการประเมินผลผลิตของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราด ได้ส่งผลให้การท่องเที่ยวภายในตัวเมืองตราดเติบโตขึ้นโดยคาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้นประมาณ 373,623 คน และก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในชุมชนเพิ่มขึ้นประมาณ 56,176,238 บาทต่อปี ซึ่งตัวชี้วัดทั้งสองนับได้ว่าเป็นตัวสะท้อนถึงความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องตระหนักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการท่องเที่ยวต่างรับรู้ถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นไปอย่างยั่งยืน การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเป็นเงื่อนไขที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของการวางแผน ปฏิบัติตามแผน และการติดตามประเมินผลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ควรเป็นมาตรการที่สำคัญที่ควรส่งเสริมให้มีขึ้น เพื่อให้มีการปรึกษาหารือ และกำหนดวิธีการดำเนินงานร่วมกันในการเสริมสร้างผลกระทบทางบวก และลดผลกระทบทางลบของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

5.1 สรุปผลการศึกษา

การท่องเที่ยวเป็นภาคบริการที่สำคัญอันสามารถสร้างรายได้อย่างมากให้แก่ประเทศ ทั้งยังมีบทบาทและเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้รัฐบาลได้ส่งเสริมและสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 เป็นต้นมา จนกระทั่งปัจจุบัน การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (creative tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับความผูกพันของนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน สนใจการเข้าไปเรียนรู้และมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในพื้นที่ท่องเที่ยวได้เริ่มมีความสำคัญมากขึ้นในการพัฒนาให้การท่องเที่ยวเป็นไปอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญ หากผลกระทบของการท่องเที่ยวมิได้มีเฉพาะด้านที่เป็นบวกเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงมีผลกระทบทางด้านลบ โดยเฉพาะการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วโดยที่เน้นเฉพาะผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยการขาดการพิจารณาถึงผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงการขาดการวางแผนและการจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีระบบในทิศทางที่ถูกต้อง ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ และสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ทั้งสิ้น 2 ข้อ คือ 1) เพื่อประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดที่ได้พัฒนาขึ้น และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดบนพื้นฐานของผลการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยคาดว่าจะเกิดประโยชน์ แก่หน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารจัดการการท่องเที่ยวและกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดตราด สามารถสร้างโอกาสจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่เพื่อสร้างรายได้ให้กับจังหวัดตราด รวมทั้งสร้างโอกาสให้ชุมชนมีรายได้จากการพัฒนาสินค้าหัตถกรรม พัฒนาชุมชนโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้ใช้ทั้งข้อมูลทุติยภูมิโดยการสังเคราะห์ผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 1 และโครงการย่อยที่ 2 เข้าด้วยกัน และข้อมูลปฐมภูมิโดยการสำรวจนักท่องเที่ยวและการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน โดยผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษาในที่นี้สามารถสรุปออกเป็น 2 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทยและต่างประเทศ และการประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยผลการศึกษาในแต่ละส่วนสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1.1 รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทยและต่างประเทศ

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เริ่มเป็นที่สนใจและถูกนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย เนื่องจากแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นี้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตามที่ได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น อยู่ภายใต้การสนับสนุนขององค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) โดยการนำการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้วยแนวคิดดังกล่าวส่งผลให้ในประเทศไทยมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขึ้นและกระจายตัวอยู่ในภูมิภาคต่างๆ และจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของประเทศไทยนั้น พบการกระจายตัวของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในทุกภูมิภาคของประเทศ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ปรากฏอยู่และมีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยและมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จ คือ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม อันสะท้อนจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประเภทมรดกทางวัฒนธรรมที่มีการกระจายตัวอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศไทยและเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม เห็นได้จากประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขององค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ที่สนับสนุนให้ชุมชนหรือท้องถิ่นนำต้นทุนวัฒนธรรมที่มี มาเผยแพร่ให้กว้างขวางออกไปในรูปแบบของการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ (Creative Cultural Tourism) (องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2558)

การสร้างสรรค์การท่องเที่ยวโดยวางอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นหรือทุนทางวัฒนธรรมสามารถทำได้โดยหยิบยกเรื่องราวจากประวัติศาสตร์ ศิลปะท้องถิ่น ดนตรีพื้นบ้าน วิถีความเป็นชุมชน วรรณกรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม ความงามของฝีมือช่าง และอื่นๆ มาจัดการให้เกิดความน่าสนใจสอดคล้องตามคุณค่าของชุมชนหรือเมือง ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรงผ่านการเรียนรู้ผ่านทางการท่องเที่ยว เป็นต้นว่าการได้ใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นการแสดงหรือเป็นสร้างขึ้นมา เช่น นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวและมาสัมผัสกับวิถีชีวิตของการเป็นชาวนา ได้มีโอกาสที่ร่วมทำนากับชาวบ้านที่ยังคงรักษาวิถีความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน หรือการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสมาพัก

โฮมสเตย์ ในชุมชน พร้อมกับได้เรียนรู้วิธีการประกอบอาหารท้องถิ่น เรียนรู้วิธีการทำขนมไทย เป็นต้น (องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2558)

5.1.2 การประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 1 การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด โดยสามารถกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน ได้ 3 ชุดกิจกรรม ดังนี้ (แสงสรรค์ และคณะ, 2558)

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เค้าโครงที่ 1

“เล่าเรื่องเมืองตราด เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม”

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เค้าโครงที่ 2

“ชุมชนสร้างสรรค์ เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชาวตราด”

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เค้าโครงที่ 3

“อาหารการกิน เยือนถิ่นผลไม้รสเลิศ”

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในรายละเอียดของชุดกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้ง 3 ชุดที่ได้พัฒนาขึ้นมานั้น เห็นได้ว่าระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 2 “ชุมชนสร้างสรรค์ เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชาวตราด” และเค้าโครงที่ 3 “อาหารการกิน เยือนถิ่นผลไม้รสเลิศ” นั้นล้วนเป็นการท่องเที่ยวภายในชุมชนโดยอาศัย วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ และอาหารการกิน เป็นเครื่องมือในการให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แก่นักท่องเที่ยว ดังนั้น ในการประเมินความเหมาะสมในการศึกษานี้ จะได้ยู่บรวมกิจกรรมการท่องเที่ยวเค้าโครงที่ 2 และเค้าโครงการท่องเที่ยวที่ 3 เข้าด้วยกัน แล้วนำมาประเมินความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้พัฒนาขึ้นต่อไป

สำหรับการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดตราดในครั้งนี้ ได้อาศัยแบบจำลอง CIPP เป็นตัวแบบในการประเมิน ซึ่งในการประเมินดังกล่าวได้มีการจำแนกด้านที่พิจารณาออกเป็นทั้งสิ้น 4 ด้านได้แก่ (1) การประเมินด้านสภาวะแวดล้อม (2) การประเมินด้านปัจจัยเข้า (3) การประเมินด้านกระบวนการ และ (4) การประเมินด้านผลผลิต ซึ่งในแต่ละด้านมีผลการประเมินดังนี้

ผลจากการประเมินตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับด้านบริบท การท่องเที่ยวภายในจังหวัดตราดได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากวิสัยทัศน์ของจังหวัดที่เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาจังหวัด ซึ่งผลการประเมินดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าจังหวัดตราดให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวอย่างมาก ดังนั้น การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มเติมให้กับทางจังหวัดตราดจึงน่าจะเป็นส่วนช่วยให้ทางจังหวัดสามารถเร่งรัดการพัฒนาได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบนฝั่งตามรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้น และจะเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีทางเลือกในการท่องเที่ยวภายในจังหวัดตราดเพิ่มมากขึ้นไม่กระจุกตัวอยู่เฉพาะการท่องเที่ยวบนเกาะ ซึ่งการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวนี้จะเป็นส่วนให้การพัฒนาการท่องเที่ยวบนฝั่งเติบโตขึ้น และสนับสนุนให้มีการกระจายรายได้เป็นไปอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น ดังนั้น ผลการประเมินบริบทจึงสามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในครั้งนี้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ รวมทั้งเป้าหมายในการพัฒนาของจังหวัด ที่มุ่งเน้นการพัฒนาโดยอาศัยการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อาจเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างใหม่สำหรับทางจังหวัดตราด ชุมชนและประชาชนทั่วไปภายในจังหวัดตราด ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ จำเป็นต้องใช้ความรู้ ความสามารถของบุคลากรประเด็นการพัฒนาบุคลากรจึงเป็นประเด็นที่ควรพิจารณาควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยเช่นกัน

จากผลการประเมินปัจจัยเข้า แสดงให้เห็นว่าเมื่อพิจารณาเฉพาะทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ถูกคัดเลือกมานั้นมีศักยภาพในระดับสูง แต่สิ่งที่ทำให้การนำทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพก็คือในเรื่องของการขาดแคลนบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวภายในจังหวัด รวมทั้ง การที่ศักยภาพทางด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างต่ำ ดังนั้น เพื่อให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวอย่างเร่งด่วน รวมทั้งปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในพื้นที่ ความปลอดภัยในสถานที่ท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง รวมทั้งควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในช่องทางต่างๆ โดยเฉพาะช่องทางอินเทอร์เน็ตเพื่อให้ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจมาท่องเที่ยวบนฝั่งมากขึ้น

โดยสรุปผลจากการประเมินกระบวนการ พบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขึ้นภายในจังหวัดตราดนั้น ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับที่ค่อนข้างสูง ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับและเป็นไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ตกอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่ากังวล คือ การกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมที่จำเป็นต้องมีมาตรการหรือกลไกเพื่อช่วยเหลือให้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวมีการกระจายตัวไม่ตกอยู่กับเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น อีกทั้งในประเด็นของการติดตามและประเมินผลกระทบ และการควบคุมผลกระทบที่เกิดจากการ

ท่องเที่ยวที่ยังอยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวอาจส่งผลกระทบในระยะยาวแก่ชุมชนอันจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดความยั่งยืนตามสมควร

ผลจากการประเมินผลผลิตของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราด ได้ส่งผลให้การท่องเที่ยวภายในตัวเมืองตราดเติบโตขึ้นโดยคาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้นประมาณ 373,623 คน และก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในชุมชนเพิ่มขึ้นประมาณ 56,176,238 บาทต่อปี ซึ่งตัวชี้วัดทั้งสองนับได้ว่าเป็นตัวสะท้อนถึงความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องตระหนักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวต่างรับรู้ถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นไปอย่างยั่งยืน การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเป็นเงื่อนไขที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของการวางแผน ปฏิบัติตามแผน และการติดตามประเมินผลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ควรเป็นมาตรการที่สำคัญที่ควรส่งเสริมให้มีขึ้น เพื่อให้มีการปรึกษาหารือ และกำหนดวิธีการดำเนินงานร่วมกันในการเสริมสร้างผลกระทบทางบวก และลดผลกระทบทางลบของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในส่วนนี้ เป็นข้อเสนอแนะแนวทางสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดตราด ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะโดยใช้ผลการประเมินความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยข้อเสนอแนะมีดังนี้

1) จากผลการประเมินปัจจัยเข้า แสดงให้เห็นว่าเมื่อพิจารณาเฉพาะทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว นั้น ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ถูกคัดเลือกมานั้นมีศักยภาพในระดับสูง แต่สิ่งที่ทำให้การนำทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพก็คือในเรื่องของการขาดแคลนบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวภายในจังหวัด รวมทั้ง การที่ศักยภาพทางด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างต่ำ ดังนั้น เพื่อให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงควรมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ควรมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ การพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยอาศัยเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน เช่น การส่งเสริมสปา พื้นบ้านของแต่ละชุมชน กิจกรรมเรียนทำอาหารพื้นบ้าน เป็นต้น การจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราดและพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย เพื่อเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้

ทราบถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีอยู่ภายในจังหวัดตราด รวมทั้งการพัฒนาสินค้าพื้นถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชน

การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ควรมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ถูกต้องให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวภายในชุมชนและประชาชนในชุมชน ให้สามารถรู้จักและสามารถนำการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าของการท่องเที่ยว รวมทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อสามารถให้คำปรึกษาแก่ประชาชนในชุมชน รวมถึงสามารถให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาด้านภาษาต่างประเทศให้สำหรับมัคคุเทศก์และผู้ประกอบการ เพื่อตอบสนองต่อนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่จะมีการแวะเวียนมาท่องเที่ยวบนฝั่งมากยิ่งขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในการบริการและกลับมาท่องเที่ยวอีก

การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยของสถานที่ท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการพัฒนา คือ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐานรองรับนักท่องเที่ยว การพัฒนาที่พักให้ได้มาตรฐาน การปรับปรุงระบบป้ายบอกทางและระบบขนส่งสาธารณะที่เชื่อมโยงเมืองกับแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังควรมีการปรับปรุงและยกระดับมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นประเด็นที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ เช่นกัน

ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ การพัฒนาฐานข้อมูลและเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราด และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเป็นสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกต้องและสามารถใช้ในการวางแผนมาท่องเที่ยวบนบกของจังหวัดตราด

2) ผลจากการประเมินกระบวนการ พบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขึ้นภายในจังหวัดตราดนั้น ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับที่ค่อนข้างสูง ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับและเป็นไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่ากังวล คือ การกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว อีกทั้งในประเด็นของการติดตามและประเมินผลกระทบและการควบคุมผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่ยังอยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก อันจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดความยั่งยืนตามสมควร ดังนั้นจึงควรมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้

ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้ การให้ความรู้กับชุมชนและเจ้าบ้านในการร่วมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชน การส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเพื่อร่วมในการดูแลและบริหารการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว และการติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว ซึ่งจะมีส่วนช่วยสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยังทำให้ชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และการกระจายผลประโยชน์อันจะเป็นการส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้นมีความยั่งยืนต่อไป

นงลักษณ์ มโนวัลย์เลา และคณะ. 2558. พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยว

เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด. รายงานการวิจัยเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

พจนา สวนศรี. 2556. **คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน.** สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, เชียงใหม่.

พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. 2556. ความสำคัญและกิจกรรมสื่อสารเรียนรู้จากการท่องเที่ยวอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว

เที่ยวกลุ่มตลาดผู้หญิงชาวต่างประเทศของไทย. **วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย. ปีที่ 8**

ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2556), 61-71.

ภัทรพงษ์ อินทร์กำเนิด และคณะ. 2553. **การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.** ใน รายงานการวิจัย เรื่อง ระบบ

นวัตกรรมรายสาขาเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานความรู้และเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาอุตสาหกรรม

ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: สำนักงานด้านนโยบายการศึกษามหาภาค.

ภูริวัจน์ เดชอุ่ม. 2556. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรอบแนวคิด สู่แนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศ

ไทย. **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร. ปีที่ 33(2), 331-366.**

ภิสันต์ ตินะคัต. 2557. **วัฒนธรรมชุมชนบ้านซากแก้วเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์.** งาน

ประชุมวิชาการ “นเรศวรวิจัย” ระหว่างวันที่ 22 - 23 กรกฎาคม 2557, มหาวิทยาลัยนเรศวร

ยุวดี นรินทร์ตระกูล. 2551. **การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ต่อยอด เพิ่มค่า หาจุดต่าง.** จุลสารวิชาการ

ท่องเที่ยว 5 (4): 1-10.

ศรีศุภกร นิลกรรณ, อดิศักดิ์ จำปาทอง, วราภรณ์ เรือนยศ, สุจิรา หาผล, จักรกฤษณ์ สำราญใจ, และ ชินพันธุ์

โรจน์ไพบุลย์. 2556. **การจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของอัตลักษณ์**

ชุมชนลำปาง. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ.

สำนักงานจังหวัดตราด. 2557. **แผนพัฒนาจังหวัดตราด พ.ศ. 2557-2560.** สำนักงานจังหวัดตราด จังหวัด

ตราด.

สำนักงานจังหวัดตราด. 2558. **แผนพัฒนาจังหวัดตราด พ.ศ. 2558-2561 (ฉบับปรับปรุง).** สำนักงาน

จังหวัดตราด จังหวัดตราด.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. 2557. **เกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว.** สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, กรุงเทพฯ.

- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก. 2558. **ตารางสถิติการท่องเที่ยวภาคตะวันออก**.
แหล่งที่มา: <http://www.eastosm.com/LinkClick.aspx?fileticket=V6riBu9ihl8%3d&tabid=972&mid=1890&language=th-TH>. สืบค้นเมื่อ วันที่ 19 มิถุนายน 2558.
- สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. 2556. **พิพิธภัณฑสถานเมืองตราด**. สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม กรุงเทพฯ.
- สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์. 2556. **ปกิณกศิลป์วัฒนธรรม เล่ม 19 จังหวัดตราด**. สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม กรุงเทพฯ.
- แสงสรรค์ ภูมิสถาน. 2557. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การตลาดและการบริการด้านการท่องเที่ยว” องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้. วันที่ 25-26 กันยายน 2557 สถาบันคชบาลแห่งชาติ ในพระอุปถัมภ์ฯ อำเภอน้ำหนาว จังหวัดลำปาง
- แสงสรรค์ ภูมิสถาน และคณะ. 2558. **การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด**. รายงานการวิจัยเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. 2555. **การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์**. Available Source: <http://www.dasta.or.th/th/theory/489-489.html>, 27 กันยายน 2556.
- Cohen, E and Avieli, N. 2004. Food in tourism. Attraction and Impediment. **Annals of Tourism Research Vol. 31** (4) Oct 2004. pp 755-778.
- Global Sustainable Tourism Council. 2013. Global Sustainable Tourism Criteria for Destinations (GSTC-D) version 1.0 November 2013. Available Source: <http://www.gstcouncil.org/>.
- Jelinčić, D.A. and Žuvela, A. 2012. Facing the Challenge? Creative Tourism in Croatia. **Journal of Tourism Consumption and Practice 4** (2): 78-90.
- Hu, G. and XIE, J. 2010. A Study of Shanxi Tourism Development in Ancient Architecture Based on "Creative Tourism". **Journal of Shanxi Economic Management Institute**, 2010-02.
- Pearce, D. G. and Butler, R. W. 1993. **Tourism Research: Critiques and challenges**. London: Routledge.
- Quan, S. & Wang, N. 2003. Towards a structural model of the tourist experience: An illustration from food experiences in tourism. **Tourism Management 25**, 297-305.

- Richards, G. & Wilson, J. 2006. Developing creativity in tourist experiences: A solution to the serial reproduction of culture?. **Tourism Management** 27: 1408-1413.
- Richards, G. 1996. **Cultural tourism in Europe**. Wallingford: CABI.
- Richards, G. 2001. Cultural attractions and European tourism. Wallingford: CABI.
- Richards, G. 2005. Textile tourists in the European periphery: New markets for disadvantaged areas? **Tourism Review International** 8(4): 323 – 338.
- Richards, G. 2008. Creative tourism and local development. In **Creative Tourism, global conversation: How to provide unique creative experiences for travelers worldwide**. edited by Wurzburger, R., Aageson, T., Pattakos, A., and Pratt, S.. Santa Fe, New Mexico: Sunstone Press.
- Richards, G. 2011. Creativity and tourism: The state of the art. *Annals of Tourism Research* 38(4): 1225 – 1253.
- Richards, G. and Marques, L. 2012. Exploring Creative Tourism. **Journal of Tourism Consumption and Practice** 4(2): 1-11.
- Richards, G. and Raymond, C. 2000. Creative tourism. **ATLAS News** 23: 16–20.
- Richards, G. and Wilson, J. 2007. **Tourism, creativity and development**. London: Routledge.
- Smith, M. K. 2007. Space, place and placelessness in the culturally regenerated city. In Richards, G. (ed.). **Cultural Tourism: Global and local perspectives**. Haworth: Binghampton, pp. 91-112.
- Stipanovic, C. and Rudan, E. 2014. Development concept and strategy for creative tourism of the Kvarner destination. **Tourism and Hospitality Industry 2014**, Congress Proceedings: Trends in Tourism and Hospitality Industry: 507-517.
- Tan. S.K., Kung, S.F., and Luh, D.B. 2013. A Model of creative example in creative tourism. **Annals of Tourism Research** 41: 153-174.
- UNESCO. 2006. Towards Sustainable Strategies for Creative Tourism. Discussion Report of the Planning Meeting for 2008. **International Conference on Creative Tourism**. Santa Fe, New Mexico, USA October 25-27, 2006.
- UNWTO. 1995. Concepts, Definitions, and Classifications for Tourism Statistics. UNWTO, Madrid.

Wurzburger, R., Ageson, T., Pattakos, A. and Pratt, S. 2009. Creative Tourism: A Global Conversation: How to Provide Unique Creative Experiences for Travelers Worldwide. New Mexico, USA: Sunstone Press.

ภาคผนวก
แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

การประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดอย่างยั่งยืน Evaluation of Creative Tourism Pattern of Trat Province for Sustainability

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

คำชี้แจง

แบบสอบถามนักท่องเที่ยวภายในจังหวัดตราดฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว และปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวภายในพื้นที่จังหวัดตราด เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษาทางด้านการตลาด อันเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดอย่างยั่งยืน

ข้อมูลแบบสอบถาม

แบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถามทั้งสิ้น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวภายในจังหวัดตราดของนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวมายังจังหวัดตราด

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดตราด

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (มก.) จะรักษาข้อมูลของท่านไว้อย่างเป็นความลับที่สุด โดยจะนำมาใช้ประโยชน์ในทางวิชาการ เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราดอย่างยั่งยืนเท่านั้น

คำชี้แจง: กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ท่านต้องการเลือกหรือกรอกข้อความที่ถูกต้องตามความเป็นจริงหรือตามที่ท่านเห็นสมควร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

1. เพศ
☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ปี
3. ท่านสำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับใด
☐ ไม่ได้ศึกษา ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษา/ปวช.
☐ อนุปริญญา/ปวส. ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)
4. สถานภาพสมรสของท่าน
☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่าร้าง/หม้าย
5. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพใด
☐ รับราชการ ☐ พนักงานเอกชน ☐ ประกอบอาชีพอิสระ
☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)
6. ท่านมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ บาท/เดือน
7. ครอบครัวของท่านมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ บาท/เดือน
8. ท่านเดินทางมาจากจังหวัดใด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวภายในจังหวัดตราดของนักท่องเที่ยว

9. วัตถุประสงค์หลักที่ท่านเดินทางมายังจังหวัดตราดคืออะไร
☐ ท่องเที่ยว/พักผ่อน ☐ เยี่ยมญาติ/เพื่อน ☐ ติดต่อราชการ
☐ ติดต่อธุรกิจ ☐ ประชุม/ดูงาน/สัมมนา ☐ ศึกษา/วิจัย
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)
10. แหล่งข้อมูลที่ท่านใช้ในการตัดสินใจเดินทางมายังจังหวัดตราดคือแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ อินเทอร์เน็ต ☐ โทรทัศน์ ☐ วิทยุ
☐ นิตยสาร ☐ แผ่นพับ ☐ บริษัทนำเที่ยว
☐ ทราบจากคนอื่น ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)
11. การเดินทางมายังจังหวัดตราดของท่านเป็นอย่างไร
☐ มุ่งเดินทางมายังจังหวัดตราดเพียงแห่งเดียว ☐ ไปยังจังหวัดอื่นด้วย

12. การเดินทางมายังจังหวัดตราดของท่านมีเป้าหมายในการแวะท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใดบ้าง
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดตราด	ที่ท่องเที่ยวหลัก	แวะท่องเที่ยว
1) เกาะช้าง		
แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเขาสมิง		
2) ส่วนผลไม้ อำเภอเขาสมิง		
3) โรงเล้าเขาสมิง พิพิธภัณฑ์อำเภอเขาสมิง		
4) วัดท่าโสม		
5) วัดสลัก		
แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอคลองใหญ่		
6) หาดพลอยแดง		
7) หาดราधारุณย์		
8) ชุมชนบ้านไม้รูด		
9) หาดบานชื่น		
10) ส่วนที่แคบที่สุดของประเทศไทย		
11) ตลาดการค้าชายแดนบ้านหาดเล็ก		
12) จุดชมวิวกมรหลวชมพระเขตอุดมศักดิ์		
13) หาดศาลเจ้า		
14) หาดไพลิน		
15) แหลมสารพัดพิษ		
แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบ่อไร่		
16) วัดเมืองเก่าแสนตม และโบราณสถานเขาโต๊ะโมะ		
17) ชุมชนบ่อไร่		
18) โครงการทัพบิมสยาม 01		
19) หมู่บ้านชาวซองบ้านช้างทุน		
20) อุทยานแห่งชาติน้ำตกคลองแก้ว		
แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง		
21) ศาลหลักเมือง		
22) วัดบุปผาราม		
23) วัดไผ่ล้อม		
24) ชุมชนรักษ์คลองบางพระ		
25) ศูนย์ศึกษาพระบนิเวศป่าชุมชนชายเลนบ้านเปร็ดใน		
26) ท่าเรือแหลมศอก		
27) อ่างเก็บน้ำห้วยแร้ง		
28) หมู่บ้านหนองคันทร้ง ป่าชายเลนท่าระแนะ		
29) วัดคีรีวิหาร		

สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดตราด	ที่ท่องเที่ยวหลัก	แะท่องเที่ยว
30) หาดทรายงาม		
31) พิพิธภัณฑ์สถานเมืองตราด		
32) ชุมชนแหลมเทียน		
33) เรซิ่งกัมปอร์ต		
แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอแหลมงอบ		
34) อ่าวตาลคู่		
35) ยุทธนาวิเกาะช้าง		
36) ชุมชนน้ำเตียว-แหลมงอบ		
37) หาดทรายดำ		
38) ชุมชนยายม่อม		
39) เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน ตำบลแหลมกลัด		

13. การเดินทางมายังจังหวัดตราดของท่านเดินทางมากับบริษัทนำเที่ยวหรือไม่
- ☐ ไม่ได้มากับบริษัทนำเที่ยว ☐ มากับบริษัทนำเที่ยว
- ☐ มาคนเดียว ☐ มาคนเดียว
- ☐ มากับครอบครัว จำนวน คน ☐ มากับครอบครัว จำนวน คน
- ☐ มากับเพื่อน จำนวน คน ☐ มากับเพื่อน จำนวน คน
14. การเดินทางมาท่องเที่ยวของท่าน ท่านสนใจสิ่งใดในจังหวัดตราด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ☐ ทะเล ☐ ธรรมชาติ/ทิวทัศน์บนฝั่ง ☐ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
- ☐ ประเพณีและวัฒนธรรม ☐ กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ☐ ชื่อเสียงแหล่งท่องเที่ยว
- ☐ บ้านพักและบริการ ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)
15. ความถี่ที่ท่านมาท่องเที่ยวจังหวัดตราดมากน้อยเพียงใด
- ☐ น้อยกว่า 1 ครั้ง/ปี ☐ 1 ครั้ง/ปี ☐ 2-3 ครั้ง/ปี
- ☐ 4-5 ครั้ง/ปี ☐ มากกว่า 6 ครั้ง/ปี
16. การเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดตราด โดยส่วนใหญ่ท่านเดินทางด้วยวิธีใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ☐ รถยนต์ส่วนบุคคล ☐ รถเช่า ☐ รถรับจ้างประจำทาง
- ☐ รถจักรยานยนต์ ☐ รถยนต์ของหน่วยราชการ
17. การเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดตราด โดยส่วนใหญ่ท่านพักค้างแรมหรือไม่
- ☐ ไม่พักค้างแรม (ข้ามไปตอบข้อ 19) ☐ พักค้างแรม คืน
18. การพักค้างแรมของท่านโดยส่วนใหญ่ค้างคืนที่ใด
- ☐ รีสอร์ท ☐ โรงแรม ☐ โฮมสเตย์
- ☐ เกสเฮ้าส์ ☐ บ้านญาติ/เพื่อน ☐ บ้านรับรองราชการ
- ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

19. การไม่พักค้างแรมของท่าน เนื่องมาจากสาเหตุใด

- ☐ ไม่ใช้จุดหมายปลายทาง
 ☐ ใกล้บ้าน/เดินทางไปกลับได้
 ☐ พักที่ทำงาน/บ้านเพื่อน
☐ ราคาของที่พัก
 ☐ คุณภาพของที่พัก
 ☐ ไม่มีข้อมูลเรื่องที่พัก
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

ส่วนที่ 3 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวมายังจังหวัดตราด

20. ในการเดินทางท่องเที่ยวจังหวัดตราด ท่านมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยหรืองบประมาณที่กำหนดไว้ประมาณเท่าใด

กรณีไม่ได้มากับบริษัทนำเที่ยว

ค่ายานพาหนะ บาท
 ค่าอาหาร/เครื่องดื่ม บาท
 ค่าของฝาก/ของที่ระลึก บาท
 ค่ากิจกรรมการท่องเที่ยว บาท
 ค่าที่พัก บาท
 อื่นๆ บาท

รวมทั้งหมด บาท

กรณีมากับบริษัทนำเที่ยว

ค่าใช้จ่ายในโปรแกรม บาท
 ค่าอาหาร/เครื่องดื่ม บาท
 ค่าของฝาก/ของที่ระลึก บาท
 อื่นๆ บาท

รวมทั้งหมด บาท

21. ในกรณีที่สถานที่ท่องเที่ยวที่ท่านสนใจภายในจังหวัดตราดมีการเก็บค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้น เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรม/ประเพณี/วัฒนธรรมให้ท่านสามารถเข้าร่วมเพื่อสร้างประสบการณ์หรือความประทับใจในการท่องเที่ยวให้แก่ท่าน ท่านมีความยินดีที่จะจ่ายค่าใช้จายดังกล่าวที่เพิ่มขึ้นหรือไม่

- ☐ ยินดีที่จะจ่ายเพิ่ม จำนวน บาท/คน/ครั้ง
 ☐ ไม่ยินดีที่จะจ่ายเพิ่ม

22. ในการตัดสินใจมาท่องเที่ยวภายในจังหวัดตราดของท่าน สาเหตุอะไรบ้างที่ท่านคำนึงถึงและในแต่ละสาเหตุท่านให้ความสำคัญมากน้อยเพียงใด

สาเหตุที่ท่านคำนึงถึงเมื่อมาท่องเที่ยว ภายในจังหวัดตราด	ระดับความสำคัญ				
	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปาน กลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย
1) ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว					
2) ความเป็นเอกลักษณ์/วัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว					
3) ความหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว					
4) สินค้า/ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก					
5) อัตราราคา/ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว					
6) การมีส่วนลด/ราคาพิเศษ					
7) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว					
8) ระยะเวลาของแหล่งท่องเที่ยว					
9) ความเป็นมิตรของชาวบ้านบริเวณแหล่งท่องเที่ยว					
10) ความรู้ของเจ้าหน้าที่/มัคคุเทศก์ในการให้ข้อมูล					

สาเหตุที่ท่านคำนึงถึงเมื่อมาท่องเที่ยว ภายในจังหวัดตราด	ระดับความสำคัญ				
	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปาน กลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย
11) มีบริการสิ่งอำนวยความสะดวก					
12) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					
13) การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว					
14) คู่มือสำหรับนักท่องเที่ยว					

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดตราด

23. ด้านรูปแบบการท่องเที่ยว

- 1)
- 2)
- 3)

24. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

- 1)
- 2)
- 3)

25. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

- 1)
- 2)
- 3)

26. ด้านการประชาสัมพันธ์

- 1)
- 2)
- 3)

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์